

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

SOUPIS STARÝCH TISKŮ „ARCIDĚKANSKÉ“ KNIHOVNY V DOBŘANECH

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.

Autor práce: Vendula Zahradková

Studijní obor: HIS-ARC

Ročník: 3.

2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Plzeň, 9. května 2014

.....
vlastnoruční podpis studentky

Chtěla bych poděkovat doc. PhDr. Marii Ryantové, CSc. za rady a informace, při zpracování této bakalářskou práce.

Velký dík patří také P. Martinu Váňovi, duchovnímu správci farnosti Dobřany za vstřícný přístup při mém bádání a zprostředkování informací.

Děkuji paní Mgr. Michaele Baumlové za zpřístupnění historického fondu, za ochotu a cenné rady při zpracování tématu. Poděkovat bych chtěla, bohužel, již zesnulému generálnímu vikáři Mons. Robertu Falkenauerovi za jeho podporu a ochotu.

Anotace

Hlavním cílem bakalářské práce je soupis starých tisků ve farní knihovně v Dobřanech. Na základě tohoto seznamu byla provedena analýza knižního fondu farní knihovny. Práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola představuje účel bakalářské práce a zahrnuje kritiku použitých pramenů a literatury. Druhá kapitola přibližuje obecný vývoj farních knihoven. Třetí kapitola vymezuje pojem staré tisky a nastiňuje jejich vývoj. Ve čtvrté kapitole je popsán vývoj obce Dobřany a jsou zde připomenuty její hlavní architektonické památky. Pátá kapitola se zabývá rozbořem farní knihovny především po její fyzické stránce. Šestá kapitola tvoří závěr a tedy shrnutí celé práce. Součástí práce je fotodokumentaci, soupis starých tisků a seznam použité literatury.

Annotation

The main target of my bachelor's thesis is the list of old prints from the parish library in Dobřany. On the basis of this formal list was executed the analysis of bookish fond in the parish library. The bachelor thesis is divided into six chapters. The first chapter is presented the purpose of this bachelor's thesis and critique of the used sources and literature. The second chapter is approaching general development in the parish library. The third part of work informs about old prints and their development. In the fourth chapter is described development of the sector Dobřany and main architectural monuments. The next chapter be concerned analysis of the parish library especially for physical aspect. The sixth chapter involves summary of the whole bachelor's work. The components of the work are photographs, the list of old prints and list of used literature.

OBSAH

1. Úvod	7
1.1. Cíle bakalářské práce	7
1.2. Kritika pramenů a literatury	8
2. Vývoj farních knihoven	12
2. 1. Vliv pražské arcibiskupské konzistoře na vývoj kněžských knihoven.....	17
3. Staré tisky a knihtisk – vznik a vymezení pojmů.....	19
4. Historie obce Dobřany do roku 1800	22
4. 1. Architektonické památky města Dobřan.....	28
4. 1. 1. Farní kostel sv. Mikuláše.....	28
4. 1. 2. Filiální kostel sv. Víta	29
4. 1. 3. Budova radnice	29
5. Farní knihovna města Dobřany	30
5. 1. Časové, místní a jazykové rozložení knih z farní knihovny	30
5. 2. Exlibris a poznámky v textu starých tisků	38
5. 3. Vazba starých tisků	40
5. 4. Tematický rozbor farní knihovny	41
6. Závěr	45
Seznam zkratk	47
Seznam pramenů a literatury	48
Seznam příloh	50
Soupis starých tisků.....	51

1. Úvod

1.1. Cíle bakalářské práce

Knihovny mají svůj počátek v období starověku, kdy byly záznamy o důležitých událostech náboženských, politických i hospodářských uchovávány na posvátných místech. Ve středověku a novověku se pokračovalo ve shromažďování knih a spisů pro účely reprezentativní i utilitární. Knihy nabízely poučení i odpočinek, poskytovaly inspiraci, nové ideje. Knihy měly svůj význam při výkonů různých profesí, zvláště důležitý úkol měly v oblasti církevní, především na nejnižších stupních církevní hierarchie, ve farní správě.

Pro oblast západních Čech je tematika církevních knihoven, zvláště knihoven farních, velmi málo prozkoumaná. Některé farní knihovny se nedochovaly vůbec,¹ některé jen z části.² Hlavním důvodem tohoto stavu byly požáry či důsledky válek, které se odehrály na tomto území. V době socialistického systému vlády v Československu nebyl zájem o bádání v této oblasti příliš velký, možná i z tohoto důvodu o této problematice zatím nevzniklo mnoho prací. Problémem může být také přístup do církevních historických fondů, dokumentů i knihovnických celků. Někteří duchovní se obávají o zpřístupnění dokumentů i knih z důvodu jejich poškození či krádeže. V plzeňské diecézi, do které patří farní úřad Dobřany, jehož historickou část knihovního fondu se zabývám v této práci, jsem se setkala s kladnou odezvou u již zesnulého generálního vikáře Mons. Roberta Falkenauera. Plzeňské biskupství umístilo knihovní fondy farních úřadů a děkanství, které obsahovaly staré tisky, prvotisky, rukopisy, ale i tisky z 19. a počátku 20. století, tedy díla již pro běžnou církevní praxi nepotřebná, na jedno místo, do kláštera Teplá pod správu Mgr. Baumlové. Hlavním důvodem bylo zachránit tyto knihy před jejich fyzickou likvidací jako nepotřebné či vážným poškozením pro nevhodné uložení.

Dosavadní zájem o církevní knihovny se především soustřeďoval na knižní fondy vyšších církevních hodnostářů, významných řeholních řádů, arcibiskupství a biskupství.³ Od konce 90. let minulého století se začala tato problematika řešit

---

¹ Například farní knihovna v Klatovech je pouze novodobá, její historická část shořela při požáru města roku 1918.

² Příkladem je studovaná knihovna farního úřadu v Dobřanech, na které se negativně podepsaly požáry a války, především první fáze třicetileté války.

³ Například: Petr ADAM, Biskupská knihovna Biskupství královéhradeckého 1812-2002, Svitavy 2002.; Lenka VESELÁ, Knihovna Františka z Ditrichštejna v dobovém kontextu. Emil KORDIOVSKÝ – Miroslav SVOBODA (edd.) Kardinál František z Ditrichštejna a jeho doba: XXIX. mikulovské

prostřednictvím článků ve sbornících,⁴ časopisech i kvalifikačních pracích⁵. Většímu zájmu se těší knihovny pražských duchovních, knihovny mimopražských duchovních či knihovny venkovských farářů se zatím taková pozornost nedostalo.

Úkolem této bakalářské práce by mělo být přispění k problematice farních knihoven a problematice knihovnědy. Hlavním cílem bylo vyhotovení soupisu starých tisků dobřanské farní knihovny, přičemž jsem se krátce zaměřila i na dějiny města a obecného vývoje farních knihoven v Čechách. Název práce označuje knihovnu jako „arciděkanskou“, ale podle dostupných pramenů a literatury byl dobřanský církevní úřad pouze úřadem farním. Příslušný fond byl špatně označen a já chybu přejala při výběru tohoto fondu v klášteře Teplá. Z tohoto důvodu došlo ke špatnému označení při zadání této bakalářské práce. Tato chyba vznikla při předání historického knižního fondu do kláštera, kdy dotyčná osoba, která tehdy vykonávala správu těchto historických fondů chybně uvedla její označení jako arciděkanskou.

1.2. Kritika pramenů a literatury

Při zpracování této bakalářské práce se hlavním a dosud nevydaným pramenem stal soubor starých i novodobějších tisků, ze kterého jsem zpracovala jen část obsahující staré tisky dobřanského farního úřadu. Rukopisy ani prvotisky tento knihovní soubor neobsahuje. Vytvoření soupisu starých tisků je hlavní částí této práce, jež je uveden v příloze. Podrobnější rozbor knihovního fondu je uveden v příslušné kapitole. Převážná část starých tisků je dochována z 18. století, což bylo zapříčiněno historickými okolnostmi, které jsou uvedeny v kapitole vztahující se k historii obce. Pouze dva tisky spadají dobou svého vzniku do čtvrté čtvrtiny 17. století a čtyři tisky pocházejí z počátku 19. století, z roku 1800.

---

symposium, 11.-12. října 2006, Mikulov 2006, s. 227-238.; Jindřich ŠPINAR, Biskupská knihovna českobudějovická. Jihočeský sborník historický, 2010, 79, s. 180-220. Kamil, BOLDAN, - Jindřich MAREK,(edd.), Libri catenati Egrenses: knihy a knihovna chebských františkánů v pozdním středověku a raném novověku, Praha 2013.; František HOFFMANN, Soupis rukopisů knihovny Kláštera premonstrátů Teplá, Praha 1999; Dagmar HEJDOVÁ - Jan PÁŘEZ (edd.,) Bibliotheca Strahoviensis. 8-9, Praha 2007.; Veronika KUDLÁČKOVÁ, Historie a vývoj klášterní knihovny v Broumově = History and development of the monastery library in Broumov, Opava 2009.; Ludmila VLČKOVÁ, Benediktinská klášterní knihovna v Broumově, Hradec Králové 1969.

⁴ Například sborník Opera romanica, k výzkumu zámeckých, církevních a měšťanských knihoven vydávaný od roku 2001.

⁵ Šárka HOLBOVÁ, Děkanská knihovna v Litomyšli (Historie a inventář knihovního fondu včetně katalogu rukopisů a starých tisků, Olomouc 2009.; Veronika ŠKVOROVÁ, Průzkum farních knihoven v Pražské arcidiecézi, Praha 1999.; Zdeňka ŠPRYNCOVÁ, Katalog starých tisků děkanské knihovny v Moravské Třebové, Olomouc 2009.; Hana HATOVÁ, Soupis rukopisů a starých tisků farní knihovny v Petrovicích u Sušice, České Budějovice 2009.; Martina HLADÍKOVÁ, Historie a katalog farní knihovny ostruženské a vikariátní knihovny kopidlenské, Olomouc 2010.; Jaroslav MRŇA, Farní a děkanská knihovna ve Velkém Meziříčí: soupis rukopisů a starých tisků, České Budějovice 2011.

Při zpracování katalogu jsem částečně vycházela z práce o pravidlech jmenné katalogizace⁶ a mezinárodního standardu bibliografického popisu starých tisků⁷ a práce Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů.⁸ Záznam soupisu tvoří čtyři části: záhlaví, samotný katalogizační záznam pod nímž je údaj o jazyku tisku, opis titulního listu a informace o fyzickém stavu knihy, deskách a grafické výzdobě tisku. Jmenné záhlaví – jméno autora je uvedeno v invertovaném tvaru (PŘÍJMENÍ, Jméno). Pokud není u díla uveden autor, pak jmenné záhlaví nahrazuje záhlaví názvové v podobě prvního smysluplného substantiva z názvu. Následuje samotný katalogizační záznam sestávající se z jména autora, názvu díla a nakladatelských údajů o místě vydání, tiskaři, tiskárně či nakladateli a roku vydání. Tyto údaje jsou převzaty z titulního listu. Jsou-li záznamy získány odjinud, než z titulního listu jsou uvedeny v hranaté závorce. Pokud byl rok vydání uveden v římských číslicích, je v hranaté závorce přepsán arabskými číslicemi. Místo vydání, jehož název na titulním listě se liší od současně používané formy, je taktéž přepsáno v hranaté závorce do současně užívaného tvaru v českém jazyce. Záznam končí údaji o stránkování a formátu knihy. Formátem knihy jsou míněny její výškové a šířkové parametry. Využila jsem označení formátu knihy podle počtu listů ve složce: folio jako 2° (potištěný dvoulist), kvart 4° (potištěné čtyři listy ve složce), osmerka 8° (osm potištěných listů ve složce), dvanáctka 12° (dvanáct potištěných listů ve složce), šestnáctka 16° (šestnáct potištěných listů ve složce). Pod tímto záznamem je ještě uveden jazyk, který je v tisku použit. Následuje opis titulního listu.

Informace o fyzickém stavu knihy se týkají desek i knižního bloku. U desek knihy je uvedeno zda jsou tvořeny lepenkou, prkénky či chybí, zda jsou potaženy usní, pergamenem či papírem. Zmíněny jsou zde poznámky o exlibris a jiných záznamech na předsádce, deskách nebo uvnitř knižního bloku. Exlibris či jiné vlastnické poznámky jsou často také vepsány do volného prostoru titulního listu. Následují informace o grafické výzdobě v knižním bloku jako jsou mědiryty či různé ozdobné prvky, například vlysy, linky, viněty. Uvedeny jsou také případné kustody, což jsou počáteční slabiky prvního slova nové strany umístěné vpravo pod tiskovým zrcadlem strany předcházející. Jejich úlohou bylo při hlasitém i tichém čtení plynulé napojení textu na rozhraní

---

6 František HORÁK – Emma URBÁNKOVÁ – Bedřiška Wižďálková, Pravidla jmenné katalogizace starých tisků prvotisků a rukopisů, Praha 1971.

7 ISBD(A): mezinárodní standardní bibliografický popis pro staré tisky a prvotisky, Praha 1997.

⁸ Radek MARTÍNEK a KOL., Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů: archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie, Olomouc 2008.

stránek. Zmíněny jsou i tiskařské signatury, jež označují pořadí listů ve složce. Další informace se týkají případného poškození knihy, jako zasažení plísní, značné opotřebení konce listů či jejich potrhání, pokud nejsou kryty deskami, poškození červotočem desek i knižního bloku, uvolněná vazba. Každý záznam je označen pořadovým číslem, na něž je v textu odkazováno.

Pro bližší identifikaci jednotlivých tisků jsem využila českou on-line elektronickou databázi pro vyhledávání prvotisků a starých tisků.⁹ Databáze obsahují popisy tisků se seznamem historických knihoven, kde jsou uloženy stejná vydání hledaných tisků. Pro bližší identifikaci tisků vydaných v zahraničí jsem použil jak on-line české databáze knihoven,¹⁰ tak databázi zahraniční.¹¹

Pro dějiny obce jsem využila dvě monografie a jednu sborníkovou studii. Starší monografie *Město Dobřany v historii a v době přítomné*¹² je prací spíše pozitivistického rázu, zaměřuje se na popis krajiny, stručné vyličení dějin obce a popis místních architektonických památek. Jako přínosnější a širěji pojatou bych ohodnotila knihu *Dobřany 1259-1998*,¹³ která byla sepsána dobřanským kronikářem a vydána při příležitosti sedmistého pětapadesátiletého výročí vzniku města Dobřan. Krom rozšířené historie obce obsahuje řadu statistických údajů především z hospodářské oblasti. Pro další srovnání jsem použila *Bělohávkovu studii Dobřany za feudalismu*,¹⁴ která obsahovala v podstatě tytéž informace jako výše uvedená práce *Dobřany 1259-1998*. K bližšímu určení některých menších sídelních míst jsem použila především *Ottův slovník naučný*¹⁵ a *Místní jména v Čechách* od Antonína Profouse.¹⁶ Informace týkající se církevních památek města Dobřan jsem čerpala z *Podlahovy práce Posvátná místa království českého*.¹⁷

---

9 <<http://db.knihopis.cz>> - Knihopis Digital Database.

10 <http://aleph.nkp.cz/F/2NFD38LYCAF5HMQE3UQV66X47QIC8BYFB3K9DSAPX166I5H6BP-20979?func=file&file_name=find-b&local_base=SKC> - Souborný katalog České republiky (CASLIM).

11 <http://www.bsb-muenchen.de/die-bayerische-staatsbibliothek/> - Stání bavorská knihovna.

12 Ferdi VLČKA, *Město Dobřany v historii a v době přítomné*, Dobřany 1932.

13 Karel KAŠPAR, *Dobřany 1243-1998*, Dobřany 1998

14 Miloslav BĚLOHLÁVEK, *Dobřany za feudalismu*, in *Minulostí západočeského kraje*, roč. 16, Plzeň 1980.

¹⁵ Ottův slovník naučný, Praha 1888-1909.

¹⁶ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*, Praha 1947-1957.

¹⁷ Antonín PODLAHA, *Posvátná místa království českého, Řada první, Acidiecese Pražská, Díl 2., Vikariáty: Berounský, Bystřický a Plzeňský: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů a jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém*, Praha 1908.

Dějiny pražské arcidiecéze byly částečně zpracovány Antonínem Podlahou v knize Dějiny arcidiecéze pražské od konce XVII. do počátku století XIX.¹⁸ I když nebyl původní záměr naplněn, vyšel pouze první díl Doba arcibiskupa Jana Josefa hraběte Breunera (1694-1710), přesto tato práce informuje čtenáře o základních funkcích duchovních správců v životě obyvatel. Kniha obsahuje seznam vikariátů a far, dále analyzuje řadu nařízení vydaných pražskou konzistoří a různé patenty určené pro obnovu kázně, povinnosti kněží a farností, které jim byly svěřeny. Informace z této práce jsem využila především v kapitole o vlivu arcibiskupských nařízení na obsah farních knihoven. Z oblasti církevních dějin jsem využila pátý díl Zlámalovy Příručky českých církevních dějin,¹⁹ která se zaměřuje na období baroka a osvícenství. Je jedním ze sedmi svazků, které vyšly od tohoto historika církevních dějin v nakladatelství Maticy cyrilometodějské. Je velice dobrou přehlednou pomůckou při orientaci v církevní problematice. K šestistému padesátému výročí založení pražského arcibiskupství vznikl sborník Pražské arcibiskupství 1344-1994,²⁰ jenž obsahuje studie zaměřující se na důležité historické události, kultury, každodennost i lidovou zbožnost. K základním informacím o kázání a jeho významu jsem využila informace z edice Malý svět jest člověk, aneb výbor z české barokní prózy, v níž je mimo jiné věnován prostor českému baroknímu kázání a českým barokním kazatelům. Podrobněji se náboženskému životu v období baroka věnuje Jiří Mikulec ve své práci Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích.²¹ Obsah knihy se zaměřuje především na duchovní svět laických věřících, na náboženská bratrstva, poutě, kultury, rituály, přičemž ponechává stranou život a zbožnost farního i řeholního kléru. Nápomocným, při získávání informací o kázání, mi byl sborník věnující se jednomu českému kazateli Ondřeji de Waldt, který je dostupný on-line.²²

Základní prací k dějinám knihoven a knihovnictví, která u nás vyšla je zajisté práce Dějiny knihoven a knihovnictví od Jiřího Cejпка,²³ která vznikla jako učební text. Zahrnuje jak stručnější kapitoly z dějin knihoven od starověku po nejnovější historii a

---

¹⁸ Antonín PODLAHA, Dějiny pražské arcidiecéze od konce století XVII. do počátku století XIX.: doba arcibiskupa Jana Josefa Breunera: (1694- 1710), Praha 1917.

¹⁹ Bohumil ZLÁMAL, Příručka českých církevních dějin. V. Doba barokní katolicity (1650-1750). Doba Osvícenská (1750-1848), Olomouc 2008.

²⁰ Miloš SLÁDEK (ed.), Malý svět jest člověk, aneb, Výbor z české barokní prózy, Jinočany 1995.

²¹ Jiří MIKULEC, Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích, Praha 2013.

²² Radek LUNGA (ed.), Ondřej František de Waldt (1683-1752) a jeho doba, věnované osobě, dílu a době významného píseckého rodáka, dobršského faráře, kazatele a literáta. Praha-Dobrš 2002.

Dostupné z: <<http://mujweb.cz/sod.dobrs/aktualne/sbornik.pdf>>

²³ Jiří CEJPEK A KOL., Dějiny knihoven a knihovnictví, Praha 2002.

podrobněji zaměřené kapitoly o problematice českých a moravských knihoven. Menším církevním knihovnám avšak pozornost nevěnuje. Ojedinělou prací, z prostředí Univerzity Palackého v Olomouci, je Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů,²⁴ která se naopak přímo věnuje farním a děkanským knihovnám. V úvodu shrnuje dosavadní stav bádání a situaci ohledně problémů historických farních fondů. Její další části se konkrétně zaměřují na praktické zpracování farních archivů, knih, hudebnin a liturgických textilií a nároků na jejich uložení. Základní přehled dějin knihtisku vylíčil Pravoslav Kneidl v práci Z historie evropské knihy,²⁵ která podává přehled o rukopisech a tiscích. Nezaměřuje se pouze na knihtisk, ale také na dějiny knihy a knihoven pro středomořský a evropský prostor. Je základní prací pro obecný přehled problematiky dějin knihy. Na samotný vývoj knih v českém prostoru se soustřeďuje rozsáhlá práce Mirjam Bohatcové Česká kniha v proměnách staletí,²⁶ jejíž časový rozsah zahrnuje dobu od středověku až po nedávnou současnost. Podává obsáhlý výklad o vývoji knihy, její výzdobě, obsahu a významu. Nejvíce informací o knihách, tiscích a knihtisku, tiskařích jsem čerpala z velice rozsáhlé práce Encyklopedie knihy: Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století,²⁷ jejímž autorem je Petr Voit. Jeho práce je velice precizním, komplexním zpracováním problematiky knihovnědy u nás. Jednotlivá hesla jsou v encyklopedii řazena podle abecedního pořádku. Konec hesla je opatřen ještě dalšími odkazy na příslušnou literaturu jak českou, tak zahraniční.

2. Vývoj farních knihoven

Liturgické knihy byly a jsou nepostradatelné při výkonu křesťanských bohoslužeb i dalších činností spojených s prací duchovních správců. První církevní knihovny na našem území se vážou především k nejvýznamnějším církevním institucím, jako pražskému, olomouckému a později litomyšlskému biskupství, kapitulám a klášterům. Musíme předpokládat, že nejzákladnější církevní literaturou, liturgickou a správní, disponovaly i jednotlivé fary. Díky zájmu jednotlivých farních správců mohly knihovny obsahovat i další teologická díla. Málokdy však počet knih v takové knihovně přesáhl deset svazků.²⁸ Výjimku mohly tvořit farní knihovny větších

---

24 R. MARTÍNEK, A KOL., Záchrana.

25 Pravoslav KNEIDL, Z historie evropské knihy: pro stopách knih, knihtisku a knihoven, Praha 1989.

26 Mirjam BOHATCOVÁ, Česká kniha v proměnách staletí, Praha 1900.

27 Petr, Voit, Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století, Praha 2006.

28 R. MARTÍNEK, Záchrana s. 95

měst, nebo knihovny far inkorporovaných jednotlivých řádů. Ivan Hlaváček uvádí, že v době před husitskými válkami mohlo být ve vlastnictví farních kostelů více jak patnáct tisíc rukopisů především liturgické povahy²⁹.

Doba husitská ovlivnila vývoj katolických knihoven. „Oficiálně uznávané dvojvěří zpestřené pronikáním protestantismu i reformním působením Jednoty bratrské téměř po dvě století utvářelo náboženskou situaci v českých zemích.“³⁰ V Čechách převažovalo u většiny obyvatel husitství, v průběhu 16. století se významně rozšířily řady Jednoty bratrské.³¹ Katolická církev tak ztrácela své věřící, což pravděpodobně souvisí se stagnací klášterních, kapitulních i pravděpodobně i farních knihoven.

Utrkvističtí i protestantští duchovní využívali k výkonu své činnosti liturgické knihy. Z počátku to byla především bible. Například Jednota bratrská na začátku svého působení příliš vzdělání neuznávala a jedinou knihou, kterou se řídila, bylo Písmo svaté. Vynález knihtisku velmi významně přispěl k šíření protestantského učení. Knihotisk ale využívala i katolická strana. Byl využíván pro tisk liturgických knih, ale také polemických textů, které byly výsledkem soupeření jednotlivých konfesí mezi sebou. Zajímavostí je, že se nám některé utrkvistické či protestantské texty dochovaly posléze v majetku katolických far.

Po potlačení druhého protihabsburského povstání³² vedeného českými, převážně nekatolickými, stavy proti císaři a českému králi Ferdinandovi II. nastalo období, kdy skončila doba tolerance vícero konfesí, byl zrušen Rudolfův Majestát na náboženskou svobodu³³ a jediné povolené vyznání bylo římskokatolické. Nekatoličtí kněží museli zemi opustit. V důsledku odchodu nekatolických duchovních zůstala řada far v českých zemích opuštěna. Průběh třicetileté války, kdy se Čechy staly na dlouhou dobu jedním velkým bojištěm, situaci ještě zhoršil. Bylo nutné obsadit opuštěné farnosti, což trvalo téměř po celé 17. století. Nově ustanovení duchovní správci byli často členové řeholních řádů nebo cizinci. Ti potřebovali k výkonu své činnosti, stejně jako jejich předchůdci, odpovídající soubor knih. Roku 1687 uvádí pražská diecéze tisky nutné pro klérus. V roce 1726 vychází prostřednictvím *patentes vernaes* pražské diecéze seznam tisků, které jsou potřebné pro všechny faráře, administrátory farností a kaplany.

---

²⁹ Ivan HLAVÁČEK, Přehledné dějiny českých a moravských knihoven od začátku novověku, In J. CEJPEK a kol., Dějiny, 96-97s

³⁰ R. MARTÍNEK A KOL., 95 Záchrana, s 95.

³¹ Literatura jednoty:

³² Druhé protihabsburské povstání vedené v letech 1618-1620. Více například: Josef PETRÁŇ, Staroměstská exekuce, Praha 2004.

³³ Rudolfův majestát byl vydán v roce 1609 a zaručoval svobodu vyznání. Více například: Jiří JUST, 9. 7. 1609 Rudolfův majestát, Praha 2009.

Základními texty byly Bible,³⁴ misál, breviář, katechismus, ustanovení tridentského koncilu³⁵ a pražské synody³⁶ z roku 1605. Vikáři byli pověřeni při pravidelných visitacích kontrolovat i obsah knihoven konkrétních duchovních, zda jejich obsah odpovídá danému nařízení.

Mezi liturgické knihy, které tvořily základní vybavení farní knihovny a v menší míře byly vybavením i filiálních kostelů, patřily „římský misál³⁷ i menší misál obsahující texty zádušních mší, méně často evangelistář³⁸, lekcionář³⁹ či graduál⁴⁰, dále agenda a kancionál.“⁴¹ Tyto knihy, stejně jako ostatní předměty bývají v inventářích kostelů charakterizovány cenou a stavem či vazbou. Můžeme předpokládat, že tisky, které se přestaly používat k bohoslužebnému účelu byly nadále uchována jako součást fondu farní knihovny.

Je potřeba rozlišit mezi liturgickými knihami patřícími kostelu a knihami farní knihovny. Větší množství liturgických knih náležící ke kostelnímu mobiliáři může být doplněno informacemi, že farní knihovna neexistuje.⁴² Hlavním úkolem příruční knihovny faráře, kaplana či kooperátora bylo pomoci mu s přípravou kázání a orientací v církevně právní či správní problematice. Pro tento účel zde byla nejen Bible a výše zmíněné liturgické knihy, ale i homiletické sbírky,⁴³ katechizmy, martyrologia, spisy z oblasti dogmatické, polemické a morální teologie, díla z oblasti náboženské teologie, příručky pro kazatele a zpovědníky, životopisy svatých i zemských patronů,⁴⁴ příručky pojednávající o kněžském úřadě a jeho vedení, texty z oblasti církevního práva, někdy i z práva světského či z historie. I když náboženská literatura tvořila většinu knihovního fondu, v malém počtu se objevovaly knihy z oblasti přírodních i společenských věd i

---

³⁴ Nařízení uvádí českou Bibli vydanou Dědictvím sv. Václava, též označovanou jako svatováclavská. A. PODLAHA, Dějiny.

³⁵ Tridentský koncil konaný v letech 1545-1563 byl svolán papežem Pavlem III. do italského města Trent. Více například: František KAVKA – Anna SKÝBOVÁ, Husitský epilog na koncilu tridentském a původní koncepce habsburské rekatolizace Čech, Praha 1969.

³⁶ Pražská synoda z roku 1605 měla uplatnit závěry Tridentského koncilu. Byla svolána pražskými arcibiskupem Zbyňkem Berkou z Dubé.

³⁷ Misál je liturgická příručka obsahující mešní formuláře pro celý rok. Římský misál (Missale Romanum ex decreto sacrosancti concilii Tridentini restitutum) byl vydán roku 1570 v Římě na základě ustanovení tridentského koncilu. Podle: P. VOIT, Encyklopedie, s 596.

³⁸ Evangelistář je příručka obsahující výňatky z evangelií. TAMTÉŽ, s 251.

³⁹ Lekcionář je „evangelistář a epištolář s biblickým čtením pro příslušující klérus.“ TAMTÉŽ, s 596.

⁴⁰ Graduál obsahuje „mešní zpěvy pro kněze a chór.“ TAMTÉŽ, s 596.

⁴¹ R. MARTINEK, A KOL. Záchrana, s 96.

⁴² TAMTÉŽ.

⁴³ Též ozn. jako homiliář. Jedná se o sbírku kázání církevních otců.

⁴⁴ Marie RYANTOVÁ, Knihovny světských duchovních arcidiecéze pražské na konci 17. století a na počátku 18. století, in: Jitka Radimská (ed.), K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven, České Budějovice 2000 (= Opera romanica 1), s 239-245.

krásné literatury. Takto složené farní knihovny vznikaly postupně po třicetileté válce, nejprve ve větších městech či na farách, které byly pod správou kněze z řeholní komunity.⁴⁵

Dalším problémem týkající se farních knihoven je otázka vzájemného poměru farních či děkanských knihoven a soukromých knihoven jednotlivých kněží. O jejichž obsahu, a také velikosti, máme informace z jejich pozůstalostních inventářů. Pro pražskou arcidiecézi v letech 1694-1734 tuto problematiku analyzovala Marie Ryantová.⁴⁶ V dochovaných pozůstalostních inventářích máme u devadesáti procent z nich doloženo vlastnictví knih. Přibližně jedna čtvrtina držitelů vlastnila knihovní soubor o zhruba dvaceti knihovních jednotkách. Druhá čtvrtina byla majitelem knihovního souboru o dvaceti až čtyřiceti knihovních jednotkách. Třetí třetina vlastnila čtyřicet až sto knih a poslední čtvrtina byla majitelem knihovny o více jak sto knihovních jednotkách. Do této skupiny patřili převážně kněží a vikáři z větších měst.

Osud soukromé knihovny duchovního správce mohl být různý. Prostřednictvím testamentu mohl rozhodnout o jejím dalším majiteli, což mohla být konkrétní osoba, například někdo z mladších duchovních jako kaplan či kooperátor nebo testátorův příbuzný. Duchovní mohl svůj majetek a s ním svoji knihovnu odkázat i řeholní instituci. Když duchovní nestanovil ve své poslední vůli instrukce ohledně své knihovny, ta pak byla rozprodána v dražbě. Nejčastěji tyto knihy kupovali opět světší duchovní, zvláště chudší kněží, pro něž byl nákup knih v dražbě cenově dostupnou možností, jak obohatit vlastní knihovnu.

Na konci 18. století si tato dosavadní praxe mění. Část duchovních začala přenechávat buď část, někdy i celou knihovnu svým nástupcům. „Důvodů pro tuto pozvolnou proměnu může být více – větší důraz na vzdělanost a informovanost duchovních, změna přístupu ke knize či zvyšování počtu pomocných kněží na farách (kaplanů a kooperátorů), pro něž mohlo být obtížné opatřit si dostatek vhodné literatury.“⁴⁷ V sedmdesátých a osmdesátých letech 18. století proběhla v habsburské monarchii silná vlna sekularizace řeholních domů,⁴⁸ která výrazně proměnila podobu

---

⁴⁵ R. MARTINEK, A KOL. Záchrana, s 97.

⁴⁶ M. RYANTOVÁ, Knihovny.

⁴⁷ R. MARTINEK A KOL. Záchrana s 98.

⁴⁸ Rušení klášterů probíhalo v několika vlnách. Prvním rušení proběhlo na základě papežského rozhodnutí o zrušení jezuitského řádu v roce 1773. Za vlády Josefa II. proběhlo ve dvou vlnách rušení klášterů, které se nezabývaly vzděláváním, zdravotnictvím nebo vědou. Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, Dějiny správy v českých zemích, Praha 2007.

trhu, především se starší teologickou literaturou. Část knih, jak rukopisů, tak tisků byla prodána, část zničena, část se stala součástí pražské a olomoucké univerzitní knihovny.

Soukromá knihovna jednotlivých duchovních správců byla ovlivněna řadou faktorů, jako byly zastávané funkce, důležitá byla také lokalita daného benefícia a samozřejmě i jeho výnosnost, i když knihy mohly být získávány prostřednictvím odkazů či darů. Krom titulů s církevní tematikou, které byly potřebné k výkonu povolání duchovních správců, se v knihovně nachází literatura jiného než náboženského zaměření. Zde se většinou promítl osobní zájem duchovního. Někteří duchovní byli literárně zaměřeni a pokusili se o vlastní literární tvorbu, především v podobě kázání.⁴⁹ K takovýmto klerikům je možno zařadit například faráře, kazatele a literáta Ondřeje Františka Jakuba de Waldt, žijícího v letech 1683-1752,⁵⁰ jež působil jako farář v Dobrušce. Ve své literární činnosti se zaměřil na osobu svatého Jana Nepomuckého a Pannu Marii. K dalším duchovním, kteří byli literárně činní můžeme zařadit například Chroustovického faráře Jana Josefa Božana, autora známého kancionálu Slaviček rájský, jindřichohradeckého probošta Václava Josefa Grotze, autora kázání ke sv. Barbory s názvem Archa úmluvy Nového Zákona, sv. panna a mučedlnice Barbora na Horách Kutných, či kutnohorského arciděkana a vikáře Zachariáše Augustina Klecara z Růžokvětu z jehož děl se dochoval spisek *Ingenuus adolescens. Zvedený mládenec*.⁵¹

Rozvoj farních a vikariátních knihoven spadá do období 19. století, kdy se staly zájmem jak státních, tak i církevních úřadů. Na základě nařízení dvorské studijní komise z roku 1817⁵² museli všichni okrskoví vikáři zjistit situaci na území svého vikariátu a do února 1818 o ní podat zprávu. Měli se zaměřit nejen na existenci farních knihoven, ale také na další možnosti jejich rozšíření, popřípadě možnosti státní podpora a využívání knih duchovními. Reakcí na vyhodnocení odpovědí byl dvorský dekret z 1. července 1825, jež vyzýval k zakládání farních a vikariátních knihoven.

Na základě nařízení vznikla řada statistických výkazů z nichž vyplývá, že na počátku 19. století byla většina farních knihoven vytvořena převážně odkazem jednoho či dvou duchovních. Důvodem byl pravděpodobně zvyk rozprodávat knižní pozůstalost duchovního.⁵³ Určitým problémem farních knihoven bylo její obsahové složení, které neodpovídalo aktuální situaci a také jazyková skladba. Problém byl i s existencí

---

⁴⁹ M. RYANTOVÁ, *Knihovny*, s 248.

⁵⁰ Radek HOJNÝ, *Ondřej František Jakub de Waldt (1683-1752) a jeho doba*, Praha Dobruška, 2002.

⁵¹ M. RYANTOVÁ, *Knihovny*, s 249.

⁵² Nařízení dvorské studijní komise z 27. listopadu 1817. R. MARTINEK A KOL. *Záchrana*.

⁵³ TAMTÉŽ, s 99.

zakázaných knih, které řada farních knihoven obsahovala. Duchovní, kteří měli takovou knihu ve své knihovně museli povinně vykazovat jejich počet, ale také vytvořit jejich seznam, který podléhal státní kontrole.

V první polovině 19. století se farní a vikariátní knihovny ještě konstituovaly. Byl stanoven způsob jejich financování z příspěvků duchovních, jejich rozšiřování. Duchovní správci měli povinnost každý rok informovat konzistoř o stavu a především vzrůstu knihovního fondu farních a vikariátních knihoven. V druhé polovině 19. století zájem o farní knihovny klesá. Na druhé straně se rozrůstá osobní knihovna kněží, která odráží zájmy majitele.

Na konci 19. století se především u řady venkovských far mění poměr teologické literatury oproti světské. Někteří duchovní správci se snažili vytvořit vhodnou knihovnu přístupnou svým farníkům.⁵⁴ Její tematický obsah se rozšířil na okruh zábavné i poučné literatury v národním jazyce. Provoz takových knihoven byl čistě záležitostí jednotlivých duchovních správců.

„Důvodem pro vznik těchto knihoven bylo přesvědčení, že k „pravému kulturnímu povznesení katolického lidu českého přispěje nejplatněji dobrá kniha, která mu poskytuje zdravou duševní stravu. Dobrá kniha vykonává poslání apoštolské. Dávati lidu dobrou, ušlechtilou knihu je tolik jako bojovat proti špatné.“ Citované věty autoři práce o Záchraně a inventarizace drobných církevních fondů⁵⁵ převzali z svolání Spolku ku zakládání katolických knihoven z roku 1904. Autoři výše zmiňované práce uvádějí, že takovým knihovnám zatím nebyla věnována pozornost. Podobné knihovny vznikaly v průběhu první poloviny 20. století, kdy katolické spolky utvářely menší soubory knih. Doba po roce 1948 příliš nepřála duchovenstvu obecně. Funkci farních knihoven, které byly otevřené veřejnosti převzaly lidové knihovny. Obnova a rozšiřování farních knihoven výrazněji přichází až po roce 1989.

2. 1. Vliv pražské arcibiskupské konzistoře na vývoj kněžských knihoven⁵⁶

Každý duchovní správce musel dbát nařízení arcibiskupské konzistoře. S těmito nařízeními se duchovní správci seznamovali díky konzistorním patentům, které konzistoř vydávala na jaře před velikonočními svátky. Tyto patenty jsou označovány

---

⁵⁴ R. MARTINEK A KOL. Záchrana, s 101.

⁵⁵ TAMTÉŽ, s 102.

⁵⁶ Pro tuto kapitolu jsem čerpala informace převážně z práce: A. PODLAHA, Dějiny.

jako „patentes vernaes“. Podle potřeby vydávala pražská konzistoř mimoto patenty podzimní, označované jako „patentes autumnales“. Kněží je po přečtení museli přepsat do knih a řídit se jejich obsahem.

Pro toto období bylo významné působení arcibiskupa Jana Josefa hraběte Breunera pražského arcibiskupa let 1694 – 1710. Od počátku svého působení v úřadu arcibiskupském se snažil o sjednocení církevní správy, obnovení církevní kázně a odstranění nedostatků duchovních správců. K tomu měly vést pravidelné generální vizitace, při nichž se mělo kontrolovat, zda kněží své povinnosti plní a jestli řádně pečují o svěřenou farnost. Z finančních i personálních důvodů, jak uvádí A. Podlaha⁵⁷, nebylo možné takovou vizitaci konat pravidelně. Z toho důvodu vydal arcibiskup Breuner pro svou arcidiecézi tištěnou instrukci : „Instrucito brevis pro vicariis foraneis ac parochis archi-dioecesis Pragensis auctoritate et jussu Reverendissimi et Celsissimi Principis, Domini Domini Joannis Josephi ex comitibus Breüner, Dei Gratia, archiepiscopi Pragensis Legati Nati, S. R. I. Principis, Regni Boëmiæ Primatis, Carolo-Ferdinandæ Universitatis Cancellarii perpetui etc. edita et promulgata. Anno Domini MDXCVII. Præge, Typis Archi-Episcopalibus, in collegio S. Norberti, per Samuel. Beringer.“⁵⁸ v podobě malé knížky o devadesáti pěti stranách, kterou roku 1698 dostali všichni vikáři. Jejich úkolem bylo její rozeslání mezi všechny kaplany a faráře ve svém vikariátu. Instrukce je rozdělena na dvě části. První část instrukce je určena pro vikáře a druhá část pro faráře, dohromady obsahuje sedmdesát článků. Hlavní náplň článků se skládala z plnění kněžských povinností a úkolů podle ustanovení tridentského koncilu, několik článků řeší problematiku šíření katolického učení a k tomu vhodných knih. Článek číslo osmnáct doporučuje k výkladu katechetického učení a základům křesťanské víry dílo jezuitského autora sv. Roberta Bellarmina žijícího v letech 1542-1621 *Catechismus, seu Explicatio doctrinae christianæ*.⁵⁹ Článek číslo čtyřicet devět a padesát jedna hovoří o nutnosti vlastnit breviář, bibli a ustanovení tridentského koncilu a pražské synody.⁶⁰ Článek zní: „Breviř Římský mějtež všichni faráři a každého dne dle kalendáře a direktáře pražské arcidiecéze zbožně, pozorně a úplně se ho modlí.“⁶¹

Jarní patentech z 18. března 1701 vydala konzistoř nařízení v němž nabádá světské duchovní k vykonání písemné či ústní závěti. Důvodem bylo předejití zmatků,

---

⁵⁷ A. Podlaha, *Dějiny*, s 143.

⁵⁸ TAMTÉŽ, s 143-144.

⁵⁹ TAMTÉŽ.

⁶⁰ TAMTÉŽ.

⁶¹ TAMTÉŽ, s 162.

dohadů, které by vznikly, kdyby duchovní zemřel bez toho, aby zanechal poslední vůli. Pokud se stalo, že duchovní zemřel bez zanechání testamentu, řídilo se pozůstalostí jednání podle rozhodnutí pražské synody z roku 1605. Veškerý majetek duchovního byl rozdělen na tři části. První část jeho majetku připadla kostelu, druhou dostali jeho příbuzní a poslední část náležela patronu farnosti. Duchovní správci často odkazovali svůj majetek svým rodičům, sourozencům či jiným příbuzným, jindy svůj majetek odkazovali církvi, například farnímu kostelu, kongregaci nebo klášteru. Vykonavatel pozůstalosti dle instrukcí měl dědicům pozůstalost vydat, až budou plně uhrazeny výdaje spojené s pohřbem, taxa pro konzistoř za potvrzení testamentu a splaceny dluhy zesnulého. Patent vydaný konzistoří roku 1694 nařizoval vikářům posílat závěti zesnulých duchovních konzistoři ke schválení a k testamentům přiložit inventář pozůstalosti. V pozůstalosti se objevovaly zpravidla peníze, cennosti ze stříbra, mědi nebo cínu, dlužní úpisy, věci běžné denní potřeby, nábytek, mobiliář či hudební nástroje. V inventáři pozůstalosti venkovských farářů se také nacházely hospodářské nástroje a nářadí potřebné pro činnost v hospodářství. Nezanedbatelnou položkou na inventáři byly také knihy, které duchovní vlastnil. Tyto knihy byly většinou odkazovány kostelu nebo mladším nástupcům.⁶²

3. Staré tisky a knihtisk – vznik a vymezení pojmů

Knihtisk se stal jedním z vynálezů, který zásadně ovlivnil dějiny lidstva. Byl jedním z vynálezů, které oddělují dobu středověku od doby novověké. Předchůdcem nám známého Gutenbergova knihtisku byla různá razidla a také takzvané blokové tisky nebo deskotisky. Používali je Číňané již ve 4. století našeho letopočtu. Vytvářeny byly z dřevěných desek na něž vyřezaly pojmové čínské znaky. V první polovině 11. století zhotovil Pi-Čeng znaky pojmového písma na způsob liter z hlíny, po hliněných literách následovaly cínové a z počátku 14. století jsou doloženy litery dřevěné. Z Číny se tato technika šířila dál do střední Asie. I v Evropě se využívalo deskotisku. Doklady o něm máme z konce 14. století ve formě tisku na látku. Nejstarší dochovanou památkou tohoto typu je Le Bois Protat z let 1370-1380. Netrvalo dlouho a tisk dřevořezových štočků bylo provedeno i na papír. Tento vynález se objevil přibližně půl století před

---

⁶² Marie RYANTOVÁ, Normativní vymezení procesu vyřizování pozůstalosti světských duchovních a písemností s ním spojených v 17. a první třetině 18. století, in: Ivan Hlaváček – Jan Hrdina – Jan Kahuda – Eva Doležalová (edd.), *Facta probant homines*. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové, Praha 1998, s. 421-430.

vynálezem knihtisku a svého největšího rozvoje dosáhl v letech 1460-1480, kdy knihtisk nebyl tak rozšířen. K nejstarším datovaným dřevořezům patří bruselská Madona z roku 1418 a sv. Kryštof z roku 1423. V Nizozemí vznikají touto metodou blokové knihy, které se rozšířily i do Německa.

Za vynálezce knihtisku je všeobecně uznáván Johannes Guttenberg. Narodil se okolo roku 1397 v Mohuči do rodiny Friela Gensfeische. Prvním tiskem bylo vydání Sibylina proroctví nejpozději roku 1444. O vývoji knihtisku máme velice málo informací. Sám Guttenberg svůj vynález od počátku tajil, na jedné straně kvůli strachu z inkvizice, na druhé před konkurencí. K výrobě tisku bylo zapotřebí vytvořit nejen tiskařský lis, ale vyrobit litery pomocí licího strojku. Dalším úkolem bylo vytvoření odpovídající slitiny z níž by byly odlity jednotlivé litery, liteřiny. Její složení nedostalo od Guttenbergovy doby příliš velkých změn. Její složení se stávalo z olova (55%), cínu (15%), antimonu (30%) a trocha vizmutu⁶³. Nutné bylo vyvinout potřebnou tiskařskou barvu, jejíž základní složky tvořily fermež⁶⁴ a saze.

Guttenbergův vynález se začal šířit do dalších německých zemí, odtud do Itálie, Francie, Velké Británie, Čech a dalších zemí. Jeho velký přínos byl v rychlejším šíření písemné kultury mezi širší vrstvy obyvatelstva. Tištěná kniha se stala finančně daleko dostupnější oproti rukopisům, jejichž vytvoření bylo časově i finančně velmi nákladné. Velkou roli hrál knihtisk v době reformace, kdy umožnil rychlé šíření informací a tím i šíření reformačních myšlenek. Otevřel cestu k novému poznání, šíření vzdělanosti. Kniha díky němu přestala být záležitostí úzké skupiny lidí a postupně se stávala záležitostí široké vrstvy obyvatel.

Označení staré tisky se v širším pohledu používá, jak uvádí Voit,⁶⁵ pro všechny produkty ručního knihtisku mezi 15. a 19. stoletím. V užším pohledu zahrnuje tisky vzniklé v době od 1. ledna 1501. Knihy vytištěné před tímto datem se označují jako prvotisky nebo jako incunabule, což se překládá jako v kolébce nebo v plenkách. V té době byl knihtisk ve svých počátcích a jeho vzhled, prvotisků, byl velice podobný rukopisům.

---

⁶³ Těž Bismut, řadí se mezi těžké kovy.

⁶⁴ Lněný olej.

⁶⁵ P. VOIT, Encyklopedie, s 834.

Prvotisky, jinak označované jako inkunábule, jsou specifickou kategorií starých tisků zahrnující deskotisky, blokové knihy a artefakty vyrobené pomocí pohyblivých litera od počátku knihtisku 1444 až do 31. prosince 1500.⁶⁶

Horní časová hranice starých tisků není normativně vymezena. Některé země vidí horní hranici v 31. prosinci roku 1800 mezi nimi je i Česká republika a Slovensko. Stanovení tohoto data má sice výhodu v jasné identifikaci, ale průmyslová revoluce vstoupila do vývoje knihtisku až v průběhu 19. století. Rychlotisky a další noviny v této oblasti se zapojují do výroby postupně a s určitým časovým zpožděním. Jiné státy spojují horní hranici starých tisků s vývojem národních knihoven - například Německo, které stanovuje horní hranici starých tisků k roku 1870. Velice různá horní hranice je problémem při sestavování katalogizačních pravidel. Roku 1992 vzniklé Konsorcium evropských vědeckých knihoven (CERL) se pokusilo tento problém vyřešit stanovením horní hranice na rok 1830.

Okolo roku 1500 se technologie knihtisku stabilizovala na dalších tři sta let. Z knihařské práce se v polovině 16. století vydělila specializované činnosti jako bylo písmolijectví. Druhy písma prvotisků se pomalu vytrácejí a používají se především švabach, fraktura a také antikva. Pro české prostředí se v jazykově českých a německých textech uplatňuje švabach s frakturou a pro latinské texty tiskové písmo antikva. Antikva vznikla jako tiskové písmo napodobující písmo latinských humanistických rukopisů. Charakteristickým znakem je dvoubříškové minuskulní a a g. Zhruba od roku 1503 se antikva využívala výhradně pro tisk jazykově latinských textů. V českých tiskárnách, které byly pod vlivem německých tiskáren, se používala pro tisk jazykově českých a německých tisků fraktura a švabach a antikva se stala tiskovým písmem latinských textů. Antikva byla používána v domácí české publikaci až v roce 1738 tiskařem Václavem Janem Tibellim. Na přelomu 18. a 19. století se začala antikva používat častěji i pro jazykově české tisky, například v Tiskárně normální školy. Pozvolna dochází k přechodu od švabachu a fraktury k antikvě. Tento přechod je završen úředním nařízením z roku 1853, podle kterého se musela pro české tisky používat jako tiskové písmo antikva. Fraktura jako novogotické tiskové písmo se vyvinula v druhém desetiletí 16. století v Německu. Typickým rozpoznávacím rysem je jednobříškové a a hrotité o. Předností fraktury se stala její typografická univerzálnost, sloužila jak pro sazbu nadpisů tak i celého textu. Písmo charakterizuje užší písmový

---

⁶⁶ Tamtéž s. 723

obraz a pro vyznačovací účely se staly typické obloučky či smyčkou zakončené dříky minuskulních písmen b, h k a l. Prvních padesát let své existence sloužila fraktura jako vyznačovací písmo. V Čechách začal využívat frakturu jako vyznačovací písmo Bartoloměj Netolický z Netolic roku 1540. Od poloviny 16. století do poloviny 19. století u nás sloužila frakturu spolu se švabachem jako univerzální tiskové písmo jazykově německých i českých tisků. Švabach je tiskové novogotické písmo, které se vyvinulo z německé psané bastardy. K charakteristickým rysům švabachu patří jednobříškové a, ostře sbíhající dříky f a ostrého s a volná k bříšku nepřipojená spodní dotažnice písmene g. Pro svou dobrou čitelnost, i přes široký písmový obraz a tím neúsporný tisk, byl do poloviny 16. století nejrozšířenějším tiskovým písmem v Německu a částečně i v Nizozemí a Anglii. Následuje pokles významu tohoto písma, jehož působení se zužuje na písmo vyznačovací. V Čechách se švabachem setkáme již u prvních českých prvotisků. Přibližně od 20. let 16. století švabach v Čechách vytěsnil původní českou bastardu. V Čechách a na Moravě byl kontinuálně používán až do poloviny 19. století, nejdéle ze všech evropských zemí.

Počátek 19. století přináší řadu změn v technologii i ve formální úpravě tisků. Používají se nově vzniklé grafické techniky jako je dřevoryt, oceloryt a litografie. Do tiskáren se zavádějí rychlolisy, licí stroje a kniha se stává průmyslovým výrobkem. V českém prostředí je počátek 19. století dobou úpadku po grafické stránce. Text je sázen špatným písmem, tisk je prováděn se špatnou péčí na nekvalitní papír. Tato praxe výrazně odlišuje českou tištěnou řemeslnou knihu od „nové“ průmyslové.

4. Historie obce Dobřany do roku 1800

Město Dobřany se nachází v Plzeňském kraji, od Plzně je vzdálené sedmnáct kilometrů jihovýchodním směrem. Rozkládá se na pravém břehu řeky Radbuzy, která se vlévá do Mže v Plzni. „Příhodnost místa dala osadě jméno. Byla to ves dobřanů, lidí, kteří bydlí na úrodné půdě a vodě.“⁶⁷ O počátku osady Dobřany není příliš mnoho informací, jen v několika listinách se nacházejí zmínky o samostatném statku, jehož majitelem byl Závíš z Dobřan. Závíš byl synem Heřmana z rodu Markvarticů⁶⁸, kteří patřili ke staré české šlechtě. Za Závíšova syna Jana byly Dobřany před rokem 1259

---

67 K. KAŠPAR, Dobřany, s 4.

68 Starý český šlechtický rod sídlící v severních Čechách. Více: Berthold WALDSTEIN-WARTENBERG., *Markvartici: z historie nejstarší české šlechty z ranné doby vlády Přemyslovců*, Praha 2000.

povyšeny na město. Povyšování poddanských osad v tomto období je záležitostí zcela výjimečnou. Pravděpodobně tu sehrál důležitou roli Janův tchán Vykart z Trnavy, který patřil do úzkého okruhu družiny krále Přemysla Otakara II. Se svou manželkou Volhildou založil Jan z Dobřan ve městě klášter bílých sester sv. Marie Magdaleny⁶⁹, k němu nechal postavit kostel sv. Mikuláše. Jan ještě před svou smrtí pověřil správou města i kláštera nedaleký chotěšovský klášter.⁷⁰ Mezi klášterem bílých sester a chotěšovským klášterem došlo ke sporu, který skončil až u papežského stolce. Rozsudek nebyl pro bílé sestry příznivý a nakonec musely v roce 1282 prodat všechny svůj majetek chotěšovskému klášteru a Dobřany opustit. Poté byly Dobřany v poddanství chotěšovského premonstrátského kláštera, o němž máme první doložené informace z počátku 13. století.

Dobřany od svého počátku byly významným městem, o čemž svědčí i skutečnost, že se stalo tržním centrem pro široké okolí. Po celém okolí se používala k měření obilí tzv. dobřanská obilná míra, v čemž můžeme spatřovat tržní význam města. Trhy přinášely městu značné příjmy do městské pokladny především na clech, mýtech a tržních poplatcích. K dalším privilegiím města náleželo právo várečné, právo obehnat město hradbami a existence vlastní samosprávy.

Střed města tvořilo čtvercové náměstí o rozloze 1,34 ha, na němž měly své stálé místo chlebné a masné krámký a řada stánků pro cizí obchodníky, kteří do města přijeli účastnit se trhů. V rohu náměstí byla postavena budova kostela sv. Víta a kolem něj hřbitov. Vnitřní zástavbu města tvořily dřevěné domy, což vedlo i k tomu, že město několikrát postihl požár, který způsobil značné škody. Pro jejich alespoň částečné odstranění daroval chotěšovský klášter městu zvláštní milosti prostřednictvím listiny z 22. září 1378.

Na základě této listiny bylo město spravováno dvanácti konšely, kteří byli voleni celou obcí. Plnoprávní občané města si za souhlasu probošta mohli volit ze svého středu rychtáře, jehož úkolem bylo zastupovat zájmy své vrchnosti, v tomto případě chotěšovského kláštera, ve měst. K privilegiím patřilo právo založit a vést vlastní městské knihy, v nichž byla zaznamenána právní jednání města i měšťanů. Zároveň

---

⁶⁹ Označovány také jako magdalenitky. Tento církevní řád vznikl v Německu ve 13. století. Odtud se rozšířil do Francie, Itálie a dalších zemí. V Čechách krom Dobřan měly své domy na Starém Městě pražském, v Zahražanech u Mostu, v Želivě u Kadaně, v Lounech a Dalešicích na Moravě. Více: Zbyněk SVITÁK, Klášter Magdalenitek v Dobřanech, in: Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské university *Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis* 40 1993. Olomouc 1993. s 9-21.

⁷⁰ Chotěšovský premonstrátský ženský klášter leží jihozápadně od Plzně, ve směru na Stod. V letech 1202-1210 ho založil Hroznata Tepelský, zakladatel kláštera v Teplé. Více: Milan HLINOMAZ, *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*. České Budějovice 2009.

s tím se povolovalo používání pečeti; pečeť menší pro méně důležité záležitosti a větší pro záležitosti většího významu.

Patnácté století je v mnoha ohledech přelomovou dobou v českých zemích spojovanou s husitstvím. Střediskem husitského hnutí byla v jeho počátcích i Plzeň. Hlavním činitelem zde byl kazatel Václav Koranda starší.⁷¹ Ten v listopadu 1419 přivedl do Plzně Jana Žižku, který odtud vedl výpravy proti nepřátelům do okolí. Ve městě se proti radikálnímu hnutí začala vytvářet opozice, po vybudování Tábora a obležení města Plzně královskými vojsky, Žižka město opustil. Plzeň přechází na stranu Zikmunda Lucemburského a stala se největším odpůrcem husitství v prostoru západních Čech. Bohužel není dostatek zpráv pro zjištění situace v Dobřanech pro tuto dobu. Po válce musel císař Zikmund z finančních důvodů zastavit velkou část klášterního majetku. Roku 1437 zastavil i Dobřany v sumě 225 kop grošů lékaři Hanušovi v Plzni do doby, než je klášter vyplatí.

V následujícím období se Dobřanští přiklonili na stranu krále Jiřího z Poděbrad, který městu udělil nám neznámé milosti, které ale Dobřanským dlouho nezůstaly. Po smrti krále Jiřího jim byly chotěšovským klášteřem zrušeny. Na stranu chotěšovského kláštera se postavil i král Vladislav Jagellonský, který listinou z roku 1509 přiznal klášteru 40 kop grošů, které museli Dobřanští za svou neposlušnost zaplatit. Omezena byla i jejich práva. Ta, která by odporovala právům kláštera pozbyla platnosti. Upřeno jim bylo jejich dřívější právo várečné, které získali zpět až v roce 1585.

Z hospodářského hlediska byla tato doba pro Dobřany v celku příznivá. Dobřany vlastnily vesnici Tymákov⁷², z níž vycházela dotace k vydržování kněze při kostele sv. Víta. V Tymákově vlastnily Dobřany osm lánových usedlostí. Tymákov od Dobřan dělila na v dobovém měřítku pověrně velká vzdálenost, proto jej vyměnili s Rokycanskými za pět a půl lánů v bližší Horní Lukavici⁷³, které náležela Rokycanům⁷⁴. Roku 1589 Dobřanští přikoupili další lány v Horní Lukavici od Rokycanských, ovšem ani touto koupí nezískali Dobřanští celou vesnici, i když se kvůli tomu zadlužili.

---

⁷¹ Více: KROFTA, Kamil, O spisech Václava Korandy mladšího z Nové Plzně, Praha 1912.; TÝŽ, Václav Koranda Mladší z Nové Plzně a jeho názory náboženské, Praha [1913].

⁷² Vesnice Tymákov je od města Dobřany vzdálena přibližně dvacet kilometrů. Založení obce se váže k roku 1379.

⁷³ Vesnice Horní Lukavice je od města Dobřany vzdálena přibližně šest kilometrů. Patří k nejstarším obcím na západě Čech, první zmínky o ní pocházejí z roku 1216.

⁷⁴ Město Rokycany.

Koncem 16. století se hospodářská situace měst lepšila, což se odráží v zakupování především nemovitostí i řada měšťanů svou pozornost zaměřuje na přepychové zboží. Počátek 17. století se nese ve znamení náboženských konfliktů a s nimi spojených politických. Rozpory zasáhly panující dynastii a velmi brzy i evropské mocnosti. Bezprostřední příčinou velkého evropského vojenského konfliktu bylo povstání českých stavů v roce 1618 proti Ferdinandu II. Čeští stavové vedeni Jindřichem Matyášem Thurnem z oken Pražského hradu defenestrovali královské místodržící Viléma Slavatu z Chlumu a Košumberka, Jaroslava Bořitu z Martinic a písaře Filipa Fabricia. Následovalo sesazení Ferdinanda II. z českého trůnu a zvolení Fridricha Falckého českým králem. Plzeň a chotěšovský klášter zůstaly na straně sesazeného císaře Ferdinanda a věrni katolické straně. „Do Plzně byla vložena císařská posádka, hájili ji nejen poddaní plzeňského panství, ale i poddaní chotěšovského kláštera, plaského a tepelského a někteří příslušníci rytířského stavu v Plzeňsku.“ (Bělohávek 177). Z chotěšovských devadesáti osmi vojáků jich bylo osmnáct dobřanských. Plzeň byla přesto v listopadu 1618 dobyta Mansfeldovým⁷⁵ vojskem. Odtud jeho vojáci podnikali ničivé výpravy do širokého okolí, jejich pozornosti neušly ani Dobřany.

Stavové se po vypuknutí války rozhodli konfiskovat majetek svých nepřátel a zastavit ho svým stoupencům. Dosavadní majitel Dobřan chotěšovský klášter byl zastaven Arnoštu Mansfeldovi, současně od něj byly odtrženy Dobřany a další vsi, které byly dány Jáchymu Loubskému z Lub na Řenčích, Snopoušovech a Dolní a Horní Lukavici. Po porážce stavovského vojaka byly císařem Ferdinandem II. veškeré konfiskace prohlášeny za nezákonné a majetek se vrátil do rukou svých původních majitelů. Dobřany se vrátily zpět chotěšovskému klášteru.

Po bitvě na Bílé hoře, kde čeští stavové, kteří se postavili na odpor Ferdinandovi II. prohráli, se Mansfeldovi vojáci vzdali a Plzeň byla obsazena císařskými vojsky. „Mezi oběma válečnými stranami však nebylo rozdílu, obojí vojska loupila, pálila a vraždila.“ Dobřany byly poznamenány oddíly Chorvatů, které si počínaly jako na nepřátelském území. Několik dobřanským měšťanům bylo zabito, domy vypleněny a město zapáleno. Při požáru shořely nejen domy měšťanů, ale zničeny byly i oba kostely, ale i radnice a s ní i listiny, městské knihy a spisy. Další návštěva vojsk v Dobřanech se odehrála roku 1632, kdy v západních Čechách Albrecht z Valdštejna shromažďoval své

---

⁷⁵ Petr Arnošt Mansfeld (1580-1626) vedl vojsko, kterému poskytl savojský vévoda Karel Emanuel, proti Habsburkům v druhém protihabsburském povstání.

vojsko proti švédskému králi Gustavu Adolfovi. Hlavní stan byl umístěn v Plzni, ale část vojáků byla ubytována mimo Plzeň, přičemž několik z nich bylo ubytováno v Dobřanech, kde byla i hlavní pekárna. Neopatrností vojáků vypukl ve městě požár, který zachvátil téměř celé město. Ušetřeny byly oba kostely, šest měšťanských domů a několik chalup. Velký význam měly Dobřany pro vojenské zásobování. Nejen, že ležely v úrodné krajině, ale ve městě byl umístěn mlýn na stělný prach. Sedm let po požáru vtrhli do města švédští vojáci generála Bannera. Při dalším vpádu Švédů roku 1645 nebyly Dobřany opět ušetřeny. Velkou zátěží pro město byly vojenské průtahy nebo umístění vojenské posádky v něm, jelikož měšťané museli vojsko živit, což znamenalo hospodářské ztráty. Již v roce 1645 se kvůli špatnému stavu města obracejí Dobřanští spolu se Stodskými a Staňkovskými na probošta kláštera a žádají o snížení dávek, odváděli své vrchnosti. Ještě po válce o špatné situaci města vypovídá berní rula z roku 1655. Dle jejích informací se v Dobřanech nacházelo 92 osazených usedlostí a pustých 22, 144 majitelé domů.

Třicetiletá válka měla negativní dopad na výši populace v Evropě. Některá místa byla zasažena více, jiná méně. Bylo potřeba znovu obsadit některá města a vesnice. V této době proniká do českého pohraničí řada německých obyvatel. Taková situace nastala i na chotěšovském panství, „kde mnišky i probošt byli Němci a chtěli své panství osadit věrnými katolickými poddanými.“ (Bělohávek s 180) Přicházeli sem obyvatelé především z Bavorského lesa a Horní Falce. „Pokud příliv nových obyvatel nebyl velký, české prostředí je stačilo do sebe vstřebat, počestvovalo je. Jakmile se však počali stěhovat ve velkém množství, zbývající české obyvatelstvo už nemělo tolik síly, aby se mu noví přistěhovanci přizpůsobili, ale naopak silnému vlivu nových kolonistů začalo samo podléhat.“ (Bělohávek 180) Dobřany se díky tomuto „dosidlování“ staly převážně jazykově německým městem. Bělohávek to dokládá zápisy v městských knihách (s 180), kde první německé zápisy pocházejí z padesátých let 17. století a české zápisy končí v letech šedesátých téhož století. Proces germanizace podporoval klášter chotěšovský jako vrchnost města i tepelský klášter, který dosazoval do města duchovní správce, jednalo se o německé kněze, kteří často neuměli česky, i když k farnosti patřily obce ryze české, jako například Chlumčany.

V druhé polovině 17. století máme informace o počtu obyvatel v Dobřanech z duchovenských příznávacích tabel. Podle nich měly Dobřany roku 1677 973 obyvatel a v roce 1700 zaznamenaly mírný pokles na 893 obyvatel. Nacházela se zde škola, vedle toho zde byl obecní špitál. Město se postupně vzpamatovávalo z nelehké

hospodářské situace způsobené požáry a válečnými útrapami. Nastal čilejší rozvoj řemesel. Probošt Herold udělil roku 1638 řezníkům cechovní právo a v roce 1641 udělil probošt Bandhauer zřízení cechu koželužského. Za přispění vrchnosti se v roce 1651 mohlo uskutečnit vystavění nového kostela a o rok později i položení základů nové radnici. Díky proboštově přimluvě udělil císař Ferdinand III. městu dva výroční trhy. V tomto roce získalo město od probošta cenné privilegium, které v devatenácti bodech potvrzovalo stará práva a udělovalo nová, která se týkala věcí správních hospodářských i soudních. (více bělohávek s 181, A. Haas Soupis privilegií měst a městeček v Západočeském kraji, od r. 1526. Minulostí Západočeského kraje VI. Plzeň 1968, str. 311.)

Poměrně kladný vztah mezi Dobřany s chotěšovským klášterem se začal měnit koncem 17. století, kdy se město začíná hospodářsky stoupat. Měšťané si začali na svou vrchnost stěžovat, na různé nespravedlnosti, nepořádky, vysoké poplatky. Stížnosti se týkali také nepořádků v hospodaření města, nedocházelo k pravidelným kontrolám a radní si hospodařili pro sebe. Spor vygradoval v roce 1699 při obnovování městské rady. Nespokojení měšťané v čele s primátorem Janem Brendtnerem otevřeně požadovali nápravu uvedených nesrovnalostí a žádali jejich vyřešení na své vrchnosti. Probošt Fabricius odmítl jejich žádosti vyhovět, proto se měšťané odvolali k císaři, který roku 1705 nařídil zvláštní vyšetřující komisi spor objasnit. Výsledek jejího šetření měšťany neuspokojil. Z toho důvodu se v roce 1712 odvolali k novému císaři Karlu VI. Nová komise měla prošetřit spor přímo na místě. Po složitých jednáních byla celá záležitost v roce 1713 uzavřena s tím, že měšťané se poddali své vrchnosti, klášter jim odpustil jejich neposlušnost a zároveň jim snížil poplatky z vaření piva, došlo k novému vyměření pozemků města. Vrchnost se zavázala každý rok obnovovat městskou radu a zavedení lepšího soudního řádu. Městu hrozilo zrušení všech jeho privilegií, kdyby se měšťané znovu postavili proti svojí vrchnosti.

Vláda císaře Josefa II. znamenala celou řadu změn ve všech odvětvích správy. Řada reforem se zaměřila na církevní oblast. Jejich hlavním cílem bylo podřídit církev státu a její nahromaděný majetek měl být použit pro světské potřeby. Císařským patentem z roku 1781 byla zahájena první vlna rušení klášterů, mezi ně patřil i ženský klášter v Chotěšově. Zrušení bylo zahájeno příjezdem plzeňského hejtmana z Wiedersperků 18. března 1782 do Chotěšova. Jeptiškám byl dán čas do 22. července 1782 na opuštění klášterních budov. Posledním proboštem byl Pavel Novák, který si koupil na dobřanském náměstí dům, kde žil až do roku 1797. Patronát nad farami od

bývalého chotěšovského klášterního panství převzal klášter v Teplé, jehož členové na farách vykonávali bohoslužby. Z josefínského bylo provedeno nové měření pozemků a také jejich číslování. Podle nového katastru bylo přiděleno v Dobřanech 220 domovních čísel. Od roku 1822 do roku 1925 byl majitelem Chotěšovského panství knížecí rod Thurn-Taxis⁷⁶. Prvním majitelem se stal kníže Karel Alexandr von Thurn-Taxis. Panství bylo jeho rodu odebráno roku 1925 po provedené pozemkové reformě, ponechán jim byl jen areál kláštera, který roku 1945 přešel jako konfiskát do rukou státu.

Město Dobřany prošlo za vlády Josefa II. správní změnou provedenou prostřednictvím reformy regulace magistrátu. Nejprve proběhla v Praze, kde v roce 1784 vznik regulovaný magistrát a následně pak v dalších městech. Výsledkem byla sjednocená městská správa, která byla podřízena státnímu dohledu a byrokratizace městské správy.

4. 1. Architektonické památky města Dobřan

K architektonickým památkám města Dobřan patří především dva kostely - farní kostel sv. Mikuláše a filiální kostel sv. Víta. Oba dva byly znovu vystavěny v druhé polovině 17. století po vypálení ke kterému došlo v době třicetileté války. Radnice musela být po třicetileté válce také znovu vystavěna a stejný osud potkla i faru.

4. 1. 1. Farní kostel sv. Mikuláše

Kostel sv. Mikuláše existoval již při založení města před rokem 1259. Od té doby prošel několika přestavbami. Původně románské nebo raně gotická budova byla přestavěna v druhé polovině 14. století do gotické podoby. Roku 1620 lehl téměř celé město popelem, požár se nevyhnul ani kostelům. Provizorní oprava byla uskutečněna roku 1631, ale na rozsáhlejší přestavbu museli Dobřanští počkat ještě sto let. Barokní přestavba se uskutečnila v letech 1756 až 1758. V současnosti má kostel podobu obdélného jednolodí s lodí zaklenutou volně s pásy a kněžištěm s trojbočně řešeným závěrem. Autorem přestavby je pravděpodobně stavitel Martin Glaser. Interiér kostela zdoben dvěma freskami od Františka Julia Luxe, a jeho dvěma obrazy, „Svatý Jan Nepomucký na modlitbách“ a „Svatá Markéta“. Tyto malby jsou datovány ukončením přestavby kostela v letech 1756 až 1758. Vnitřní zařízení je převážně ve stylu rokoka.

---

⁷⁶ Knížecí německý rod, původem z Itálie. Více: Jan HALADA, Lexikon české šlechty, Praha 1992. František DUDEK, Loučeň a Thurn-Taxisové: průvodce k expozici o panství, zámku, obci Loučeň a jejich majitelích, zejména o příslušnících české větve knížecího rodu Thurn-Taxisů. Nymburk 2006. ; Wolfgang BEHRINGER, Thurn und Taxis: Die Geschichte ihrer Post und ihrer Unternehmen, München 1990.

Rokokový je hlavní oltář i kazatelna. Na kruchtě se nachází veliké varhany, které jsou bohatě zdobeny rokokovými řezbami.

4. 1. 2. Filiální kostel sv. Víta

Ze staršího historie této stavby se dochovalo jen velmi málo informací. První zmínka o něm pochází z roku 1259. Další zpráva pochází z doby husitské, kdy byl, stejně jako kostel sv. Mikuláše, vypleněn husity. Následovaly dvě další nešťastné události. První bylo vypálení kostela v roce 1620 a v roce 1651 kostel vyplenila švédská vojska. Z původního kostela nezbylo takřka nic, proto se přistoupilo k jeho nové výstavbě. Základní kámen byl položen roku 1727 na svátek sv. Víta 15. června chotěšovským proboštem Dominikem Peterkou. Slavnostně benedikován⁷⁷ byl kostel 15. června 1734. Je dílem plzeňského architekta Jakuba Augusta mladšího⁷⁸. Roku 1786 bylo vydáno vládní nařízení o jeho zrušení. Dobřanští nechtěli o kostel přijít a snažili se zabránit jeho zničení, proto jej koupili ve dražbě roku 1789 a doufali, že časem se jim podaří kostel znovuotevřít. Za tímto účelem byla do Dobřan povolána krajská komise, která roku 1794 rozhodla o jeho znovuotevření. Kostel je centrální barokní stavba šestibokého půdorysu a řadí se mezi nejzajímavější barokní stavby Čech. Stojí na bývalém dobřanském hřbitově, jež byl zrušen roku 1789. Do kostela vedou čtyři vchody zdobené pískovcovými portály. Stavba je zaklenuta oválnou kopulí s lunetami nad osmi okny. Kopule je zdobena freskou, na níž je zobrazen sv. Vít ve slávě nebeské. Pod okny jsou zobrazeny drobné výjevy ze života sv. Víta. Oltář je dílem lužicko-srbského sochaře M. V. Jäckla.⁷⁹ Jedná se o dva stejně řešené sloupové oltáře, které jsou k sobě obráceny zády.

4. 1. 3. Budova radnice

Radnice je dominantou náměstí. Současná budova radnice je postavena na místě staré, přestavěné po požáru roku 1652. Ze staré stavby se zachovaly pamětní desky s městským a chotěšovským znakem, jež jsou zazděny ve stěně schodiště. Dnešní radnice byla postavena roku 1900 podle projektu E. Klotze⁸⁰ stavitelem J. Kopřivou v novorenesančním stylu.

---

⁷⁷ Žehnat

⁷⁸ Více: Vratislav RYŠAVÝ, Architekt Jakub Auguston mladší, in: Minulostí západočeského kraje 30, 1994.

⁷⁹ Matěj Václav Jäckel (1655-1738) byl lužickosrbský sochař a řezbář. Působil v Horní Lužici, Sasku, Čechách a na Moravě.

⁸⁰ Emanuel Klotz, plzeňský architekt, autor přepracovaného návrhu stavby Velké synagogy v Plzni.

5. Farní knihovna města Dobřany

5. 1. Časové, místní a jazykové rozložení knih z farní knihovny

Na začátku bych se chtěla věnovat fyzickému stavu starých tisků v knihovním fondu dobřanské farní knihovny. Dochovaný soubor představuje tisky staré i novodobější, které byly zachráněny před zničením či ztrátou a uloženy v klášteře Teplá. Celý soubor tvoří 271 tisků, z nichž 65 titulů (tisků) v 59 knihovních jednotkách patří ke starým tiskům. Jejich fyzický stav je poměrně dobrý, i když by si knihovna uvítala zásah ze strany restaurátorů. Největším problémem z hlediska fyzického stavu je napadení téměř celého fondu (tedy i knih novodobých) plísní a červotočem. „Šedá“ plíseň pokrývá především desky knih. Červotoč nejvíce napadl desky tisků, ale stopy zanechal i v knižním bloku.

Časté je poškození desek, které chrání knižní blok, běžným opotřebením a manipulací, tedy především poškození usně na rozích a hranách desek. Knižní bloky, které jsou chráněny pouze papírovými deskami, jsou poškozeny především v oblasti ořízky. Na kožených vazbách je časté opotřebením na hranách desek, zvláště v oblasti rohů, ale i v na celých deskách jsou různé oděrky. U řady tisků jsou patrné, již zmíněné, pozůstatky činnosti červotočů. U některých tisků chybí nejen desky, ale i titulní list, což ztěžuje určit přesný název knihy i ostatní informace o vzniku knihy.

Na desky knih byla, až na jeden případ,⁸¹ použita lepenka, jež je potažena převážně hnědou usní či provizorní papírový vazba. Výjimkou není ale ani vazba polokožená či papírová. Na přední straně desek je umístěna signatura, která není dobovým označením, ale k jejímu vzniku došlo při předávání knih z farnosti do tepelského kláštera po vzniku plzeňské diecéze. Signatura je napsána na papírovém lepicím štítku, který je umístěn na předních deskách v levém horním rohu ve tvaru Dc a příslušné pořadové číslo. Signatura se znovu opakuje na titulním listu, kde je vepsána obyčejnou tužkou.

Knihovní fond obsahuje vícedílné tituly, ale ne všechny jsou zcela kompletní. Některé jsou svázané samostatně, jindy jsou dané díly svázané v jednu knihu, ve smyslu knihovní jednoty, tedy konvolutu. Knihovní fond obsahuje jen některé svazky, nikoliv celé řady. Kněží si pravděpodobně nemohli dovolit koupit všechny výtisky. Jiným důvodem může být zájem jen o vybrané části tisků. Ovšem vysvětlením absence

---

⁸¹ Číslo tisku 12.

kompletních řad děl může být prosté nedochování se určitých dílů ve fondu knihovny, jelikož se pracuje pouze s dochovanou částí souboru.

Co se týče velikosti knih, formátu, jedná se o běžné standardní rozměry. Formát tisků je dán počtem listů ve složce.⁸² Historický fond tvoří knihy formátu označovaného jako osmerka (8°), což znamená, že tiskařský arch je složen na osm listů. V době 18. století to byl běžně používaný formát. Druhý formát, který se zde vyskuteje je označován jako kvart (4°), což znamená, že je tiskařský arch složen na čtyři listy. Jeho využití spadá především do 16., 17. a počátku 18. století. Žádné výjimečné či nestandartní formáty knih se v této knihovně nevyskytují.

Časové rozmezí starých tisků není příliš široké. V největší míře svým vznikem spadají do 18. století. Nejstarší dva tisky⁸³ pochází z roku 1676 a čtyři nejmladší⁸⁴ z roku 1800. Pravděpodobným důvodem tohoto časového rozložení jsou historické události, které ovlivnily i vývoj tohoto knižního fondu. Po vypálení města roku 1620 pravděpodobně shořela i farní knihovna. Proto nemáme z tohoto období dochovanou žádnou knihu a nevyskytují se zde žádné rukopisy, které jsou běžné v jiných farních knihovnách.⁸⁵ Následující historické události příliš nepřály rozvoji dobránské farní knihovny. V době třicetileté války nezůstávalo mnoho finančních prostředků na nákup potřebné literatury. K většímu rozšíření knihovní fondu dochází až ve druhé polovině 18. století, kdy bylo pořízeno 48 titulů. Převážná část celého fondu pak pochází z 19. a první čtvrtiny 20. století, ta ale nebyla zkoumanou částí této práce.

Rok vytištění	Počet tisků
1676	2
1700-1709	2
1710-1719	0
1720-1729	6
1730-1739	2
1740-1749	1
1750-1759	8
1760-1769	4
1770-1779	8
1780-1789	12
1790-1799	11
1800	4
sine anno	4

⁸² Základní stavební prvek knižního bloku. Vzniká překládáním neboli falcováním archu, který je potištěn sazbou dle předem připraveného vyřazovacího schématu. P. VOIT, Encyklopedie, Praha 2008, s 823.

⁸³ Číslo tisků: 5, 21.

⁸⁴ Číslo tisků: 46, 47, 48, 37.

⁸⁵ H. HATOVÁ, Soupis.; J. MRŇA, Farní a děkanská knihovna.; HOLBOVÁ, Děkanská knihovna.

1. Tabulka zobrazující časové rozložení vzniku tisků.

Jazykové rozložení fondu je poměrně chudé. Střídá se jazyk německý s jazykem latinským a jen občas je narušen češtinou. Důvodem pravděpodobně bude proměna jazykové skladby obyvatel Dobřan po třicetileté válce, kdy do města přichází řada německy mluvících obyvatel. Duchovní správci, kteří jsou na zdejší farnost dosazováni, patří k německy mluvícím. Nebylo výjimkou, že češtinou nevlády a k jejich jazykovým znalostem patřila jen němčina a latina. Řada z nich, zvláště v době třicetileté války a ještě několik let po ní, přicházela z nedalekého chotěšovského kláštera. Jazykově českým tiskům patří pouze dva⁸⁶ jež jsou bez titulního listu. Oba tisky, jak *část Nového zákona*⁸⁷ i „*soubor adventních písní*“⁸⁸, pocházejí z konce 18. století. Tyto dva tisky tvoří 3,1% knihovního fondu. Dva tisky jsou dvojjazyčně, vytištěné – německo-česky: *Methodenbuch=Kniha methodnj*⁸⁹ a *Tabellaricher Inhalt=Tabulní obsah*⁹⁰ vytištěné tiskárnou normální školy a tvoří 3,1%. Latinské tisky jsou zastoupeny v počtu 26.⁹¹ což činí 40%. Německé tisky představují největší počet tisků v počtu 35,⁹² což představuje 53,8%.

Jazyk tisků	Počet tisků
český	2
česko-německý	2
latinský	26
německý	35

2. Tabulka zobrazující jazykové zastoupení v tiscích dobřanské farní knihovny

U většiny knih lze zjistit název díla, autora, místo a rok vydání i tiskaře z titulních listů. Bohužel u třech tisků chybí titulní listy⁹³ a první dochovaná strana začíná přímo textem díla.

⁸⁶ Čísla tisků: 39 a 63.

⁸⁷ Číslo tisku 63.

⁸⁸ Číslo tisku 39.

⁸⁹ Číslo tisku 28.

⁹⁰ Číslo tisku 54.

⁹¹ Čísla tisků: 5, 6, 10, 11, 12, 13, 17, 18, 19, 20, 21, 26, 27, 35, 36, 40, 49, 50, 51, 52, 53, 59, 60, 61, 62, 64.

⁹² Čísla tisků: 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 14, 15, 16, 22, 23, 24, 25, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 55, 56, 57, 58, 65.

⁹³ Čísla tisků: 27, 40, 63.

Místo vydání starých tisků dobřanské knihovny se omezuje na území střední Evropy. Pochází z území na nichž dnes leží státy Spolková republika Německo, Polská republika, Republika Rakousko a Česká republika.

Z Rakouska, přesněji z jeho hlavního města, Vídně, se nachází v knihovně tři tisky, přesněji tři díly práce o církevních dějinách: *Leitfaden in der Kirchengeschichte* z tiskárny Johanna Thomase Edlena von Trattnera z roku 1790. Je součástí vícesvazkového díla, který v této tiskárně vznikl. Dobřanská knihovna obsahuje první,⁹⁴ druhý,⁹⁵ čtvrtý⁹⁶ a tedy i poslední díl tohoto průvodce po církevních dějinách. Z dalšího rakouského města, Sankt Pölten, které se nachází v Dolních Rakousích, pochází první,⁹⁷ třetí⁹⁸ a sedmý svazek⁹⁹ *Homiletische Bibliothek für Seelsorger und Prediger* z celkového počtu dvanácti svazků. Tisky pocházejí z tiskárny tiskaře a knihkupce Franze Xavera Lorenze a byly vytištěny v letech 1786: první svazek, 1787: třetí svazek a 1788: sedmý svazek.

Knihy, které vznikly na území dnešního Německa jsou poměrně široce zastoupeny v této farní knihovně. Z Augsburgu se nachází v knihovně hned několik tisků: *Diurnale Concionatorium Id est Conceptus Praedicabiles In Singulos dies...*¹⁰⁰ od Francisca Xavera Dornna, nákladem Joana Baptista Burckharta v roce 1755; *Manuale Parochi, Seu Methodus Compendiosa Manus Parochi Apostolicum rite obeundi...*,¹⁰¹ od Francisca Herziga, z tiskárny Georga Schütera a Martina Happacha z roku 1721; devátý díl *Neue Sammlung anserlesener Kanzelreden über die vornehmsten Gegenstände in der Kirche*¹⁰² vyšel nákladem Josepha Wolffa v roce 1773. V tiskárně Nicolause Dolla byl vytištěn desátý díl *Sämmtliche Kanzelreden*¹⁰³ od Johanna Nepomuka Tschupicka z roku 1789. Bratři Veithovi vydali v Augsburgu¹⁰⁴ a Grazu¹⁰⁵ práci *Conciones Et Oratinones panegyricae...*,¹⁰⁶ jejíž druhá část z roku 1726 se ve zdejší knihovně nachází. Z tiskárny Martina Veitha pochází tisk *Septem Gratiarum Rivi*

---

⁹⁴ Číslo tisku 23.

⁹⁵ Číslo tisku 24.

⁹⁶ Číslo tisku 25.

⁹⁷ Číslo tisku 14.

⁹⁸ Číslo tisku 15.

⁹⁹ Číslo tisku 16.

¹⁰⁰ Číslo tisku 11.

¹⁰¹ Číslo tisku 20.

¹⁰² Číslo tisku 43.

¹⁰³ Číslo tisku 57.

¹⁰⁴ V tisku označen jako Augustae Vindelicorum.

¹⁰⁵ V tisku označen jako Graecii.

¹⁰⁶ Číslo tisku 10.

*ex Fonte vitae Jugiter ...*¹⁰⁷ z roku 1745. Od sourozenců Veithových z Augsburgu se zde nalézá práce Sebastiana Schmida *Vollständiger Catechismus...*¹⁰⁸ z roku 1769. Nákladem Josepha Wolffa byla vydána v Augsburgu¹⁰⁹ a Innsbrucku¹¹⁰ roku 1765 a farní knihovnu rozšířila *Synopsis Doctrinae sacrae...*¹¹¹ Tiskárna Johanna F. X. Crätze v Augsburgu a Ingolstadtu přispěla do knihovny prvním¹¹² a druhým¹¹³ dílem *Theologie wider Die Starken Geister...* oba z roku 1772 a tiskem *Theatrum asceticum...*¹¹⁴ z roku 1758.

Tiskárny v Kolíně nad Rýnem také přispěly svou produkcí k rozšíření tohoto knihovního fondu tiskem *Praxis Catechetica Sive Manuductio...*¹¹⁵ od Matthiase Haimbacha, nákladem Henr. Rommerskirchena z roku 1727. První část tisku *Exedra Ecclesiastica Festivali Quadripartita*¹¹⁶ vytiskli Wilhelm a Franciscus Metternich v roce 1727 též v Kolíně nad Rýnem. V témže roce z jejich tiskárny vyšel první¹¹⁷ a druhý¹¹⁸ díl Schröttrovy práce *Exedra Ecclesiastica Dominicalis Bipartita*. Tiskárna Francisca Metternicha obohatila knihovnu tiskem *Commentarius in Jus Canonicum Universum*¹¹⁹ vytištěným v roce 1701. Z tiskárny Hermanna Demena pocházejí dva tisky, oba z roku 1676. Prvním je první díl *Encyklopaedia seu scientia universalis concionatorum*¹²⁰ a druhým je první díl van Hornova *Cornucopiae Concionum Sarcarum & Moraliu Formatum*.¹²¹

Druhý a poslední díl tisku *Nachgelassene Schriften*¹²² od Johanna Fridricha Wilhelma Jerusalema pochází z německého Braunschweigu, z nakladatelství Schulbuchhandlung. Tisk *Roma Gloriosa...*¹²³ od Christopa Otta vznikl v tiskárně

---

¹⁰⁷ Číslo tisku 26.

¹⁰⁸ Číslo tisku 45.

¹⁰⁹ V tisku označen jako Augstae Vindelicorum.

¹¹⁰ V tisku označen jako Oeniponti.

¹¹¹ Číslo tisku 53.

¹¹² Číslo tisku 55.

¹¹³ Číslo tisku 56.

¹¹⁴ Číslo tisku 35.

¹¹⁵ Číslo tisku 19.

¹¹⁶ Číslo tisku 52.

¹¹⁷ Číslo tisku 49.

¹¹⁸ Číslo tisku 50.

¹¹⁹ Číslo tisku 64.

¹²⁰ Číslo tisku 5.

¹²¹ Číslo tisku 21.

¹²² Číslo tisku 22.

¹²³ Číslo tisku 36.

Johanna Caspara Bencardse v Dillingen v roce 1702. Z německého Kemptnu¹²⁴ od Engelberta Stadlera pochází tisk *Breviarium Romanorum*¹²⁵ z roku 1769.

Z Berlínské Buchhandlung des Kommerz-Rahts Matzdorff pochází tisk *Komischer Anhang zum Titan*¹²⁶ od Jeana Paula z roku 1800. Od téhož autora i z téže tiskárny pochází první díl *Biographische Belustigungen unter der Gehirnschale einer Riesen*¹²⁷ z roku 1796. Oba tyto tisky patří k zábavné literatuře. V Berlíně a Štětín¹²⁸ vydal Friedrich Nicolai kázání Raymunda Dappa *Kurze Predigten Und Predigtenwürfe über die gewöhnlichen Sonn = und Festtags = Evangelien*. V Dobřanské knihovně se nachází jejich první,¹²⁹ druhý¹³⁰ a třetí¹³¹ díl z druhého ročníku.

Z Mannheimské tiskárny Tobiaše Loefflera pochází tři díly *Die Heilige Schrift des Neuen Bundes mit Vollständig=erlärenden Anmerkungen* od Martina Bonifaze Schnappingera. Všechny tři díly: druhý,¹³² třetí¹³³ i čtvrtý¹³⁴ byly vytištěny v roce 1800.

Würzburgská tiskárna přispěla do dobřanské knihovny dvěma díly *Philosophie wider die schönen und starken Geister* sv. Augustina, které přeložil Jordan Simon. První¹³⁵ a druhý¹³⁶ díl byly vytištěny u Franze Xaviera Riennera v roce 1771.

Z mnichovské tiskárny Josepha Lentnera vzešel další tisk této knihovny: *Bemerkungen über die sonntäglichen Evangelien für Prediger, katecheten und Lehrer*¹³⁷ z roku 1790.

Z českých tiskáren se zde nachází 20 starých tisků. Svou produkcí jsou zde zastoupeny české tiskárny: tiskárna Ignáce Františka Pruichy (Průchy), jezuitská tiskárna, arcibiskupská tiskárna, Tiskárna normální školy, tiskárna Johanna Mangoldta, tiskárna Josefa Kottnauera, Tiskárna Felixe Mangolda a syna, jež sídlily v Praze a tiskárna Johanna Fraze Zdarssy v Českých Budějovicích.

---

¹²⁴ V tisku označen jako ex Ducali Campidonensi.

¹²⁵ Číslo tisku 6.

¹²⁶ Číslo tisku 37.

¹²⁷ Číslo tisku 38.

¹²⁸ V tisku označen jako Stettim, nachází se v dnešním Polsku pod názvem Szczecin .

¹²⁹ Číslo tisku 7.

¹³⁰ Číslo tisku 8.

¹³¹ Číslo tisku 9.

¹³² Číslo tisku 46.

¹³³ Číslo tisku 47.

¹³⁴ Číslo tisku 48.

¹³⁵ Číslo tisku 1.

¹³⁶ Číslo tisku 2.

¹³⁷ Číslo tisku 30.

V roce 1708 vytiskla tiskárna Johanna Franze Zdarssy v Českých Budějovicích práci Nicolase Bergiera *Historische und dogmatische Abhandlung von der wahren Religion*, jejíž desátý díl¹³⁸ je součástí této knihovny.

Sacramentum Poenitentiae Juxta Mentem Praeprimis Concilii Tridentini... od Josefa Dalberta, jež byla vytištěna roku 1733 za působení faktora Joanna Fitzky.

Z dílny arcibiskupské tiskárny, v tiscích označené jako Archi-Episcopalem Typogr., pochází v dobřanské knihovně čtvrtá část knihy *Selectarum Quaestionum Diptycha* vytištěná za působení Matthiase Högera v roce 1733. Dalším tiskem byl *Series Romanorum Pontificum per saecula digesta...*¹³⁹ od Joanne Bapt. Gabderta vydaným v době působení Františka Karla Hladkého v roce 1755. V témže roce byla zde vydána pětidílná práce českého faráře Ondřeje Františka Jakuba de Waldt věnovaná Panně Marii. V knihovně se nenachází celá práce, ale v konvolutu svázané tři poslední části. První je třetí část, jež byla vytištěna mezi lety 1747 až 1752, jak je uvedeno ve sborníku o Ondřeji Jakubu de Waldt,¹⁴⁰ s názvem *Cygnus Marianus Sermones In se Continens Panegyros de Gloriosissima Virgine et Matre Dei Maria...*,¹⁴¹ druhá je čtvrtá část z roku 1755 s názvem *Cygni Mariani seu Concionum Panegyricarum De Sola Duntaxat...*¹⁴² a poslední pátá část z téhož roku nese název *Corollarium Quadripartiti Cygni Mariani Paegyricos Semones in Chori Festa*.¹⁴³ Od téhož autora se zde nachází první díl z další de Waldtovy práce *Conciones in Nonnulla Anni Festa domi...*,¹⁴⁴ též vytištěný v roce 1755 Franciscem Carolem Hladkym.

Z Jezuitské tiskárny, v tiscích označena jako Typis in Collegio Soc. Jesu ad S. Clementem, se v dobřanské knihovně dochovaly tisky *Lux ad Legitimam Eccleseeasticorum ordinum susceptionem...*¹⁴⁵ z roku 1767 od Josephi Pleyera; *Institutiones Theologicae De Penitentia...*¹⁴⁶ od Ignáce Franze z roku 1759 v době působení faktora Joanna Georga Schneidera. Tisk *Sacramentum Poenitentiae Juxta Mentem Praeprimis Concilii Tridentini...*¹⁴⁷ od Antonia Hieronyma Dworzaka de Boor, jež byla vytištěna roku 1733 za působení faktora Joanna Fitzky.

---

¹³⁸ Číslo tisku 4.

¹³⁹ Číslo tisku 18.

¹⁴⁰ Ondřej František Jakub de Wald (1683-1752) a jeho doba, s 12.

¹⁴¹ Číslo tisku 60.

¹⁴² Číslo tisku 61.

¹⁴³ Číslo tisku 62.

¹⁴⁴ Číslo tisku 59.

¹⁴⁵ Číslo tisku 40.

¹⁴⁶ Číslo tisku 17.

¹⁴⁷ Číslo tisku 12.

Tiskárna normální školy, v tisích označena jako K. K. Normalschulbuchdruckerey či cýs. Král. Prawidelná sskolská Kněhotiskárna, v roce 1777 vydala příručku pro učitele českých / německých škol: *Methodenbuch für Lehrer der deutschen Schulen in der Kaiserlich = königlichen Erbländern...* = *Kniha Methodnj pro Včitele českých Sskol v cýsařských králowských Zemích...*¹⁴⁸ Tento tisk je vytištěn ve dvou jazycích souběžně: německém a českém, stejně tak i titulní list. Stejně tak byl vydán tabulní obsah k *Methodenbuch...*, jehož druhá část se zde nachází pod názvem *Tabellarischer Inhalt des Methodenbuches = Tabulní Obsah knihy methodnj*,¹⁴⁹ jehož nedílnou součástí je druhý díl *Methodenbuch*=*Knihy Methodni*, jak říká titulní list.

Z tiskárny Felix Mangold a syn se v dobřanské knihovně dochoval první svazek německého překladu díla sv. Augustina od Jordana F. Simonova *Das Priestertum und das Opser Jesu Christi* z roku 1772.¹⁵⁰ Z tiskárny Johanna Mangoldta, pokračovatelky tiskárny předchozí, vzešly další tisky, které jsou v dobřanské knihovně obsaženy. Jsou to čtyři díly *Charakteristick der Bibel*, jejichž autorem je August Hermann Niemeyer. Roku 1786 byly vytištěny druhý,¹⁵¹ třetí,¹⁵² čtvrtý¹⁵³ a pátý¹⁵⁴ díl. První díl se však v knihovně nenachází. Na titulním listu pátého dílu není uveden tiskař, ale s přihlédnutím, že je tento tisk pátým dílem předchozích třech dílů, které jsou z Mangoldovy tiskárny, a typografická úprava i rok vytištění jsou stejné, byl tisk přiřazen k produkci Mangoldtovy tiskárny.

Tiskárna Josefa Kottnauera přispěla do knihovny tiskem první částí kázání *Praktisch abgefaßte Predigten über die sonntäglichen Evangelien* od Materna Schäfera,¹⁵⁵ vydaného roku 1792. Nákladem autora vyšla v Praze kniha Kaspara Royka *Anhalt-bernburgischen gelehrten Gesellschaft Mitglieds Geschichte der grossen allgemeinen Kirchenversammlung zu Kostniz*, jejíž čtvrtý a poslední¹⁵⁶ díl se v této knihovně nachází. Tiskárna Ignáce Františka Průši obohatila knihovnu tiskem *Principia Philosophiae Moralis In usum Academiorum Adaptata*¹⁵⁷ z roku 1754.

---

¹⁴⁸ Číslo tisku 28.

¹⁴⁹ Číslo tisku 54.

¹⁵⁰ Číslo tisku 3.

¹⁵¹ Číslo tisku 31.

¹⁵² Číslo tisku 32.

¹⁵³ Číslo tisku 33.

¹⁵⁴ Číslo tisku 34.

¹⁵⁵ Číslo tisku 44.

¹⁵⁶ Číslo tisku 42.

¹⁵⁷ Číslo tisku 13.

Místo vytištění tisků	Počet tisků
Augsburg	6
Augsburg a Graz	1
Augsburg a Ingolstadt	2
Augsburg a Innsbruck	2
Berlin	2
Berlin a Štětín	3
Braunschweig	1
Dillingen	1
Kempton	1
Kolín nad Rýnem	7
Lipsko	1
Mannheim	3
Mnichov	1
Mnichov a Stadamhof	1
Sankt Pölten	3
Vídeň	3
Wittenburg a Zerbst	1
Würzburg	2
sine loco	3
České Budějovice	1
Praha	20

3. Tabulka rozbrazující místní rozložení starých tisků dobřanské farní knihovny

V knihovně se nacházejí tři tisky u nichž chybí titulní list¹⁵⁸ a dva tisky, jejichž součástí titulní list je, ale neobsahuje údaje o tiskaři.¹⁵⁹ U tisků, kde chybí titulní list, se nepodařilo určit tiskaře, ani místo tisku.¹⁶⁰ U tisku, u něhož titulní list chybí, lze určit tiskárnu a tím i místo tisku díky informaci na poslední straně pod dolní linkou, kde je vytištěno: Wytisštěno za faktora Wáclava Piskáčka. Podle této informace lze určit, že tisk vznikl v tiskárně normální školy za působení faktora Wáclava Piskáčka, ten působil v tiskárně od roku 1783 do roku 1789 a od roku 1796 do roku 1803.¹⁶¹

5. 2. Exlibris a poznámky v textu starých tisků

Exlibris a další značky, přípisky či poznámky informují o vlastnictví knih a o jejich osudech. V knihovnách šlechticů se exlibris často nachází v podobě štítku s heraldickým vyobrazením vlepeným na přidešti. Záznamy odkazují nejen na vlastníka, ale i na rok pořízení knihy a někdy zde mohou být záznamy o ceně. Na přidešti může být také signatura.

¹⁵⁸ Čísla tisků 27, 39, 63.

¹⁵⁹ Čísla tisků 29 a 34.

¹⁶⁰ Čísla tisků 27 a 39.

¹⁶¹ VOIT, Encyklopedie, s 906.

Staré tisky farní knihovny Dobřan mají exlibris v podobě ručně vepsaného textu někdy přímo do volného prostoru na titulním listu nebo v prostoru předsádky. Text odkazuje buď na faru Dobřany: *Pro barochii Dobřanensis* nebo na konkrétního majitele knihy: *Ex libris – jméno – Anno* – arabskou číslovkou rok. Většina knih dobřanské knihovny však exlibris nemá. U exlibris *Pro barochii Dobřanensis* můžeme předpokládat, že se jednalo o knihy patřící farnímu úřadu. Tisky označené exlibris nesoucí přímo jméno majitele, mohly být přímo v jeho osobním vlastnictví. U knih bez tohoto označení je složitější určit, zda patřili kostelu, farnímu úřadu či duchovnímu správci.

U tisků č. 28 se na přidešti nalézá rukou psaný text *Pro parochia Dobrzii*, podobně pak i na tisku č. 54 *Pro parochia Dobrz.* Na pěti knihách na titulním listě je vepsáno *Bibliotheca Parochialis Dobřanensis*¹⁶² a na dvou tiscích se nachází označení na předsádce: *Pro Parichi Dobrzanensis*¹⁶³ a *Pro Parochia Dobrzanense*.¹⁶⁴ U těchto devíti tisků se dá předpokládat, že patřily do fondu farní knihovny, z důvodu, že nesou označení vypovídající o přílušnosti k farnímu úřadu Dobřany.

U dalších devíti tisků se na předsádce, přidešti či titulnímu listu nachází rukou psaná jména. U tisku číslo 32 je na předsádce rukou vepsáno jméno *G. Jos. Kreisingermann*. Tisky číslo 15 a 16 na předsádce jsou označeny jménem *B. Lenz*. Na předsádce tisku č. 53 se nalézá rukou psané jméno *Arnolginys*. Na přidešti tisku číslo 45 je rukou psáno *P. Ludophi Richter prof. Josb*. Dalším místem kde se vyskytuje rukou psané jméno, pravděpodobně jméno majitele knihy, je titulní list či list naproti titulnímu listu. Uprostřed titulního listu tisku č. 13 je vepsáno *Jacobus Mataushek dobrzany Anno 1759*. Na dolním okraji tohoto titulního listu je znovu toto jméno v podobě: *Ex Rebus Jacobus Mataushek*. Naproti titulnímu listu tisku č. 7 je označení vlastnictví se jménem *P. Hugo Karlik*. Naproti titulnímu listu tisku č. 58 se nachází hůře čitelné označení majitele: *P. L. Ri[?]nd*.

Celkem se nachází v Dobřanské farní knihovně nachází osmnáct tisků s označením vlastnictví. První poloviny z nich můžeme podle označení zařadit do fondu knihovny fary. U druhé poloviny tisků jsou napsána jména osob, u kterých bychom mohli předpokládat, že byly majiteli těchto tisků. Bohužel u ostatních tisků se nenacházejí vlastnická označení, dle kterých by bylo možné určit jejich vlastníka.

---

¹⁶² Čísla tisků: 55, 56, 3, 1, 2.

¹⁶³ Číslo tisku 20.

¹⁶⁴ Číslo tisku 40.

5. 3. Vazba starých tisků

Označení vazba je používáno ve dvou významech, jedním je vlastní vazebný organismus knihy a druhým se značí knižní desky a jejich výzdoba. Vazba knihy je nedílnou součástí knižní kultury. Studium knižní vazby je nejmladší disciplínou nauky o knize. V českém prostředí se knižní vazbě věnoval například B. Nuska.¹⁶⁵

Vázání knih a výroba desek byla specializovanou činností knihvazače. Jeho práce začala změkčením a vyhlazením tiskařských archů. Pak následovalo falcování archů a skládání složek popřípadě grafických příloh. Složky se po zalisování složily za pomoci archových signatur a kustodů do knižního kompletu. Následovalo sešití archů na takzvané pravé vazy, což bylo několik silných motouzů kolem nichž se ovíjely nitě, kterými se šilo. Sešitím složených tiskařských archů a předsádky došlo k vytvoření knižního bloku. Vazy se přibližně do konce 16. století nechávaly vystouplé. Postupně se ujal způsob zapouštění je do zářezů. Po svázání byl hřbet zpevněn kličovým nátěrem a knižní blok oříznut,¹⁶⁶ čímž knižní blok získal definitivní tvar. Následovalo upravení ořízky prostřednictvím zlacení, barvení, leštění. Další důležitou úpravou bylo kulacení hřbetu, jež zaručovalo pohodlnější práci s otevřenou knihou. Poté se nasadily desky buďto, které byly dřevěné nebo lepenkové. Vazba mohla být jen provizorní na způsob brožury, tedy knižní blok byl sešit a místo desek byl knižní blok kryt jen papírem. Hřbet knihy kvůli zpevnění byl vylepován pergamenem či papírem. Následovalo pokrytí desek. Podle materiálu rozdělujeme vazbu na koženou, pergamenovou, papírovou a plátěnou. Následovala eventuální výzdoba desek.

V knihovně farního úřadu Dobřany se nachází více druhů knižních vazeb, ve smyslu desek. Dva exempláře vazbu postrádají.¹⁶⁷ Několik knižních bloků je chráněno provizorní vazbou tvořenou barevným papírem. Ve fondu je řada knih opatřena takzvanou polokoženou vazbou, u které je hřbet a rožnice, nebo jen hřbet knihy chráněn hnědou usní a zbývající plocha je v tomto případě pokryta barevným papírem. Hřbet je zdoben zlacením v podobě horizontálních linek. Ve zlaceném rámečku na hřbetu knihy je zlaceným písmem uveden zkrácený název díla a jméno autora. Předsádku u těchto knih tvoří barevně zdobený papír. Několik exemplářů z doby první poloviny 17. století

---

¹⁶⁵ B. NUSKA, K morfologii historického knižního korpusu kodexového typu, In Sborník severočeského musea, Historia 8, Liberec 1986.; Dále BLAŽEK, O., Technika a tvar knižní vazby. Knihař 39, 1948, s 116-120.; BARDÁČ, L. – STRAKA, C., Vazba knih. In Československé knihovnictví (ed) Z. V. Tobolka, Praha 1925, s 130 – 158.; KÁŇA, P., Knihařství a knižní vazba. Sv. 1-3. Praha 1995-2001.

¹⁶⁶ Oříznuta je horní, spodní strana knižního bloku a také strana protilehlá ke hřbetu, tím odpadnou lomy složených tiskařských archů a knihou se dá bez obtíží listovat.

¹⁶⁷ Čísla tisků 39, 27

jsou tvořeny deskami z lepenky pokryté pergamenem. Na hřbetě je nalepen červený štítek z barvené kůže a zlacený nápis informuje o názvu díla a jménu autora. Celokoženou vazbu z hnědé usně zdobí na hřbetě ornamenty vytvořené metodou slepotisku. V polích mezi pravými vazy je vytlačeno jméno autora díla a jeho název.

5. 4. Tematický rozbor farní knihovny

Tematické složení knihovny bylo prozkoumáno alespoň rámcově. Jak by se dalo předpokládat u farní knihovny, tvoří převážnou většinu knih katolická náboženská a teologická literatura.

Základem farní knihovny byla bible, která se měla nacházet v každé takové knihovně. Součástí této farní knihovny je část Nového zákona v českém jazyce.¹⁶⁸ Bohužel tento exemplář není kompletní. První dochovaná strana má číslo tisíc sto padesát tři a poslední tisíc tři sta osmdesát šest. Desky, do kterých je část Nového zákona vlepena, nejsou původní. Podle silně poškozeného nápisu na hřbetu, lze poznat, že desky původně patřily jinému tisku. V knihovně se nacházejí tři části devítidílné Bible opatřené výkladem od Martina Bonifaze Schnappingera, jež byl univerzitním profesorem na teologické fakultě heidelberské university. Z jeho *Die Heilige Schrift des Neuen Bundes mit Vollständig=erklärenden Anmerkungen* se v knihovně dochoval druhý,¹⁶⁹ stříetí¹⁷⁰ a čtvrtý¹⁷¹ díl. Předpokládala bych, že bude součástí i první díl, ale možná součástí nebyl, nebo se do současné doby nedochoval. Součástí knihoven bývají také komentáře a výklady bible. Ve zdejší knihovně se dochovaly čtyři části z díla německého evangelického teologa Augusta Hermanna Niemeyera: *Charakteristick der Bibel*. Zastoupeny jsou zde druhý,¹⁷² třetí,¹⁷³ čtvrtý¹⁷⁴ a pátý¹⁷⁵ díl, první díl se zde nenachází. A jak název napovídá věnuje se charakteristice bible, jakýsi základ Písma. Mravouce Bible se věnoval a sepsal německý protestanský teolog Johann Lorenz von Mosheim. Druhý díl¹⁷⁶ jeho *Sitten=Lehre der heiligen Schrift* rozšířil fond dobřanské knihovny.

---

¹⁶⁸ Tisk č. 63.

¹⁶⁹ Tisk č. 46.

¹⁷⁰ Tisk č. 47.

¹⁷¹ Tisk č. 48.

¹⁷² Tisk č. 31.

¹⁷³ Tisk č. 32.

¹⁷⁴ Tisk č. 33.

¹⁷⁵ Tisk č. 34.

¹⁷⁶ Tisk č. 29.

Nejčtenějšími typy náboženské literatury obsažené ve zdejší knihovně jsou německy tištěná kázání. Jak uvádí Jiří Mikulec,¹⁷⁷ kázání mši doprovázelo avšak nebylo její součástí. Často bývalo farníky chápáno jako nadbytečné. Duchovní se snažili udržet pozornost svých posluchačů a zdokonalovat se kazatelské činnosti,¹⁷⁸ která byla prostředkem pro náboženskou výchovu. Všeobecně je možné rozdělit kázání nedělní a sváteční, pro adventní a postní dobu a kázání k příležitostem jako byly pohřby či svatby. Knihovní fond obsahuje desátý díl¹⁷⁹ *Sämmtliche Kanzelreden* od vídeňského kazatele Johanna Nepomuka Tschupicka. K dalším kázáním patří devátý díl¹⁸⁰ *Neue Sammlung auserlesener Kanzelreden über die vornehmsten Gegenstände in der Kirche*. Od německého katolického kněze Sebastiana Mutschella se v knihovně dochovaly poznámky k nedělním evangeliím pro kázání *Bemerkungen über die sonntäglichen Evangelien für Prediger, Katecheten und Lehrer*.¹⁸¹ Od německého protestanského teologa Raymunda Dappa se v knihovně nacházejí tři díly kázání: první¹⁸², druhý¹⁸³ a třetí,¹⁸⁴ *Kurze Predigten und Predigtenwürfe über die gewöhnlichen Sonn- und Festtags=Evangelien*, jež jsou svázány v konvolutu. V konvolutu jsou svázány tři díly: třetí,¹⁸⁵ čtvrtý¹⁸⁶ a pátý,¹⁸⁷ ze souboru latinských kázání k marínanským svátkům od českého kazatele Ondřeje Františka Jakuba de Waldt. Od téhož autora se zde nachází i kázání k některým svátkům v roce: *Conciones in Nonnulla Anni Festa...Pars Prima*.¹⁸⁸ Mezi další kázání lze zařadit *Diurnale Concionatorium Id Est Conceptus Praedicabiles in Singulos dies...*¹⁸⁹ od Francisca Xaveria Dornna. Součástí knihovny jsou homiletické spisy *Homiletische Bibliothek für Seelsorger und Prediger*, z nichž se v knihovně nachází první,¹⁹⁰ třetí¹⁹¹ a sedmý¹⁹² díl. Z latinských kázání se v knihovně nalézají druhý díl¹⁹³ knihy *Conciones et Orationes od Maximiliana Deza*. Mezi další díla patří od

---

¹⁷⁷ J. MIKULEC, *Náboženský život*, s 132.

¹⁷⁸ M. SLÁDEK, *Malý svět*, s 16.

¹⁷⁹ Tisk č. 57.

¹⁸⁰ Tisk č. 43.

¹⁸¹ Tisk č. 30.

¹⁸² Tisk č. 7.

¹⁸³ Tisk č. 8.

¹⁸⁴ Tisk č. 9.

¹⁸⁵ Tisk č. 60.

¹⁸⁶ Tisk č. 61.

¹⁸⁷ Tisk č. 62.

¹⁸⁸ Tisk č. 59.

¹⁸⁹ Tisk č. 11.

¹⁹⁰ Tisk č. 14.

¹⁹¹ Tisk č. 15.

¹⁹² Tisk č. 16.

¹⁹³ Tisk č. 10.

Johanna Schröttera *Exedra Ecclesiastica Festivali Quadripartita*¹⁹⁴ a *Exedra Ecclesiastica Dominicalis bipartita*, jehož první¹⁹⁵ a druhý díl¹⁹⁶ dobřanští duchovní správci vlastnili. Knihovnu obohatila i první část¹⁹⁷ kázání Carola von Horn *Cornucopiae Concionum Sacrarum & Moraliu Formatum*. Od Materna Schöffera se je v knihovně první díl *Praktisch abgefaßte Predigten über die sonntäglichen Evangelien*.¹⁹⁸ Sedmá část¹⁹⁹ kázání *Predigten, nach seinem Tode Herausgegeben*, nacházející se v dobřanské knihovně, pochází od lipského evangelického kazatele Georga Joachima Zollikofera.

Mezi výše zmíněnými kázáními jich několik pochází od protestantských kazatelů a teologů. Krom těchto kázání se v knihovně nacházejí spisy²⁰⁰ protestantského teologa Johanna Fridricha Wilhelma Jerusalema, patřícího k německým osvícenským teologům.

K tiskům, které měla každá farní knihovna obsahovat patřil římský breviář, obsahující výňatky z latinských náboženských textů. V knihovně se nachází breviář vytištěný v Kemptenu *Breviarum Romanorum Ex Decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restitutum*.²⁰¹

Jednou z povinností duchovního správce byla výuka katechismu. V dobřanské knihovně se nacházejí dvě práce k výuce katolické věrouky. Prvním je z roku 1727 *Praxis Catechetica Sive Manuductio...*²⁰² od Matthiase Haimbacha. Dalším je úplný katechismus od Sebastianiana Schmida: *Vollständiger Catechismus...*²⁰³ z roku 1769.

Velmi potřebnými byly různé praktické příručky pro faráře a farní úřady. V dobřanské knihovně se nachází *Manuale Parochi, Seu Methodus Compendiosa Munus Parochi Apostolicum...*²⁰⁴ od Františka Herziga z roku 1721.

Často jsou ve farních knihovnách přítomny spisy teologické či náboženské filozofie od církevních Otců. Od svatého Augustina se v knihovně nacházejí tři tisky přeložené do německého jazyka Jordanem Simonem: *Das Priestertum und da Opser*

---

¹⁹⁴ Tisk č. 52.

¹⁹⁵ Tisk č. 49.

¹⁹⁶ Tisk č. 50.

¹⁹⁷ Tisk č. 21.

¹⁹⁸ Tisk č. 86.

¹⁹⁹ Tisk č. 65.

²⁰⁰ Tisk č. 22.

²⁰¹ Tisk č. 6.

²⁰² Tisk č. 19.

²⁰³ Tisk č. 45.

²⁰⁴ Tisk č. 20.

*Jesu Christi*²⁰⁵ a první²⁰⁶ a druhou²⁰⁷ část *Philosophie wider die schönen und starken Geister*. Z teologických spisů se v knihovně dochoval první²⁰⁸ a druhý²⁰⁹ díl překladu Jordana Simona *Theologie wider Die starken Geister*. K teologickým spisům patří práce pražského teologa Ignáce Franze *Institutiones Theologicae De Penitentia...*²¹⁰ Opomenout nemůžeme ani traktát Christopa Otta,²¹¹ který se v knihovně nachází. Součástí knihovny byly spisy morální teologie, například *Theologia Moralis Editio Recensissima Pluribus Additionibus*.²¹² Morální filozofii přiblížil dobřanským kněžím Antonius Ellinger ve své práci *Principia Philosophiae Moralis*.²¹³

Výjimkou není přítomnost spisů týkajících se práva. V knihovně se nachází komentář ke kanonickému právu od profesora Zoesia *Commentarius in Jus Canonicum Universum*.²¹⁴

Obvykle se ve farních knihovnách nacházejí i tisky z oblasti historie a z oblasti církevní historie. K přehledu o církevních dějinách mohl dobřanským farářům pomoci *Leitfaden in der Kirchengeschichte*, z něhož se dochovaly první,²¹⁵ druhý²¹⁶ a čtvrtý²¹⁷ díl. Třetí díl se dodnes nedochoval, ale pravděpodobně byl součástí fondu. Z Roykových dějiny kostnického koncilu se v knihovně nachází pouze jeho čtvrtý a poslední díl.²¹⁸ Dalším spisem z církevních dějiny je posloupnost papežů od Johanna B. Ganderta.²¹⁹ K církevním dějinám lze zařadit i historicko-dogmatickou práci francouzského teologa N. Bergiera *Historische und dogmatische Abhandlung von der wahren Religion, nebst der Widerlegung der Irrthümer, welche derselben in den verschiedenen Jahrhunderten entgegengesetzt worden sin*.²²⁰ Pravděpodobně se s tímto tiskem, pokud ho někdo používal, se muselo pracovat, jelikož tiskařské archy nejsou

---

²⁰⁵ Tisk č. 3.

²⁰⁶ Tisk č. 1.

²⁰⁷ Tisk č. 2.

²⁰⁸ Tisk č. 55.

²⁰⁹ Tisk č. 56.

²¹⁰ Tisk č. 17.

²¹¹ Tisk č. 36.

²¹² Tisk č. 41.

²¹³ Tisk č. 13.

²¹⁴ Tisk č. 64.

²¹⁵ Tisk č. 23.

²¹⁶ Tisk č. 24.

²¹⁷ Tisk č. 25.

²¹⁸ Tisk č. 42.

²¹⁹ Tisk č. 18.

²²⁰ Tisk č. 4.

rozřezány. Od italského teologa se v knihovně nachází práce věnující se kázání a kazatelům *Encyklopaedia seu Scientia Universalis Concionatorum*.²²¹

Mimo nábožensko, teologickou, dogmatickou tematiku jsou součástí knihovního fondu i dva tisky krásné literatury. Jean Pauls, německý spisovatel humoristické literatury, přispěl do dobřanské knihovny dvěma svými díly: *Komischer Anhang zum Titan*²²² a *Biographische Belustigungen unter der Gehirnschale einer Ries*.²²³

K povinnostem duchovních správců patřil, od vydání nového školského zákona v době josefinismu, dohled nad školami. Z tohoto důvodu pro takzvané školdozorce a samozřejmě učitele a ředitele vyšla metodická příručka *Methodenbuch=Kniha Methodnj*²²⁴ a k ní *Tabellarischer Inhalt=Tabulní obsah*.²²⁵ Texty obou tisků jsou dvoujazyčné – česko-německé.

6. Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo vyhotovit soupis starých tisků knihovny farního úřadu v Dobřanech, uložené v klášteře Teplá. Novodobý seznam k tomuto knihovnímu fondu byl již dříve vytvořen, ale zcela nevhodným způsobem. Z tohoto důvodu jsem se pokusila, po domluvě s paní Mgr. Baümlovou, vyhotovit soupis, který by byl pro majitele knihovního fondu příhodnější a snad přehlednější. Na několika málo tiscích jsou uvedeny značky, ty mohou být, ale i nemusí být signaturami, protože jsou přítomny jen na velmi malé části fondu. Současné signatury vznikly v nedávné době, při převzetí z farního úřadu do tepelského kláštera.

Podle provedeného rozboru historické části knižního fondu lze říci, že se jedná o reprezentativní vzorek menší církevní farní knihovny především pro studium období 18. století, jelikož z této doby pochází drtivá většina dochovaných starých tisků v počtu padesát devět z šedesáti pěti tisků. Farní knihovna je vhodným studijním pramenem pro výzkum běžné náboženské literatury 18. století, knižní kulturu a čtenářství.

Podle tematického obsahu dochovaných tisků můžeme konstatovat, že se jedná o typickou profesní knihovnu pro kněze i další duchovní osoby z období konce 17. století až do konce 18. století. Je možné zde také dokázat vliv arcibiskupských nařízení, která stanovovala jaké církevní knihy mají duchovní vlastnit, jako jsou: bible nebo její části, breviář, ustanovení tridentského koncilu, které se zde nacházejí. Podle jazykového

---

²²¹ Tisk č. 5.

²²² Tisk č. 37.

²²³ Tisk č. 38.

²²⁴ Tisk č. 28.

²²⁵ Tisk č. 54.

složení fondu lze usuzovat na to, že většina duchovních, která působila ve farnosti Dobřany ve zkoumaném období pocházela z jazykově německého okruhu, jelikož knihy, které se zde nacházejí jsou tištěny krom latiny v německém jazyce. Pouze dva tituly jsou vytištěny v českém jazyce a dva jsou vytištěny dvoujazyčně, česko-německy.

Knihovní fond se orientuje především na teologickou literaturu. Tvoří ho především latinské a německé knihy kázání, která byla velice důležitá pro přípravu kázání po mši či před ní, dále výňatky z evangelií a homiletická literatura. Obsahuje též knihy katechismu, které měly být využívány při hodinách katechetické výuky; komentáře ke knihám bible, a část Nového zákona a části Písma svatého. Součástí jsou i spisy z církevní historie, teologie a katonického práva. Mezi katolickou literaturou se nacházejí kázání evangelického faráře Raymunda Dappa, což pro toto období není příliš velkou zvláštností. Výjimku jinak nábožensky orientované literatury tvoří dva exempláře krásné literatury, jejichž autorem je Jean Paul a jeden díl encyklopedie.

Doufám, že tato práce, alespoň částečně přispěje k hlubšímu prozkoumání problematiky farních knihoven. Vyhotovený soupis by měl přinést největší užitek majiteli knihovny farního úřadu Dobřany a samozřejmě čtenářům.

Seznam zkratek

č. – číslo

kol. – kolektiv

Mgr. – magister

Monsg. - monsignore

s. - strana

Seznam pramců a literatury

Prameny

Farní knihovna Dobřany, uložena v klášteře Teplá.

Litaratura

Miloslav BĚLOHLÁVEK, Dobřany za feudalismu, in *Minulostí západočeského kraje*, roč. 16, Plzeň 1980.

Mirjam BOHATCOVÁ, *Česká kniha v proměnách staletí*, Praha 1990.

Jiří CEJPEK A KOL., *Dějiny knihoven a knihovnictví*, Praha 2002.

Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007.

František HORÁK – Emma URBÁNKOVÁ – Bedřiška Wiždálková, *Pravidla jmenné katalogizace starých tisků prvotisků a rukopisů*, Praha 1971.

ISBD(A), Praha 1997.

Karel KAŠPAR, *Dobřany 1243-1998*, Dobřany 1998.

Pravoslav KNEIDL, *Z historie evropské knihy: pro stopách knih, knihtisku a knihoven*, Praha 1989.

Zdeňka KOKOŠKOVÁ – Marie RYANTOVÁ, *Sociální a kulturní úroveň nižšího kléru v druhé polovině 17. a v prvních desetiletích 18. století*, in: Zdeňka Hledíková – Jaroslav Václav Polc (edd.), *Pražské arcibiskupství 1344-1994. Sborník statí o jeho působení a významu v české zemi*, Praha 1994, s. 150-163.

Radek MARTINEK A KOL., *Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů: archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie*, Olomouc 2008.

Jiří MIKULEC, *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*, Praha 2013.

Ottův slovník naučný, Praha 1888-1909.

Antonín PODLAHA, *Dějiny pražské arcidiecéze od konce století XVII. do počátku století XIX.: doba arcibiskupa Jana Josefa Breunera: (1694- 1710)*, Praha 1917.

Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*, Praha 1947-1957.

Antonín PODLAHA, *Posvátná místa království českého, Řada první, Arcidieceze Pražská, Díl 2., Vikariáty: Berounský, Bystřický a Plzeňský: dějiny a popsání chrámů*,

kaplí, posvátných soch, klášterů a jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém, Praha 1908.

Marie RYANTOVÁ, Knihovny světských duchovních arcidiecéze pražské na konci 17. století a na počátku 18. století, in: Jitka RADIMSKÁ (ed.), K výzkumu zámeckých a měšťanských a církevních knihoven, České Budějovice 2000. s 242-243.

Marie RYANTOVÁ, Normativní vymezení procesu vyřizování pozůstalosti světských duchovních a písemností s ním spojených v 17. a první třetině 18. století, in: Ivan Hlaváček – Jan Hrdina – Jan Kahuda – Eva Doležalová (edd.), Facta probant homines. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové, Praha 1998, s. 421-430.

Miloš SLÁDEK (ed.), Malý svět jest člověk, aneb, Výbor z české barokní prózy, Jinočany 1995.

Ferdi VLČKA, Město Dobřany v historii a v době přítomné, Dobřany 1932.

Petr VOIT, Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století, Praha 2006.

Bohumil ZLÁMAL, Příručka českých církevních dějin V. Doba barokní katolicity (1650-1750). Doba osvícenská (1750-1848), Olomouc 2008.

Webové stránky

<http://db.knihopis.cz> - Knihopis Digital Database.

http://aleph.nkp.cz/F/U1B6A4N4CU6UPF6DK19QRI2UM8VCL96LC5P1HJ2LLQGI119VCR-04206?func=file&file_name=find-b&local_base=NKC – Katalog Národní knihovny.

http://aleph.nkp.cz/F/6UDHG43Y1K4LBTTDQK58R3JLQT5KEGR5P1Y65SAMPNB99HY98U-09940?func=file&file_name=find-b&local_base=SKC – Souborný katalog ČR (CASLIM).

<http://www.bsb-muenchen.de/die-bayerische-staatsbibliothek/> - Státní Bavorská knihovna.

<http://mujweb.cz/sod.dobrs/aktualne/sbornik.pdf> - zpřístupně sborník: Radek LUNGA (ed.), Ondřej František de Waldt (1683-1752) a jeho doba, věnovaného osobě, dílu a době významného píseckého rodáka, Praha-Dobruška 2002.

<http://net.lib.byu.edu/~catalog/people/> - Brigham Young University - Harold B. Lee Library.

Seznam příloh

Soupis starých tisků farní knihovny

Příloha č. 1. – soupis starých tisků farní knihovny

Grafické přílohy

Příloha č. 2. – Grafický přehled dat vydání starých tisků.

Příloha č. 3. - Grafický přehled měst a míst vydání starých tisků.

Příloha č. 4. – Grafický přehled jazykové skladby fondu starých tisků.

Obrazové přílohy

Příloha č. 6 – Dobřany: Kostel sv. Mikuláše.

Příloha č. 7. – Dobřany: Kostel sv. Víta.

Příloha č. 8 - Ukázka uložení knihovního fondu farního úřadu Dobřany.

Příloha č. 9 - Ukázka titulního listu Charakteristick der Bibel.

Soupis starých tisků

1

Dc 41

AUGUSTIN, svatý

AUGUSTIN, svatý. Přeložil SIMON, Jordan.

Philosophie wider die schönen und starken Geister. Erster Theil.

Wirzburg [Würzburg] : bey Franz Xavier Rienner, gnadigst privilegirten Buchhandlern :
1771.

250 s, 8°.

Jazyk německý

Opis titulního listu: Philosophie wider die schönen und starken Geister. Das ist: Betrachtungen über Die menschliche Natur und über die natürliche Religion. Aus dem Italiänischen übersezet von F. Jordan Simon aus dem Eremiten=Orden des heiligen Augustinus. Erster Theil. Betrachtungen über die menschliche Natur. Wirzburg, bey Franz Xavier Rienner, gnadigst privilegirten Buchhandlern, 1771.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 41.

Desky lepenkové potažené hnědou usní, na hřbetu název díla a jménem autora.

Titulní list vepsáno Bibliotheca Parochialis Dobřanensis.

Vlysy, linky, kustody, arabské stránkování.

2

Dc 92

AUGUSTIN, svatý

AUGUSTIN, svatý. Přeložil SIMON, Jordan.

Philosophie wider die schönen und starken Geister. Das ist: Betrachtungen über die menschliche Natur und über die natürliche Religion...Zweyter Theil.

Wirzburg [Würzburg] : bey Franz Xavier Rienner, gnädigst privilegierten Buchhändlern : 1771.

252 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Philosophie wider die schönen und starken Geister. Das ist: Betrachtungen über die menschliche Natur und über die natürliche Religion. Aus dem Italieänischen übersezet von F. Jordan Simon aus dem Eremiten = Orden des heiligen Augustinus. Zweyter Theil. Betrachtungen über die natürliche Religion. Wirzburg, bey Franz Xavier Rienner, gnädigst privilegierten Buchhändlern, 1771.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 92.

Desky lepenkové potažené hnědou usní. Na titulním listě rukou Bibliotheca Parochialis Dobřanensis.

Vlysy, linky, viněty, kustody, arabské stránkování.

3

Dc 129

AUGUSTIN, svatý

AUGUSTIN, svatý. Přeložil SIMON, Jordan.

Das Priestertum und das Opser Jesu Christi, Erster Band Nächts Auslegung der Gebete der heil....

Prag [=Praha] : bey Felician Mangold und Sohn. 1772.

243 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Das Priestertum und das Opser Jesu Christi, Erster Band Nächts Auslegung der Gebete der heil. Messe, und einigen Andachts Übungen oder geistliche Erecitien für die Priester in dem zweiten Bande. Aus dem Italiänischen überseßt von F. Jordan Simon, aus dem Eremiten Orden des heil. Augustinus. Prag, bey Felician Mangold und Sohn. 1772.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 129.

Desky lepenkové potažené hnědou úsní, hřbet zdoben slepotiskem. Na titulním listě Bibliotheca Parochialis Dobřanensis.

Viněty, linky, vlysy, kustody, arabské stránkování.

BERGIER, Nicolas 1718-1790.

BERGIER, Nicolas.

Historische und dogmatische Abhandlung von der wahren Religion, nebst der Widerlegung der Irrthümer, welche derselben in den verschiedenen Jahrhunderten entgegengesetzt worden sind. Zehner Theil.

Böhmisch. Budweis [= České Budějovice] : gedruckt und verlegt von Johann Franz Zdarssa : 1798.

504 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Des Herrn Bergier, der Gottesgelehrtheit Doktor, Domherrn der Kirche von Paris, der Akademie zu Besançon, und der königl. Societät zu Nancy Mitglieds, historische und dogmatische Abhandlung von der wahren Religion, nebst der Widerlegung der Irrthümer, welche derselben in den verschiedenen Jahrhunderten entgegengesetzt worden sind. Zehner Theil. Zweyte aus dem Französischen übersetzte Ausgabe. Mit Genehmigung der k. k. Censur. Böhmisch. Budweis, gedruckt und verlegt von Johann Franz Zdarssa. 1798.

Na papírových deskách papírový štítek se signaturou Dc 149.

Knižní blok chráněn papírovými deskami modro-šedé barvy. Desky poškozeny na rozích a na hřbetě. Okraje knižního bloku lehce poškozeny, ohnuty. Knižní blok zasažen plísní.

Ozdobné linky, vlysy, viněta, kustody, signatury, arabské stránkování, poznámky pod čarou, některé tiskařské archy v knižním bloku nerozřezány.

BIGNONI, Marido de

BIGNONI, Marido de.

ENCYKLOPAEDIA SEU SCIENTIA UNIVERSALIS CONCIONATORUM... PARS
PRIMA

COLONIAE AGRIPPINAE [=Kolín nad Rýnem] : apud HERMANNUM DEMEN,
SUB SIGNO MONOSEROTIS : M. DC. LXXVI [=1676].

479 s, 494 s, 440 s. 4°.

Jazyk latinský

Opis titulního listu: ENCYKLOPAEDIA SEU SCIENTIA UNIVERSALIS
CONCIONATORUM, HOC EST SERMONES DOCTISSIMI, TAM IN SINGULAS
FERIAS Quidragesimales, quam dominicales, a Paschate Resurrectionis usque ad
Adventum, denique in omnia Festa a Sanctorum per totius anni circulum occurrentia.
OPUS NOVA METHODO, MULTIPLICI STUDIO AC LABORE, EX humanis novem
Disciplinis, altiorumque Facultatum, Theologiae, Jurisprudentiae, & Medicinae Arcanis
uno textu concinnatum, in gratiam praecipue Eruditorum, piorumque Verbi Dei
Praedicatorum, & Fidei Cristiano-Catholicae paratum. CONSCRUPTUM, AC IN TRES
PARTES DISTRIBUTUM PER AD MONDUM R. P. MARIUM BIGNONI
VENETUM, Ord. S. Francisci Capuccinoru, in sacra Theologia emeritum Lectorem, &
famosissimum divini Verbi Praedicatorem. QUATUOR INDICIBUS COPIOSISSIMIS
LOCUPLETATUM, QUORUM PRIMIS est Assumptorum. Secundus Locorum Sacrae
Scripturae. Tertius Eruditionum, & quartus Rerum Memorabilium. Quibus accessit
brevis narratio historica, qua vita Authoris compendiose reccoserur
COLONIAE AGRIPPINAE apud HERMANNUM DEMEN, SUB SIGNO
MONOSEROTIS, Anno M. DC. LXXVI. Cum Privilegio Sacre Caesares Majestatis.

Lepenkové desky potaženy pergamenem. Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 239. Na předsádce tužkou vepsána signatura Dc 239. Červeno-černý tisk na titulním listu, na něm mědiryt. Kolem mědirytu černě skvrny, patrně od inkoustu prosakující na následující list.

Linky, vlasy, viněty, signatury, kustody, arabské stránkování, marginálie.

6

Dc 120

BREVIARIUM

Breviarium Romanum Ex Decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restitutum ...Pars Aestivalis.

ex Ducali Campidonensi [=Kempten] : Typographeo. Per Engelbertum Stadler : Anno Domini MDCCLXIX [=1769].

608 s. 8°.

Jazyk latinský.

Opis titulního listu: Breviarium Romanum Ex Decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restitutum, S. PII V. Pontificis Maximi Jessu Editum, Clementis VIII. ae Urbani VIII. Auctoritate recognitum, Cum Officiis Sanctroum Novissimis usque ad SS. D. N. D. Clementem XIII. Pro recitantium commoditate diligenter sispositis Pars Aestivalis. A Dominica Trinnitis usque ad Dominicam Primam Septembris. Cum Privilegio Spec. Sac. Caes. Majestatis. Ex Ducali Campidomensi Typographeo, Per Engelbertum Stadler. Anno Domini MDCCLXIX.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 120.

Desky lepenkové potažené hnědou usní, hřbet zdoben zlacením.

Vlysy, viněty, mědiryt na titulním listu, stránkové kustody.

7

Dc 243

DAPP, Raymund (1744-1819)

(a)

DAPP, Raymund.

Kurze Predigten und Predigtentwürfe über die gewöhnlichen Sonn = und Festtags = Evangelien. Nebst einem Anhang von Casualpredigten und Reden, besonders für Landleute und Landprediger. Zweyter Jahrgang. Erste Abtheilung.

Berlin und Stettin : bey Friedrich Nicolai : 1794.

262 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Kurze Predigten und Predigtentwürfe über die gewöhnlichen Sonn = und Festtags = Evangelien. Nebst einem Anhang von Casualpredigten und Reden, besonders für Landleute und Landprediger Prediger zu Kleinschönebeck, Schöneiche und Münchehofe, obnweit Berlin.

Zweyter Jahrgang. Erste Abtheilung.

Berlin und Stettin, bey Friedrich Nicolai, 1794.

Lepenkové desky potaženy papírem, na deskách papírový štítek se signaturou Dc 243.

Naproti titulnímu listu v horním rohu rukou napsáno P. Hugo Karlik.

Na titulním listu tužkou vepsána signatura Dc 243. V pravém horním rohu N 25.

Vlisy, linky, kustody, arabské stránkování, signatury.

8

(b)

DAPP, Raymund (1744-1819)

DAPP, Raymund.

Kurze Predigten und Predigtentwürfe über die gewöhnlichen Sonn = und Festtags = Evangelien. Nebst einem Anhang von Casualpredigten und Reden, besonders für Landleute und Landprediger. Zweyter Jahrgang. Zweyte Abtheilung.

Berlin und Stettin : bey Friedrich Nicolai :1794.

218 s. 8°.

Jazyk německý

Opis titulního listu: Kurze Predigten und Predigtentwürfe über die gewöhnlichen Sonn = und Festtags = Evangelien. Nebst einem Anhang von Casualpredigten und Reden, besonders für Landleute und Landprediger. Herausgegeben von Raymund Dapp, Prediger zu Kleinschönebeck, Schöneiche und Münchehofe, obnweit Berlin. Zweyter Jahrgang. Zweyte Abtheilung.

Berlin und Stettin, bey Friedrich Nicolai. 1794.

DAPP, Raymund (1744-1819)

DAPP, Raymund.

Kurze Predigten und Predigtentwürfe über die gewöhnlichen Sonn = und Festtags = Evangelien. Nebst einem Anhang von Casualpredigten und Reden, besonders für Landleute und Landprediger. Zweyter Jahrgang. Dritte Abtheilung.

Berlin und Stettin : bey Friedrich Nicolai : 1795.

232 s. 8°.

Jazyk německý

Opis titulního listu: Kurze Predigten und Predigtentwürfe über die gewöhnlichen Sonn = und Festtags = Evangelien. Nebst einem Anhang von Casualpredigten und Reden, besonders für Landleute und Landprediger. Herausgegeben von Raymund Dapp, Prediger zu Kleinschönebeck, Schöneiche und Münchehofe, obnweit Berlin. Zweyter Jahrgang. Dritte Abtheilung.

Berlin und Stettin, bey Friedrich Nicolai. 1795.

10

Dc 240

DEZA, Massimiliano (1628-1704)

DEZA, Massimiliano – MOLL, Casimir.

CONCIONES Et ORATIONES PANEGYRICAE ADMODUM REVERENDI P. MAXIMILIANI DEZA, LUCANI, CLERICI REGULARIS EX CONGREGATIONE MATRIS DEI, CONCIONATORIS FACUNDISSIMI SIMUL ET ZELOSISSIMI, ITALICE PRIMO COMPOSITAE ET QUARTA VICE IMPRESSA. PARS SECUNDA.

AUGUSTAE VINDELICORUM [=Augsburg] ET GRAECII [=Graz], Sumptibus Philippi, Martini, & Joannis Veith, Fratrum : ANNO M D CC XXVI [=1726].

488 s. 4°.

Jazyk latinský.

Opis titulního listu: CONCIONES Et ORATIONES PANEGYRICAE ADMODUM REVERENDI P. MAXIMILIANI DEZA, LUCANI, CLERICI REGULARIS EX CONGREGATIONE MATRIS DEI, CONCIONATORIS FACUNDISSIMI SIMUL ET ZELOSISSIMI, ITALICE PRIMO COMPOSITAE ET QUARTA VICE IMPRESSA Nunc Ad plurium Sacrorum oratorum subsidium & commodum in latinum versae, nec non annotationibus Marginalibus auctea a P. CASIMIRO MOLL Ord. Sancti Benedicti in antiquissimo Superioris Austriae Monasterio Lunaelacensi Professo, PARS SECUNDA, editie prima in Ladno CUM FACULTATE SUPERIORUM. AUGUSTAE VINDELICORUM ET GRACII, Sumptibus Philippi, Martini, & Joannis Veith, Fratrum ANNO M D CC XXVI.

Lepenkové desky potaženy hnědou usní. Na přední straně desek papírový štítek se signaturou Dc 240. Hřbet zdoben slepotiskem. Na hřbetu štítek s textem: R.P.DEZA CONCIONES PANEGYRICAE.

Kustody, arabské číslování, signatury, ozdobné linky, iniciály, vlysy, marginálie, viněty.

11

Dc 147

DORNN, Franciscus Xaverius

DORNN, Franciscus Xaverius.

Diurnale Concionatorium Id Est Conceptus Praedicabiles In Singulos dies...

AUGUSTAE VINDELICORUM [= Augsburg] : Sumptibus Joannis Baptistae Burkhart, prope weinstadl : 1755.

567 s. 8°.

Jazyk latinský.

Diurnale Concionatorium Id Est Conceptus Praedicabiles In Singulos dies, sue pro qualibet Dominica Septem Ex Sacrae Scripturae testimoniis, selectis Patrum aliorumque Authorum sentiis collecti, Bina Aut triana divisione elucidati, In formam Concionatoriam modernam redacti, & Stylo brevi, simpllici, & ad captum idoneo propositi a Francisco Xaverio Dornn, Serenissimi Electoris Bavariae Consiliario Ecclesiastico, Not. Apŕost. Decano & Praedicatore Ordinario in Fridberg. Pars Aestivalis. Editio Secunda. Cum Gratia, Privil. S. C. M. speciali Perm. Sup. Augustae Vindelicorum, Sumptibus Joannis Baptistae Burckhart, prope Weinstadl. Anno 1755.

Na deskách v levém horním rohu papírový štítek se signaturou Dc 147.

Lepenkové desky potaženy hnědou usní.

Viněty, vlysy, kustody, signatury, arabské stránkování, marginálie.

DWORZAK de Boor, Antonius Hieronymus

DWORZAK de Boor, Antonius Hieronymus.

Sacramentum Poenitentiae Juxta Mentem Praeprimis Concilii Tridentini ac Trium Pontificum videlicet Alexandri VII. Innocentii XI. Alexandri VIII. Damnantium quasdam Propositiones hoc Sacramentum etiam quoad Ejus materiam remotam concernentes, Pars Prima.

[Praha] : Typis Universitatis Carolo-Ferd. in Collegio Soc. Jesu ad S. Clement : 1733 per Joannem Fitzky, Factorem.

555s. 8°.

Jazyk latinský.

Opis titulního listu: Sacramentum Poenitentiae, Juxta Mentem praeprimis Concilii Tridentini, ac Trium Pontificum videlicet Alexandri VII., Innocentii XI., Alexandri VIII. Damnantium quasdam Propositiones hoc Sacramentum etiam quoad Ejus materiam remotam concernentes, Expositum : Pars Prima Continet Sacramentum Poenitentiae in com[m]uni & Materiam Ejus remotam, seu Peccata, prout illa committi possunt contra Praecepta Decalogi, & Ecclesiae, sed conformiter ad eadem Propositiones damnatas, Data Harum Propositionum explanatione. Quibus accedunt cum Indice Rerum Theses Ex Universa, Theologia Scholastica. Quas Sub Rectoratu Admodum Reverendi, ac Eximii Patris P. Joannis Seidel e Societate Jesu, Sacro-Sanctae Theologiae Doctoris, Caesareo-Academici Collegii Ejusdem Societatis ad S. Clementem Vetro-Pragae, nec non Almae, Caesateae, Regiaeque Universitatis Carolo-Ferdinandea Pragensis p. t. Rectoris Magnifici / Praeside Reverendo, Clarissimo, ac Eximio Patre P. Josepho Dalbert e Societate Jesu, SS. Canonum Doctore in Universitate Leopoldina Wratislaviensi promoti; nec non SS. Theologiae Doctore, Ejusdemque in hac Alma Carolo-Ferdinandea Universitate Professore Regio, Publico, ac Ordinario, nec non Inclytae Facultatis Theologicae Seniore, Pro Suprema Doctoratus Theologici Laurea In Magna Aula Carolina Publice defendendas suscepit Reverendus, Doctissimus, ac Praecellens Dominus Antonius Hieronymus Dworzak De Boor, Boemus Pragensis, Presbyter Ecclesiasticus, AA. LL. & Philosophiae Magister, SS. Theologiae Baccalaureus Formatus, Ejusdemque pro Suprema Laurea Candidatus, Anno

M.D.CC.XXXIII. Mense Die Typis Universitatis Carolo-Ferd. in Collegio Soc. Jesu ad
S. Clement., 1733 per Joannem Fitzky, Factorem.

Na deskách v levém horním rohu papírový štítek se signaturou Dc 136.

Desky z prkének potaženy hnědou usní, zavírání na trn.

Marginálie, kustody, viněty, frontispis.

13

Dc 3

ELLINGER, Antonius

ELLINGER, Antonius.

Principia Philosophiae Moralis In usum Academicorum Adaptata

Vetero-Pragae : Ignatius Franciscus Pruscha : 1754.

[1-79] s.; 8°.

Jazyk latinský.

Opis titulního listu: Principia Philosophiae Moralis In usum Academicorum Adaptata a P. Antonio Ellinger e Societate Jesu, Philosophiae Moralis Professore Publico. Cum Lecentia Ordinariil. Typis excudit Inatius Franciscus Pruscha, Vetero-Pragea vulgo in Sulphurea Platea apud Rubrum Cor.

Na přední straně titulního listu v levém horním rohu papírový štítek se signaturou Dc 3. Desky chybí. Neúplný je i knižní blok.

Uprostřed titulního listu vepsány Jacobus Matauschek dobrzany Anno 1759, a na dolním okraji titulního listu Ex Rebus Jacobus Matauschek, zbytek textu nečitelný.

Vlysy, versálky, linky, stránkové kustody.

Drobné poškození rohů knižního bloku v důsledku absence desek. Poškození knižního bloku plísni.

14

Dc 244

FORSTNER, Adam

FORSTNER, Adam.

Homiletische Bibliothek für Seelsorger und Prediger. Erster Band

St. Pölten [= Sankt Pölten] : gedruckt mit Franz Lorenzischen Schriften : 1786.

755 s, 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Homiletische Bibliothek für Seelsorger und Prediger Erster Band.

Herausgegeben Von A. F. St. Pölten, gedruckt, mit Franz Lorenzischen Schriften, 1786.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 244.

Desky jsou tvořeny lepenkou, která je potažena hnědou usní, červená ořízka.

Linky, viněty, kustody, arabské strákování.

15

Dc 182

FOSTNER, Adam

FOSTNER, Adam

Homiletische Bibliothek für Seelsorger und Prediger. Dritter Band

St. Polten : gedruckt mit Franz Lorenzischen Schriften : 1787.

688s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Homiletische Bibliothek für Seelsorger und Prediger. Dritter Band.

Herausgegeben von A. F. St. Polten, gedruckt, mit Franz Lorenzischen Schriften, 1787.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 182.

Desky jsou tvořeny lepenkou, která je potažena hnědou usní, červená ořízka.

Linky, viněty, kustody, arabské stránkování.

Na předsádce rukou: B. Lenz.

16

Dc175

FOSTNER, Adam

FOSTNER, Adam

Homiletische Bibliothek für Seelsorger und Prediger. Siebenter Band.

St. Pölten : Gedruckt, bey Franz Xav. Lorenz, Buchdrucker und Buchhändler : 1788.

647s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Homiletische Bibliothek für Seelsorger und Prediger. Siebenter Band. Herausgegeben von A. F.. St. Pölten, Gedruckt, bey Franz Xav. Lorenz, Buchdrucker und Buchhändler 1788.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 175.

Lepenskové desky potažené hnědou usní a papírem.

Signatury, kustody, linky, arabské stránkování.

Na předsádce rukou: B Lenz.

17

Dc 237

FRANZ, Ignác

FRANZ, Ignác.

Institutiones Theologicae De Penitentia ...

Pragae : Typographeo Academico Societatis Jesu, Per Joannem Georgeum Schneider Factorem: M. DCC.LIX [1759].

631 s. 8°.

Jazyk latinský.

Institutiones Theologicae De Poenitentia, Ac Tribus Reliquis Sacramentis, Usui, Et Profectui Academico Commodatae Ab Ignatio Frantz Societatis Jesu Presbytero In Universitate Pragensi Professore Theologo, Regio, Publico, Ordinario. Anno Salutis Reparatae M. DCC. LIX. Pragae Bohemorum E Typographeo Academico Societatis Jesu, Per Joannem Georgeum Schneider Factorem.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 237.

Desky jsou tvořeny lepenkou, která je potažen papírem.

Předtitulní list, vlysy, viněty, signatury, kustody, arabské stránkování.

18

Dc 124

GABDERT, Joanne Baptiste

GABDERT, Joanne Baptiste.

Series Romanorum Pontificum per faeculu digesta, turbata schismate, sed non perturbata.

Pragae : Franciscum Carolum Hladky, Archi-Episc. Typogr. : 1755.

360 s. 8°.

Jazyk latinský.

Series Romanorum Pontificum per faeculu digesta, turbata schismate, sed non perturbata. Una sum Selectis Thesibus Cuivis faeculo accomodatis, nec non brevi Refucatione errorum plerisque Ponfificibus a Novatoribus affictorum. Opusculum I. continet priora X. Saecula, cum annexis Positionibus Theologico-Canonicis, quas in Celeberrimo Archi-Episcopali Collegio ad S. Adalbertum Vetero-Pragae Praeside P. Joanne Bapt. Gandert, Sacri, Candidissimi, ac Exempti Ordinis Praemonstratensis, Regiae Ecclesiae Montis Sion Canonico Regulari, in praefecto Archi-Episcopali Collegio SS. Canonum Professore Ordinario. Solemniter propugnandas suscepit P. Valentianus Mantzer, ejusdem S. Oranis, Ducalis Ecclesiae Tepiensis Canonicos Anno 1755. Die 25 Junii, ho is pont meridiem sonsvetis. Cum Licentia Ordinarii. Pragae, inpressa apud Franciscum Carolum Hladky, Archi-Episc. Typogr.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 124.

Desky lepenkové potažené hnědou úsní, hřbet zdočen slepotiskem.

Viněty, linky, vlysy, kustody, arabské stránkování.

19

Dc 114

HAIMBACH, Matthias

HAIMBACH, Matthias.

Praxis Catechetica Sive Manuctio Pro Instruendis Rudibus Elementa Fidei et Horum practice et explanans...

Coloniae Agrippinae [=Kolín nad Rýnem] : Sumpt. Henr. Rommerskirchen : 1727.

752s. 8°.

Jazyk latinský.

Opis titulního listu: Praxis Catechetica Sive Manuctio Pro Instruendis Rudibus Elementa Fidei et Horum practice et explanans: Rationibus, Historiis, Similibus ex Scriptura Sacra, Patrumque Testimoniis illustrata: In Usus Catechizantium conscripta E P. Matthia Heimbach Societatis Jesu Theologo. Editio Quarta Ab ipso Authore denuo recognita, pluribusque tum Lectionibus, tum Quaestiunculis Polemicis aucta. Coloniae Agrippinae. Sumpt. Henr. Rommerskirchen 1727. Cum Privilegio Sac. Cas. Maj. Super. Permissu.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 114.

Desky lepenkové potažené hnědou úsní a papírem, na hřbetu jméno autora a název díla.

Vlysy, kustody, viněty, inciciály.

20

Dc 127

HERZIG, Franciscus,

HERZIG, Franciscus.

Manuale Parochi, Seu Methodus Compendiosa Munus Parochi Apostolicum rite obeundi, In commodum praesertim pie ad illud aspirantium concinnata...

Augustae Vindelicorum [= Augsburg] : Impensis Georgii Schlüter & Martini Happach :1721.

327 s. 8°.

Jazyk latinský.

Opis titulního listu: Manuale Parochi, Seu Methodus Compendiosa Munus Parochi Apostolicum rite obeundi, In commodum praesertim pie ad illud aspirantium concinnata. Unáque cum Thesibus ex universa Theologia Scholastica in Alma, Caefarea, Regiáq; Universitate Leopoldina Societatis JESu Wratislaviae publice disputatis: a P. Francisco Herzig, S.J. Typis data: Nune pro plurium utilitate reimpressa, Editio Tertia. Cum Permissu Superiorum. Augustae Vindelicorum, Impensis Georgii Schlüter & Martini Happach, 1721.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 127.

Desky lepenkové potažené hnědou usní.

Viněty, linky, vlysy, kustody, arabské stránkování.

Na předsádce rukou: Pro Parochi Dobrzanensis.

21

Dc 188

HORN, Carol van

HORN, Carol van

CORNUCOPIAE CONCIONUM SACRARUM & MORALIUM FORMATARUM.

Pars Prima.

COLONIAE AGRIPPINAE [= Kolín nad Rýnem] : Apud HERMANNUM DEMEN,
sub signo Monocerotia : Anno M. DC. LXXVI [=1676].

286 s. 4°.

Jazyk latinský.

Opis titulního listu: CORNUCOPIAE CONCIONUM SACRARUM & MORALIUM
FORMATARUM, Auctore R. P. F. CAROLO VAN HORN, S. T. D. Ord. Eremit. S. P.
Augustini Conventus Gandav. Religiosi. PARS PRIMA; SUPRA CUNCTAS FERIAS
& DOMINICAS TOTIUS QUADRAGESIMAE, NEC NON LUCTUOSAM CHRISTI
DOMINI PASSIONEM CUM TRIPLICI INDICE, I. CONCIONUM ET
EVANGELIORUM quae tractatur, II. CONCIONATORIO, in omnes Anni
DOMINICAS, quibus contenti discuisus sine addito ad longum applicantur; III.
RERUM MEMORABILIUM & Curiositatum quae memorantur. OPVS.
ELABORATVM, VARIIS CONCEPTIUS PRAEDICABILIBUS, DILVICIDIS
SACRAE SCRIPTVRAE locorum explicationibus, sacra ac profana historia, SS. PP.
Atheritatibus mire referium, facili methodo concinnatum. AT QVE ADEO OMNIBUS
PAROCHIS, AC CONCLONATORIBUS, PRAESERTIM PLURIBUS IMPROITIS?
Apprimcutilae necessarium. Adjungitur quoque ad faciliorem methodum concionandi
totius libri Synopsis, in qua adjuncta reperiet Lector objecta & matetias, de quibus
quaelibet Concio praecise tractat, & quibus DOMINICIS & PESTIS totius ANNI, facili
negotio appopari possit. COLONIAE AGRIPPINAE Apud HERMANNUM DEMEN,
sub signo Monocerotia Anno M. DC. LXXVI. Superiorum permussu, Privilegio S.
Casaria Majestatu

Lepenskové desky potaženy pergamenem. Na hřbetu červený štítek s textem: R. P.
CAROL VON HORN CONCIONE PI. Ořízka zelená.

Na titulním listě červený, černý text, mědiryt, tužkou Dc 188.

Linky, kustody, signatury, arabské stránkování.

22

Dc121

JERUSALEM, Johann Fridrich Wilhelm

JERUSALEM, Johann Fridrich Wilhelm.

Nachgelassene Schriften. Zweter und letzter Theil.

Braunschweig : Im Verlage der Schulbuchhandlung : 1793.

652 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Nachgelassene Schriften von J. Fr. W. Jerusalem. Zweter und letzter Theil. Mit Allernadigsten Freiheiten. Braunschweig, im Verlage der Schulbuchhandlung, 1793.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 121.

Desky lepenkové potažené hnědou úsní, hřbet zdočen zlatem.

Linky, vlasy, kustody, arabské stránkování.

23

Dc 191

LEITFADEN

Leitfaden in der Kirchengeschichte. Erster Theil.

WJEN [= Vídeň] : gedruckt bey Johann Thomas Edlen von Trattnern, k. k.

Hofbuchdruckern und Buchhändlern : 1790.

375 s, 8°.

Jazyk německý

Opis titulního listu: Leitfaden in der Kirchengeschichte. Erster Theil. WJEN, gedruckt bey Johann Thomas Edlen von Trattnern, k. k. Hofbuchdruckern und Buchhändlern. 1790.

Papírové desky z modrošedého papíru. na deskách papírový štítek se signaturou Dc191. Hřbet a okraje desek poškozeny. Absencí pevnějších desek je lehce poškozen i knižní blok.

Na titulním listě tužkou signatura Dc 191.

Linky, vlysy, viněty, arabské stránkování , kustody, signatury, marginálie.

24

Dc 225

LEITFADEN

Leitfaden in der Kirchengeschichte. Zweiter Theil.

WJEN [=Víděň:] gedruckt bey Johann Thomas Edlen von Trattnern, k. k.

hofbuchdruckern und Buchhändlern : 1790.

572 s, 8°.

Jazyk německý

Opis titulního listu: Leitfaden in der Kirchengeschichte. Zweiter Theil. WJEN, gedruckt bey Johann Thomas Edlen von Trattnern, k. k. hofbuchdruckern und Buchhändlern. 1790.

Papírové desky modrošedé barvy. Na přední straně desek papírový štítek se signaturou Dc 225. Poškození okrajů knižního bloku.

Linky, vlysy, viněty, kustody, signatury, arabské stránkování, marginálie.

25

Dc 254

LEITFADEN

Leitfaden in der Kirchengeschichte. Vierter und Lezter Theil.

Wien : gedruckt bey Johann Thomas Edlen von Trattnern, K. K. hofbuchdruckenr und Buchhändlern : 1790.

440 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Leitfaden in der Kirchengeschichte. Vierter und Lezter Theil. W. I. E. N, gedruckt bey Johann Thomas Edlen von Trattnern, K. K. hofbuchdruckern und Buchhändlern, 1790.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 254.

Desky tvoří papírová provizorní vazba. Konce listů lehce poškozeny.

Vlysy, viněta, kustody, arabské stránkování.

26

Dc 236

LEONARDELLI , Bonaventura

LEONARDELLI , Bonaventura.

SEPTEM GRATIARUM RIVI EX FONTE VITAE JUGITER EMANANTES SEU
SEPTEM SACRAMENTA A CHRISTO DOMINO INSTITUTA PER
QUAESTIONES & CASUS PRACTICOS PROPOSITA ET EXPLANATA.

AUGUSTAE VINDELICORUM [=Augsburg] : Sumptibus Martini Veith :

MDCCXLV. [=1745].

184 s. 4°.

Latinský jazyk

Opis titulního listu: SEPTEM GRATIARUM RIVI EX FONTE VITAE JUGITER
EMANANTES SEU SEPTEM SACRAMENTA A CHRISTO DOMINO INSTITUTA
PER QUAESTIONES & CASUS PRACTICOS PROPOSITA ET EXPLANATA, P.
BONAVENTURA LEONARDELLI Societatis JESU, SS. Theologiae Doctore. Cum
Privilegio Sacrae Caesariae Majestatis, & Facultate Superiorum.
AUGUSTAE VINDELICORUM, Sumptibus MARTINI VEITH, Bibliopolae. Anno
MDCCXLV.

Lepenkové desky potaženy hnědou usní. Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 236. hřbet zdočen zlacem. Červeně barvená ořízka.

Titulní list potištěn červeným i černým inkoustem. Na titulním listu tužkou vepsána signatura Dc 236.

Linky, viněty, kustody, arabské stránkování.

27

Dc 2

MATERIARUM

„Materiarum Canonico-Theologicarum Elementum Introuctio.“

[Sine loco] : [konec 18. století].

502 s + [5]. 8°.

Jazyk latinský.

Na přední straně v levém horním rohu papírový štítek se signaturou Dc 2.

Desky a titulní list chybí. Úvazy na hřbetu jsou poškozené. Knižní blok je lehce poškozen červotočem.

Zdobené iniciály, linky, kustody, arabské stránkování.

METHODENBUCH = KNIHA METHODDNJ

Methodenbuch für Lehrer der deutschen Schulen in der Kaiserlich = königlichen Erbländern ... = Kniha methodnj pro Včitelé českých Sskol w cýcařských králowských Zemích...

Prag : im Verlag der K. K. Normalschulbuchdruckerey : 1777. = W Praze : Nákladem cýs. král. Prawidelnj sskolské Kněhotiskárny : 1777.

391 s, 8°.

Jazyk německý a český (paraelně).

Opis titulního listu: Methodenbuch für Lehrer der deutschen Schulen in den Kaiserlich = königlichen Erbländern, darinn ausführlich gewiesen wird, wie die in der Schulordnung bestimmte Lehrart nich allein überhaupt, sondern auch in besondere, bey jedem Gegenstande, der zu Lehren Befohlen ist, soll beschaffte seyn. Nebst der genauen Bestimmung wie sich die Lehrer der Schulen in allen Theilen ihres Amtes, ingleichen die Direktoren, Auffeher und Oberauffeher zu bezeigen haben, um der Schulordnung das gehörige Genügen zu leisten. Mit Ihre röm. kais. auch kais. königli. apost. Mjestät allergnädigster Freyhait. Prag, im Verlag der K. K. Normalschulbuchdruckerey. 1777.

Kniha methodnj pro Včitelé českých Sskol w cýcařských králowských Zemích, v njž důkladně, a gádrně se okazuje, gakby w sskolnjm řadu určitý způsob učenj netoliko wesměš, ale y zwlasstně, při každé k učenj nařzené wěcy, zříditti se měl. Mimo přjmozpráwného ustanowenj, gakby se Učitelowé sskolnj we wssech djlech swého auřadu, též podobně Ržjditelowé, Wrchnj, a jin kteřjkoliwěk Dohlžitelowé zachowati měli, by sskolnjmu řadu náležitě zadost učinili. S Gegich řím. cýs. též cýs. král. aposst. Milosti neymilostiwějssi Swobodau. W Praze, Nákladem cýs. král. Prawidelnj sskolské Kněhotiskárny. 1777.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 68.

Desky lepenkové potažené papírem, na hřbetu název díla a jménem autora.

Vlysy, linky, kustody.

Na přیدهští rukou Pro parochia Dobrzii.

29

Dc 94

MOSHEIM, Johann Lorenz von

MOSHEIM, Johann Lorenz von.

Sitten=Lehre der heiligen Schrift. Zweyter Theil

[sine loco] : 1787.

618 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Johann Lorenz von Mosheim Sitten=Lehre der heiligen Schrift.
Zweyter Theil. Neue Auflage. 1787.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 94.

Desky lepenkové potažené papírem.

Vlasy, kustody, viněty.

30

Dc 122

MUTSCHELL, Sebastian

MUTSCHELL, Sebastian.

Bemerkungen über die sonntäglichen Evangelien für Prediger, katecheten und Lehrer.
Erste Jahreshälfte.

München : Joseph Lentner : 1790.

360 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Bemerkungen über die sonntäglichen Evangelien für Prediger, katecheten und Lehrer. Erste Jahreshälfte. Von Sebastian Mutschelle, hochfürstlichen frysingischen geistlichen Rath, und Chorherrn bey St. Beit. Zweyte, und verbesserte Auflage. München, bey Joseph Lentner. 1790.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 122.

Desky lepenkové potažené hnědou úsní, hřbet zdoben zlacením.

Linky, vlysy, kustody, arabské stránkování.

31

Dc 29

NIEMEYER, August Hermann

NIEMEYER, August Hermann.

Charakteristick der Bibel. Zweyter Theil.

Prag [= Praha]: Johann Mangoldt : 1786.

584 s, 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Charakteristick der Bibel von August Hermann Niemeyer. Zweyter Theil. Prag, von Johann Mangoldt, 1786.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 30.

Lepenkové desky potažené kůží a papírem.

Kustody, linky.

32

Dc30

NIEMEYER, August Hermann

NIEMEYER, August Hermann.

Charakteristick der Bibel. Dritter Theil.

Prag [=Praha] : bey Johann Mangoldt : 1786.

558 s, 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Charakteristick der Bibel von August Hermann Niemeyer. Dritter Theil. Prag, bey Johann Mangoldt, 1786.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 30.

Desky lepenkové potažené kůží a papírem, na hřbetu štítek s názvem díla a jménem autora.

Kustody, linky, kustody, arabské stránkování.

Na předsádka rukou G. Jos. Kreisingermann.

33

Dc31

NIEMEYER, August Hermann

NIEMEYER, August Hermann.

Charakteristick der Bibel. Vierter Theil.

Prag [=Praha] : bey Johann Mangoldt : 1786.

567 s. 8°

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Charakteristick der Bibel von August Hermann Niemeyer. Vierter Theil. Prag, von Johann Mangoldt 1786.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 31.

Desky lepenkové potažené kůží a papírem, na hřbetu štítek s názvem díla a jménem autora.

Linky, vlysy, kustody, arabské stránkování.

34

Dc 235

NIEMEYER, August Hermann (1754-1828)

NIEMEYER, August Hermann.

Charakteristick der Bibel. Fünfter Theil.

Prag [=Praha] : 1786.

567 s. 8°.

Jazyk německý

Opis titulního listu. Charakteristick der Bibel von August Hermann Niemeyer. Fünfter Theil. Prag, 1786.

Lepkové desky kryty polokoženou vazbou. Hřbet a rohy potaženy kůží, ostatní přední a zadní strana desek potažena papírem. Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 235. Hřbet zdoben zlacenými linkami. Ořízka červeně barvená. Na hřbetu štítek s jménem autora a názvem díla: Niemeyers Charakteristik der Bibel.

Na titulní straně tužkou vepsána signatura Dc 235. Na titulním listě mědiryt.

Linky, arabské stránkování, kustody.

35

Dc 229

NUEMAYRS, Francisco (1697-1765)

NUEMAYRS, Francisco.

THEATRUM ASCETICUM, SIVE MEDITATIONES SACRAE IN THEATRO
CONGREGATIONIS LATINAE...

Ingolstadii [=Ingolstadt], Augustae Vindel.[=Augsburg] : Sumptibus Joannis Francisci
Xaxer. Crätz, Bibliopolae Academici, & Thomae Summer, Bibl. August. : Anno M
DCCLVIII. [=1758].

871 s. 4°.

Jazyk latinský

Opis titulního listu: THEATRUM ASCETICUM, SIVE MEDITATIONES SACRAE
IN THEATRO CONGREGATIONIS LATINAE; B. V. MARIAE AB ANGELO
SALUTATAE EXHIBITAE MONACHII, VERNI JEJUNII TEMPORE Ab Anno
1739, usque ad Annum 1747. ET NUNC AD COMMODIOREM USUM SUAE, ET
ALIENAE PERFECTIONIS STUDIOSORUM QUARTIS TYPIS EDITAE AB
EJUSDEM SODALITATIS p. t. PRAESIDE P. FRANCISCO NEUMAYRS. J.
Ingolstadii, Augustae Vindel. Sumptibus Joannis Francisci Xaxer. Crätz, Bibliopolae
Academici, & Thomae Summer, Bibl. August. Anno M DCCLVIII.

Lepenkové desky potaženy šedým papírem. Na deskách papírový štítek se signaturou
Dc 229.

Na titulním listě tužkou vepsaná signatura Dc 229.

Vlysy, viněty, kustody, arabské stránkování.

36

Dc 133

OTT, Christoph

Roma Glorissia ...

Dillingen [=Dilligen an der Donau] : In Verlag und Truckerey Johann Caspar Bencards Acad. Buchhandler : M. DCCII [=1702].

533 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Roma Gloriosa, Oder Das Glorwürdige Rom In seinen Zweyhundert Vier und Vierzig Päbsten. Das ist/ Römische Päbst/ Angefangen von S. Peter Bis auff den heutigen Tags glorwürdig regierenden unseren Allerheiligsten Vatter Innocentium Den Eylfften: Deren aller hart angefochtene Ehr und Ruhm/neben Erzeblung ihrer glorwürdigen Thaten/in disem Tractat versochten wird/wider die grausame/durchaus undedründte vilfüstige Schmach Reden ihrer Feinden/ die aus disen wahrhafftern Statrhalteren Christi/lauter Antichristen/Zwar vergehens/ganz ... machen. Da dann zu Vernichtunt diser Unehrl und unverschambtischen Vorgebes/Ihrer After/verstehe der Römischen Leben/ und Wandel/ von einen seculo, oder Welt Gang zu dem a?dern/deschriden; die Jahr ihrer Regterung/ genden und auch .. genden treulich ... aber auch alle falsche nich?tze Junzüchten und wider sie erdichtete und ... Authore R. P. Christophoro Ott. Auß der Gesellschaft JESU Priesteren. ... drittemabl gegeben / und ver Mie einem ... Würdigen ... des Obbemeiten Authoris, dessen Unvergleichliche Ehren Cronic. Cum Frivilegie Caesareo, facultate Superiorum. Gedruckt zu Dillingen / In Verlag und Truckerey Johann Caspar Bencards Acad. Buchhandler Im Jahr Christi / M. DCCII.

Na deskách v levém horním roku papírový štítek se signaturou Dc 133.

Desky potaženou hnědou usní.

Text titulního listu špatně čitelný – řada hnědých skvrn.

Linky, vlysy, kustody, arabské stránkování.

37

Dc 117

PAUL, Jean

PAUL, Jean.

Romischer Anhang zum Titan.

Berlin : Buchhandlung des Kommerz, Rahts Matzdorff : 1800.

141 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Anhang zum Titan. Von Jean Paul. Ersten Bündchen Berlin, 1800.

In der Buchhandlung des Kommerz, Rahts Matzdorff.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 117.

Desky lepenkové potažené červenou úsní a papírem, hřbet zdoben zlacením, na hřbetu jméno autora a název díla.

Vlysy, viněty, linky.

38

Dc 100

PAULS, Jean

PAUL, Jean.

Biographische Belustigungen unter der Gehirnschale einer Riesin. Erstes Bändchen.

Berlin : in Carl Matzdorffs Buchhandlung : 1796.

264 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Jean Pauls biographische Belustigungen unter der Gehirnschale einer Riesin. Erstes Bändchen. Berlin 1796. In Carl Matzdorffs Buchhandlung.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 100.

Desky lepenskové potažené hnědou úsní a papírem, hřbet zdoben zlacením, na hřbetu jméno autora a název díla.

Linky, kustody, arabské stránkování.

39

Dc 23

PJSNĚ

„Pjsně Adwentnj“

[sine loco] : [Konec 18. stol.].

636 s.; 8°.

Jazyk český.

Chybí desky a titulní list. Na přední straně v levém horním rohu papírový štítek se
signaturou Dc 23.

Horní okraj listů zdoben vlysy, kustody, arabské stránkování.

40

Dc 95

PLEYER, Josephi

PLEYER, Josephi.

LUX AD LEGITIMAM ECCLESIASTICORUM ORDINUM SUSCEPTIONEM, ET
MUNERUM ECCLESIASTICORUM ADMINISTRATIONEM PREAMONSTRATA
IN COMMODUM EORUM...

PRAGAE : Typis in Collegio Soc. Jesu. Ad S. Clementem, per Joannem Georgium
Schneider, Factorem : A. 1767,

772 s. 8°.

Jazyk latinský

Opis titulního listu: LUX AD LEGITIMAM ECCLESIASTICORUM ORDINUM
SUSCEPTIONEM, ET MUNERUM ECCLESIASTICORUM ADMINISTRATIONEM
PREAMONSTRATA IN COMMODUM EORUM, QUI IN SORTEM DOMINI
VOCANTUR. OPERA ET STUDIO JOSEPHI PLEYER SOCIETATIS JESU
PRESBYTERI, ET THEOLOGI. PRAGAE. Typis in Collegio Soc. Jesu. Ad S.
Clementem, per Joannem Georgium Schneider, Factorem, A.1767.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 95. Lepenkové desky potaženy hnědou
usní, hřbet zdoben zlacenými ornamenty, ořízka červeně barvená.

Na předsádce rukou: Pro parochia Dobrzanense.

Na titulní listu tužkou vepsáno: Dc 95

Mědiryt, vlysy, linky, kustody, arabské číslování, signatury.

REIFFENSTUEL, Anaklet

Theologia Moralis Editio Recentissima Pluribus Addationibus, et Succincta Propositionum Damnatarum Declaratione Aucta AB A. R. P. F. Massaeo Kresslinger...
 Monachii [=München] ; & Pedeponti, vulgo Stadt am Hof [=Stadtamhof] : Sumptibus Joannis Gastl, Bibliopolae, 1755.

648 s, 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Rev. P. F. Anacleti Reiffenstuel, Odr. Min. S. Francisci Reform. Provinciae Bavaricae Lectoris Jublilati &c. Theologia Moralis Editio Recentissima Pluribus Addationibus, et Succincta Propositionum Damnatarum Declaratione Aucta AB A. R. P. F. Massaeo Kresslinger, Ajusdem Ord. Ac Prov. Lect. Jub. Et Tertio Ex-Provinciali. Adjectis Aliis Novissemis Additionibus P. F. Dalmatii Kickh, Dicti Ord. Ac. Prov. Lectoris Emeriti &c. Tomulus III. Complectens Tractatum VI. VII. Et VIII. De horis Canonicis, Jumaneto, Et Voto. De Jure, Et Justitia, Et De Contractibus. Cum Permissu Superiorum. Monachii, & Pedeponti, Vulgo Stadt am Hof, Suptibus Joannis Gastl Bibliopolea. MDCCLV.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 18.

Desky lepenkové potažené pergamenem, na hřbetu štítek s názvem díla a jménem autora.

Iniciály, kustody, vlysy, arabské číslování.

42

Dc 187

ROYKO, Kaspars

Anhalt-berenburgischen gelehrten Gesellschaft Mitglieds Geschichte der grossen allgemeinen Kirchenversammlung zu Kostniz. Vierter und Letzter Theil.

Prag [= Praha]: 1785.

600 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: D. Kaspars Royko, K. K. Prof. der Kirchengeschichte an der uralten Universität Prag, und der Hochfürstl. Anhalt-berenburgischen gelehrten Gesellschaft Mitglieds Geschichte der grossen allgemeinen Kirchenversammlung zu Kostniz. Vierter und letzter Theil. Prag, 1785 Im Verlage des Verfassers.

Na deskách v horním levém rohu je signatura Dc 187.

Lepenkové desky jsou potaženy hnědou usní a papírem.

Linky, kustody, arabské stránkování.

43

Dc126

SAMMLUNG

Neue Sammlung auserlesener Kanzelreden über die vornehmsten Gegenstände in der Kirche. Neunter Band.

Augsburg : im verlage bey Joseph Wolff : 1773.

379 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu Neue Sammlung auserlesener Kanzelreden über die vornehmsten Gegenstände in der Kirche. Neunter Band. Mit Erlaubniß der Obern. Augsburg, Im Verlage bey Joseph Wolff. 1773.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 126.

Desky lepenkové potažené hnědou úsní.

Viněty, linky, kustody, arabské stránkování.

44

Dc 86

SCHÄFER, Matern

SCHÄFER, Matern.

Praktisch abgefaßte Predigten über die sonntäglichen Evangelien.

Prag [=Praha]: bei Joseph Kottnauer : 1792.

236 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Praktich abgefaßte Predigten über die sonntäglichen Evangelien; von Matern Schäfer. Weltprister, und neuangestelltem Seelsorger zu Modlann. Erster Band. Prag, bei Joseph Kottnauer. 1792.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 86.

Desky lepenkové potažené papírem, na hřbetu název díla a jménem autora.

Vlysy, linky, kustody, mědiryt na titulní straně.

45

Dc 192

SCHMID, Sebastian

SCHMID, Sebastian.

Vollständiger CATECHISMUS, In welchem den heildurstigen Seelen aus der Lehr Christi Jesu, Als dem wahren Brum des Lebens, das Wasser ihres heils nach Genügen, und also heraus geschöpft wird; daß nicht nur allein die Christ-Catholische Lehr Leicht und nützlich zu halten, sondern auch leicht und nützlich anzuhören seyn wird.

Augsburg : Verlegt von den Gebrüdern Veith, Buchhändlern : 1769

264s, 104 s, 256 s, 175 s. 8°.

Jazyk německý

Opis titulního listu: Vollständiger CATECHISMUS, In welchem den heildurstigen Seelen aus der Lehr Christi Jesu, Als dem wahren Brum des Lebens, das Wasser ihres heils nach Genügen, und also heraus geschöpft wird; daß nicht nur allein die Christ-Catholische Lehr Leicht und nützlich zu halten, sondern auch leicht und nützlich anzuhören seyn wird.

SCHMID, Sebastian

Augsburg: Verlegt von den Gebrüdern Veith, Buchhändlern, 1769.

Lepenkové desky potaženy modrošedým papírem s papírovým štítkem se signaturou Dc 192. Na hřbetě inkoustem rukou napsáno Sebastiani Schmid Catechismus P. I. Na přidešti P. Ludophi Richter prof. Josb.

Červeno-černý titulní list, frontispis, vlysy, linky, marginálie, iniciálky, versálky, signatury, kustody, arabské stránkování, vinětky. Spodní okraj stránek poškozen červotočem.

46

Dc 38

SCHNAPPINGER, Martin Bonifaz

SCHNAPPINGER, Martin Bonifaz.

Die Heilige Schrift des Neuen Bundes mit Vollständig=erklärenden Anmerkungen.
Zweiter Theil.

Mannheim : im Verlage den Tobias Loeffler, Buchhändler : 1800.

732 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Die Heilige Schrift des Neuen Bundes mit Vollständig=erklärenden Anmerkungen. Von P. Bonifacius vom heil. Wunibald, Priestern des Ordens der barfüßigen Karmiliten, der Gottesgelschrtheit Doctor, der heiligen Schrift ordentlichen Professor an der churpfälzischen Universität zu Heidelberg. Zweiter Theil, die Evangelien des Markus, Lukas und Johannes. Mit Genehmigung des Bischöflich, Wormsischen Vicariats. Und der theologischen Fakultät zu Heidelberg. Mannheim, im Verlage den Tobias Loeffler, Buchhändler, 1800.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 38.

Desky lepenkové potažené hnědou usní a papírem, na hřbetu název díla a jménem autora.

Vlysy, linky, kustody, arabské stránkování.

47

Dc 39

SCHNAPPINGER, Martin Bonifaz

SCHNAPPINGER, Martin Bonifaz.

Die Heilige Schrift des Neuen Bundes mit Vollständig=erklärenden Anmerkungen.
Dritter Theil.

Mannheim : im Verlage den Tobias Loeffler, Buchhändler : 1800.

717 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Die Heilige Schrift den Neuen Bundes mit Vollständig=erklärenden Anmerkungen. Von P. Bonifacius vom heil. Wunibald, Priestern des Ordens der barfüßigen Karmiliten, der Gottesgelschrtheit Doctor, der heiligen Schrift ordentlichen Professor an der churpfälzischen Universität zu Heidelberg. Dritter Theil, die Apostelgeschichte, und die Briefe Pauli an die Römer Rorinther, und Galater. Mit Genehmigung des Bischöflich, Wormsischen Vicariats. Und der theologischen Fakultät zu Heidelberg. Mannheim, im Verlage den Tobias Loeffler, Buchhändler, 1800.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 39.

Desky lepenkové potažené hnědou usní a papírem, na hřbetu název díla a jménem autora.

Vlysy, linky, kustody, arabské stránkování.

48

Dc 40

SCHNAPPINGER, Martin Bonifaz

Die Heilige Schrift des Neuen Bundes mit vollständig...Vierter Theil.

Mannheim : im Verlage bei Tobias Loeffler, Buchhändler : 1800.

732 s.8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Die Heilige Schrift des Neuen Bundes mit vollständig = erklärenden Anmerkungen. Von P. Bonifacius vom Heil. Wunibald- Priestern des Ordens der Barfüßigen Karmeliten, der Gottesgelehrtheit Doctor, der Heiligen Schrift ordentlichen Professor an der Churpfälzlichen Universität zu Heidelberg. Vierter Theil, Die Briefe Pauli an die Epheser, Roloser, Thessaloniter, Lebräer, an dem Titus, Timotheus, Plihemon; die Briefe Petri, Jakobi und Johannis, nebst der Offenbarung. Wit genehmigung des Bilschöflich. Wormsischen Vicariats. Und der theologischen Fakultät zu Heidelberg. Mannheim, im Verlage bei Tobias Loeffler, Buchhändler, 1800.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 40.

Desky lepenkové potažené kůží a papírem, na hřbetu štítek s názvem díla a jménem autora.

Vlysy, linky, kustody, arabské stránkování.

49

Dc 233

(a)

SCHRÖTTER, Johann

SCHRÖTTER, Johann.

EXEDRA ECCLESIASTICA DOMINICALIS BIPARTITA. RECENTER DENUO
ERECTA SIVE CONCIONES MORALES TERGEMINAE IN OMNES TOTIUS
ANNI DOMINICAS IN DUAS PARTES DIVISA. PARS PRIMA.

COLONIAE AGRIPPINAE [=Kolín nad Rýnem] : Apud WILHELMUM &
FRANCISCUM METTERNICH, Bibliopolas : Anno MDCCXXVII. [=1727].

496 s. 4°.

Jazyk latinský.

Opis titulního listu: EXEDRA ECCLESIASTICA DOMINICALIS BIPARTITA.

RECENTER DENUO ERECTA: SIVE CONCIONES MORALES TERGEMINAE IN
OMNES TOTIUS ANNI DOMINICAS, IN DUAS PARTES DIVISA. AUCTORE R.
P. JOANNE SCHRÖTTER, Societatis JESU, PARS PRIMA.

COLONIAE AGRIPPINAE, Apud WILHELMUM & FRANCISCUM METTERNICH,
Bibliopolas. Cum Permissu Superiorum. Anno MDCCXXVII.

Lepenkové desky potaženy hnědou usní. Na přední straně desek papírový štítek se
signaturou Dc 233. Na hřbetě štítek s textem: R:P: Schrötter CONCIO: DOM: P.I. P.II.

Ořízka zeleně barvená. Desky lehce poškozeny červotočem v horní části.

Na titulní straně tužkou vepsána signatura Dc 233. Mědiryt na titulní straně, iniciály,
linky, viněty, arabské stránkování, kustody, marginálie.

50

(b)

SCHRÖTTER, Johann

SCHRÖTTER, Johann

EXEDRA ECCLESIASTICA DOMINICALIS BIPARTITA. RECENTER DENUO
ERECTA: SIVE CONCIONES MORALES TERGEMINAE IN OMNES TOTIUS
ANNI DOMINICAS, IN DUAS PARTES DIVISA. PARS SECUNDA.

COLONIAE AGRIPPINAE [=Kolín nad Rýnem] : Apud WILHELMUM &
FRANCISCUM METTERNICH, Bibliopolas : Anno MDCCXXVII. [=1727].

470 s. 4°.

Opis titulního listu: EXEDRA ECCLESIASTICA DOMINICALIS BIPARTITA.

RECENTER DENUO ERECTA: SIVE CONCIONES MORALES TERGEMINAE IN
OMNES TOTIUS ANNI DOMINICAS, IN DUAS PARTES DIVISA. AUCTORE R.

P. JOANNE SCHRÖTTER, Societatis JESU, PARS SECUNDA.

COLONIAE AGRIPPINAE, Apud WILHELMUM & FRANCISCUM METTERNICH,
Bibliopolas. Cum Permissu Superiorum. Anno MDCCXXVII.

Mědiryt na titulní straně, iniciály, linky, viněty, arabské stránkování, kustody,
marginálie.

51

Dc 18

SCHWEIGER, Thadeo Francisco (1692-1743)

SCHWEIGER, Thadeo Francisco.

SELECTARUM QUAESTIONUM DIPTYCHA, AD LIBRI IV. DECRETALIUM
GREGORII IX. PONTIFICIS MAXIMI...

Vetero-Pragae, [= Praha] : in Aula Regia, apud Matthiam Höger, Archi-Episcopalem
Typogr. : Anno MDCCXXXIII [=1733].

855s., 8°.

Jazyk latinský.

Opis titulního listu: SELECTARUM QUAESTIONUM DIPTYCHA, AD LIBRI IV.
DECRETALIUM GREGORII IX. PONTIFICIS MAXIMI. De Jure Dispensationum
Matrimonialium. QUAE: In Celeberrimo Archi-Episcop. Collegio Pragensi, ad s.
Adalbertum, Praeside P. THADAEO, FRANCISCO SCHWEIGER, Sacri, Candidissimi
& Exempti Ordinis Praemonstr. Regiae Ecclesiae V. B. MARIAE Montis Sion
Canonico, Proto-Not. Apost. publico & jurato, in praefato Celeber. Coll. SS. Theol. &
SS. Canonum Professore Ordinario, Solemnt Disputationi proposuit R. D. JOANNES
NORBERTUS PLATZER, SS. Theol, & SS. Canonum Auditor, praedicti Archi-
Episcopalis Collegii Alumnus Ecclesiasticus. Anno MDCCXXXIII. Die Julii Horis
meridiem consuetis. Vetero-Pragae, in Aula Regia, apud Matthiam Höger, Archi-
Episcopalem Typogr.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 18.

Lepenkové desky potaženy pergamenem, na hřbetě červený štítek se zlaceným nápisem:
P. SCHWEIGER SELECTARUM QUESTIONUM.

Iniciály, kustody, signatury, arabské číslování.

52

Dc232

SCHRÖTTER, Johannes

SCHRÖTTER, Johannes.

Exedra Ecclesiastica Festivali Quadripartita.

Coloniae Agrippinae [= Kolín nad Rýnem] : Apud Wilhelmum & Franciscum Metternich, Bibliopolae, Cum Superiorum Permiflu : M. D. CC. XXVII. [= 1727].

Jazyk latinský.

Opis titulního listu: Exedra Ecclesiastica Festivali Quadripartita, Recenter Denuo Erecta: Sive Conciones Morales Tergeminae In Omnes Totius Anni Festivitates, Hactenus per IV. Tomulos, nunc in IV. Partes divisa, Cujus Pars prima continet Conciones in Festa Dei Salvatoris nostri, ac SS. Ministrorum ejus Angelorum : II. In Festa B. Virginis Mariae, ? SS. Sponsi Josephi: III. In Festa omnium Sanctorum Apostolorum: IV. In Festa Reliquorum Sanctorum ? Sanctorum, tres ad minimum pro unoquoque Festo Conciones. Accessit Index copiosissimus rarissimorum Conceptuum ad formandas ulteriores Conciones pro quolibet Festo inserviens: Auctore R. P. Joanne Schrötter, Societatis JESU. Pars Prima. Coloniae Agrippinae, Apud Wilhelmum & Franciscum Metternich, Bibliopolae, Cum Superiorum Permiflu, Anno M. D. CC. XXVII.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 232.

Desky jsou tvořeny lepenkou, která je potažena hnědou usní.

Linky, vlysy, kustody, arabské číslování.

53

Dc 93

SYNOPSIS

Synopsis Doctrinae sacrae seu Insigniora et Praecipua ex Veteri ac novo Tertamento
Loca...

August. Vind. [=Augsburg] : Et Oeniponti [=Innsbruck] Sumptibus Josefphi Wolff :
MDCCLXV [=1765].

618 s. 8°.

Jazyk latinský.

Opis titulního listu: Synopsis Doctrinae sacrae seu Insigniora et Praecipua ex Veteri ac
novo Tertamento Loca, Quae, Circa Fidei Et Moralis Christianae Dogmata versantur,
Ex prophetarum Oraculis, aliorumque auctorum sacrorum Monitis, necnon ex
Evangelica, vel Christi Domini [et] SS. Apostolorum Doctrina, ad verbum desumpta,
atque ordine alphabetico digesta. Accesserunt Ad obscuriorum locorum intelligentiam
notae multiplices, quae hoc Genus Operis non parum commendant. Ad usum [et]
Opportunitatem Cujuscumque Ordinis Clericorum, Sarcorum Que Concionatorum, Ut
Scripturarum Sacrarum Summam In Promptu Habeant & Intelligent. Post Editionem
Parisiensem, prima in Germania. Superiorum permissu. August. Vind. Et Oeniponti
Sumptibus Josefphi Wolff. MDCCLXV.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 93.

Desky lepenkové potažené hnědou usní.

Vlisy, linky, kustody, viněty.

Na předsádce rukou: Arnolginys

54

Dc 88

TABELLARISCHER INHALT = TABULNÍ OBSAH

Tabellarischer Inhalt des Methodenbuches. Zweiter Theil. = Tabulní Obsah knihy methodnj. Díl druhý knihy. Zweyter Theil des Methodenbuches. Von Personen, welche in deutschen Schulen die Lehrart lernen, daselbst lehren, und die Aifsocje jaben sollen. = Djl druhý knihy methodnj. O osobách, které v českých sskolách w způsobu učenj se cwičiti, tam giné vyučowati, a wrchj spráwu držeti magi.

[Praha] : [Tiskárna normální školy, gedruckt durch Joh. Adam Hagen, Faktor] : [1777].

215 s, 8°.

Jazyk německý a český.

Opis titulního listu. Tabellarischer Inhalt des Methodenbuches. Zweiter Theil. = Tabulní Obsah knihy methodnj. Díl druhý knihy methodní. Zweyter Theil des Methodenbuches. Von den Personen, welche in deutschen Schulen die Lehrart lernen, daselbst lehren, und die Aufiiche haben sollen. = Djl druhý knihy methodnj. O Osobách, které v českých sskolách w způsobu učenj se cwičiti, tam giné vyučowati, a wrchj spráwu držeti magi.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 88.

Desky lepenskové potažené papírem, na hřbetu název díla.

Přídeští: rukou: Pro parochia Dobrz:

Vlysy, linky, kustody, arabské číslování.

55

Dc 238

THEOLOGIE

[přeložil SIMON, Jordan].

Theologie wider Die starken Geister, das ist: Beweise des katholischen Glaubens, oder Widerlegung des Unglaubens eines Rousseau, Voltairs und ihrer Anhänger. [Erster Band].

Augsburg und Ingolstadt : verlägts Joh. Franz Xaveri Crätz : 1772.

402 s. 8°.

Jazyk německý

Opis titulního listu: Theologie wider Die starken Geister, das ist: Beweise des katholischen Glaubens, oder Widerlegung des Unglaubens eines Rousseau, Voltairs und ihrer Anhänger. Aus dem französischen von F. J. S. A.

Augsburg und Ingolstadt verlägts Joh. Franz Xaveri Crätz 1772.

Lepenkové desky potaženy hnědou usní. Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 238. Hřbet zdoben slepotiskem, na hřbetě štítek s textem: I. SIMON THEOLOGI I. THEIL. Ořízka červeně barvená.

Na titulní straně tužkou vepsána signatura Dc 238, vlastní rukou inkoustem Bibliotheca Parochialis Dobřanensis. Titulní strana v orámování z ozdobných linek, na titulní straně mědiryt.

Linky, vlysy, kustody, signatury, arabské číslování, viněty, poznámky pod čarou.

56

Dc130

THEOLOGIE

[přeložil SIMON, Jordan].

Theologie wider Die Starken Geister...Zweyter Band.

Augsburg und Ingolstadt : verlägt Joh. Franz Xav. Crätz : 1772.

259 s. 8°.

Jazyk německý.

Opis titulního listu: Theologie wider Die Starken Geister, das ist: Beweise Katholischen Glaubens, Oder Widerlegung des Unglaubens eines Rousseau, Voltairs und ihrer Anhänger. Aus dem Französischen von F. J. S. A. Zweyter Band. Wir Erlabnis der Obern. Augsburg und Ingolstadt verlägt Joh. Franz Xav. Crüz 1772.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 130.

Desky lepenkové potažené hnědou usní.

Na předsádce Pro Parochie Dobřanensis.

Na titulním listu: Bibliotheca Parochialis Dobřanensis.

Vlysy, kustody, linky, na titulním listu mědirytina.

57

Dc 43

TSCHUPICK, Johann Nepomuk

TSCHUPICK, Johann Nepomuk.

Sämmtliche Kanzelreden. Zehnter Theil.

Augsburg : bey Nicolaus Doll : 1789.

504 s. 8°.

Jazyk německý

Opis titulního listu: Johann Nepomuck Tschupnick, der Gottesgelahrtheit Doktors, kaiserl. Königl. Hofpredigers, sämmtliche Kanzelreden. Zehnter Theil. Ueber verschidene Gegenstände zweyter Band. Augsburg, bey Nicolaus Doll. 1789.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 43.

Desky lepenskové potažené papírem, na hřbetu název díla a jménem autora.

Nad impresem mědiryt, vlysy viněty, kustody.

Na Přidešті rukou: P. Gilberti.

58

Dc 84

VERSUCH

Versuch über den Plan den der Stifter der christlichen Religion zum Besten der Menschen ...

Wittenberg und Zerbst : bei Samuel Gottfried Zimmermanu : 1784.

220 s. 8°.

Jazyk německý

Opis titulního listu: Versuch über den Plan den der Stifter der christlichen Religion zum Besten der Menschen entwarf Ein Beystrag zu den Beweisen für die Wahrheit diser Religion. Zwote vermehrte und verbesserte Auflage Wittenberg und Zerbst bei Samuel Gottfried Zimmermanu 1784.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 84.

Desky lepenkové potažené papírem, na hřbetu název díla a jménem autora.

Vlasy, linky, kustody.

Naproti titulnímu listu uprostřed text: von P. L. Ri [?]nd.

59

Dc 228

WALDT, Ondřej František Jakub de (1683-1752)

WALDT, Ondřej František Jakub de.

CONCIONES IN NONNULLA ANNI FESTA domi, forisque IN BOHEMICO, ET
ALIAS VENACULO IDIOMATE DICTAE. PARS I.

Vetero-Pragae [=Praha] : impressae apud Franciscum Carolum Hladky, Archi Episc.

Typographum : 1755.

460 s. 4°.

Jazyk latinský

Opis titulního listu: CONCIONES IN NONNULLA ANNI FESTA domi, forisque IN
BOHEMICO, ET ALIAS VENACULO IDIOMATE DICTAE Ab ANDREA
FRANCISCO JACOBO de WALDT, Sacerdote Ecclesiastico, Parocho Dobrssenti, AC
AB EODEM AUTHORE, IN LATINUM TRANSLATAE. ANNO POST CHRISTUM
NATUM M. DCC. XXX. PARS I.

Vetero-Pragae impressae apud Franciscum Carolum Hladky, Archi Episc.

Typographum, Anno 1755.

460 s. 4°.

Lepenkové desky potaženy hnědou usní, na deskách papírový štítek se signaturou Dc
228. Na hřbetě štítek s nápisem CONCIONES IN NONNVULA ANNI FESTA P. I.

Desky lehce poškozeny červotočem. Červeně barvená ořízka.

Na titulním listu tužkou vepsána signatura Dc 228.

Linky, vlysy, kustody, arabské stránkování.

60

Dc 226

a

WALDT, Ondřej František Jakub de (1683-1752)

WALDT, Ondřej František Jakub de.

CYGNUS MARIANUS SERMONES IN SE CONTINENS PANEGYRICOS DE
GLORIOSISSIMA VIRGINE ET MATRE DEI MARIA... PARS TERTIA.

Vetero-Praga [=Praha]: in Aula Regia, apud Franciscum Carolum Hladky, Arch. Episc.
Typogr. : [1747-1752].

546 s. 4°.

Jazyk latinský

Opis titulního listu: CYGNUS MARIANUS SERMONES IN SE CONTINENS
PANEGYRICOS DE GLORIOSISSIMA VIRGINE ET MATRE DEI MARIA, In
omnes Dominicas a Dominica Pentecostes, usque ad raman Dominicam post
Pentecostem inclusive, In Omnia Festa a Festo SSS. Trinitatis, usque ad Festum S.
Bartholomaei pariter inclusive; Luci publica expositus aa ANDREA FRANCISCO
JACOBO DE WALDT, Sacerdote Ecclesiastico, Parocho Dobrssi. Anno salutis
humana 1736. PARS TERTIA, SEU AESTIVALIS.

Vetero-Praga in Aula Regia, apud Franciscum Carolum Hladky, Arch. Episc. Typogr.

Lepenkové desky potaženy hnědou usní. Na přední straně papírový štítek se signaturou
Dc 226. Na hřbetu štítek s textem: CYGNVS MARIANVS. Ořízka červená.

Titulní list potištěn červeným a černým inkoustem. Na titulním listu tužkou napsána
signatura Dc 226.

Linky, iniciály, viněty, mědiryt, kustody, signatury, arabské stránkování.

61

b

WALDT, Ondřej František Jakub de (1683-1752)

WALDT, Ondřej František Jakub de.

CYGNI MARIANI SEU CONCIONUM PANEGYRICARUM DE SOLA
DUNTAXAT... PARS IV.

Vetero-Praga [=Praha]: in Aula Regia, apud Franciscum Carolum Hladky, Arch. Episc.

Typogr. : 1755.

331 s. 4°.

Jazyk latinský

Opis titulního listu: CYGNI MARIANI SEU CONCIONUM PANEGYRICARUM DE
SOLA DUNTAXAT GLORIOSISSIMA VIRGINE DEIPARA MARIA, IN
DOMINICAS, ET FESTA AB ANDREA FRANCIOSCO JACOBO de WALDT,
Sacerdote Ecclesiastico, Parocho Dobrssi conscriptarum PARS IV. AUTUMNALIS.
Vetero-Pragae impressa apud Franciscum Carolum Hlady, Archi-Episc. Typographum,
Anno 1755.

Linky, iniciály, viněty, mědiryt, kustody, signatury, arabské stránkování.

WALDT, Ondřej František Jakub de (1683-1752)

WALDT, Ondřej František Jakub de.

COROLLARIUM QUADRIPARTITI CYGNI MARIANI PAEGYRICOS
SEMONES IN CHORI FESTA ... PARS V.

Vetero-Praga [=Praha]: in Aula Regia, apud Franciscum Carolum Hladky, Arch. Episc.

Typogr. : [1755].

152 s. 4°.

Jazyk latinský

Opis titulního listu: COROLLARIUM QUADRIPARTITI CYGNI MARIANI
PAEGYRICOS SEMONES IN CHORI FESTA BEATISSIMAE VIRGINIS
DEIPARAE MARIAE PER ANNI CIRCULUM IN ECCLESIA SANCTA
CELEBRARI SOLITA COMPLECTENS ad USUM, ET COMMODITATEM VERBI
DEI PRAECONUM NOVISSIME ADDITUM, editumque Ab eodem ANDREA
FRANCISCO JACOBO de WALDT, Sacerdote Ecclesiastico, & animarum Curato
Dobrssi. PARS V.

Vetero-Pragae in Aula-Regia apud Franciscum Carolum Hladky, Arch-Episcopalem
Typographum.

Linky, iniciály, viněty, mědiryt, kustody, signatury, arabské stránkování.

63

Dc 162

ZÁKON

„Nový Zákon“.

[Praha] : [Vytlačeno za faktora Wáclawa Piskáčka]: [konec 18. století]

Jazyk český

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 162.

Polokožená vazba kryje lepenkové desky, hřbet zdoben zlatými linkami a ornamenty.

Linky, kustody, arabské stránkování.

Neúplný Nový zákon od 1153 stran do 1386.

Dc 189

ZOESIUS, Henrius

ZOESIUS, Henrius – NABBEN, Joannes – MAURITIUS - GEISMAER
 COMMENTARIUS IN JUS CANONICUM UNIVERSUM, Sive AD DECRETALES
 EPISTOLAS GREGORII IX. ...

COLONIAE AGRIPPINAE [=Kolín nad Rýnem] : Apud FRANCISCUM

METTERNICH, Bibliopolam Unter golden Waagen. Anno M. DCCI. [1701].

336s, 316s, 4°.

Jazyk latinský.

Opis titulního listu: CLARISSIMI VIRI HENR. ZOESII AMERSFORTII. In Academia Lovaniensi I. V. D. Et Professoris Regii, COMMENTARIUS IN JUS CANONICUM UNIVERSUM, Sive AD DECRETALES EPISTOLAS GREGORII IX. P. M. Nunc A Prenobilibus, Clarissimis Consultissimis Iris ac Dominis JOANNE NABBEN, & MAURITIO a GEIMAER, Juris utriusque Doctoribus & respective inclytarum Juridicarum facultatum Universitatis Coloniensis & Pragensis Professoribus ordinariis &c. revisus & Additamentis illustratus ac locupletatus. Cum Indice Titulorum, Rerum, Quastionumque notabilium. COLONIAE AGRIPPINAE, Apud FRANCISCUM METTERNICH, Bibliopolam Unter golden Waagen. Anno M. DCCI. Cum Gratia Privilegio S. C. Majestatis Spociali.

Lepenkové desky potaženy hnědou usní, hřbet zdočen zlacením. Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 189. Na hřbetě červený štítek se zlacená nápisem HENR.ZOESI JUS CANONICUM UNIVERSUM.

Frontispis, signatury, kustody, linky, vlysy, viněty, iniciály. Na titulním listě tužkou vepsána signatura Dc 189.

65

Dc 60

ZOLLIKOFER, Gerorg Joachim

ZOLLIKOFER, Gerorg Joachim.

Predigten, nach seinem Tode Herausgegeben. Siebenter Band.

Leipzig : in der Weidmannischen Buchhandlung : 1789.

281s. 8°.

Jazyk německý.

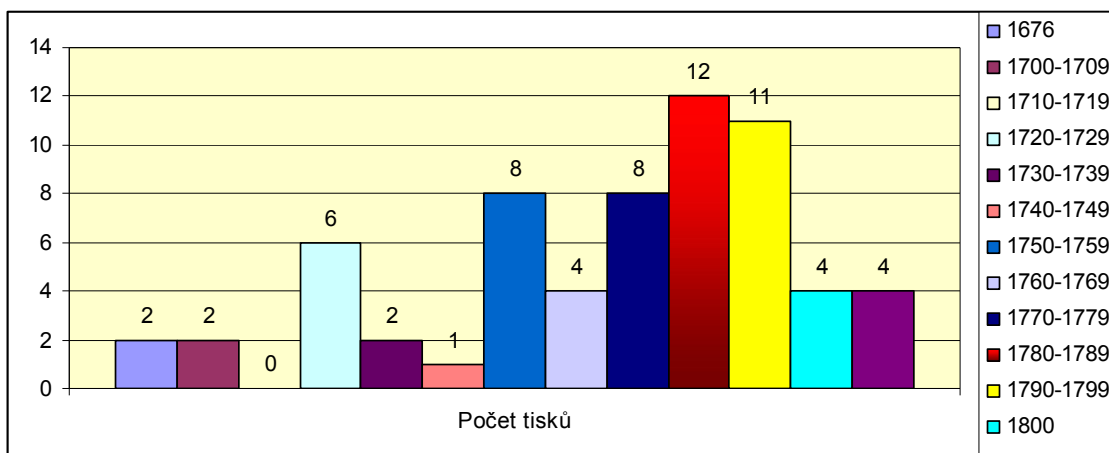
Opis titulního listu: G. J. Zollikofers, Evang. refotmirten Predigers in Leipzig, Predigten, nach seinem Tode Herausgegeben. Siebenter Band, enthaltend Predigten über christliche Menschenliebe und christliches Wohlthum, und einige andere Predigten vermischten Inhalts. Leipzig, in der Weidmannischen Buchhandlung. 1789.

Na deskách papírový štítek se signaturou Dc 60.

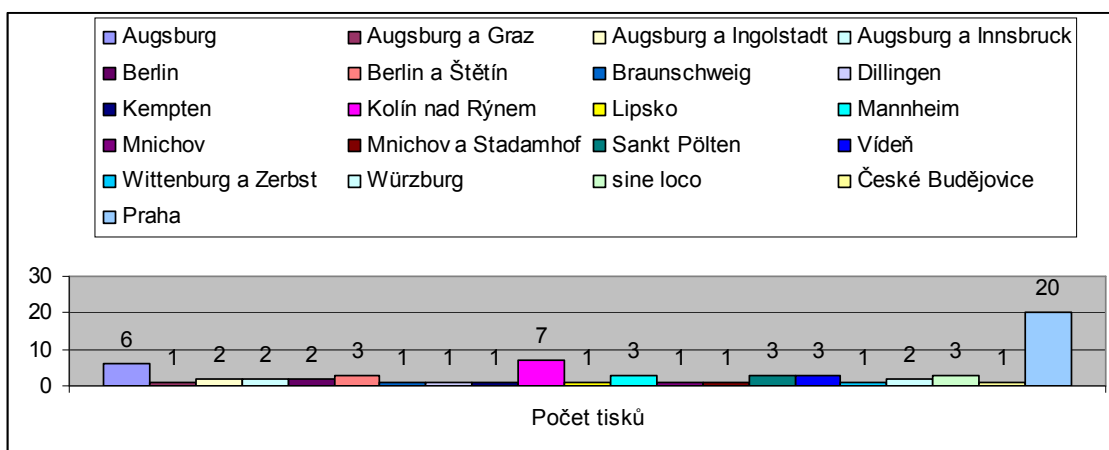
Desky lepenkové potažené papírem, na hřbetu název díla a jménem autora.

Vlysy, linky, kustody, arabské stránkování.

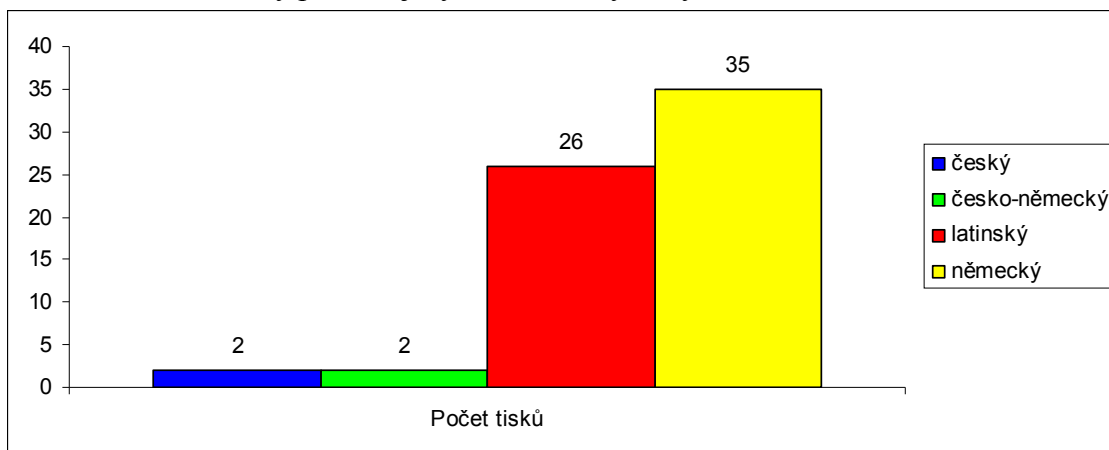
Příloha č. 3 – Grafický přehled dat vydání starých tisků

Příloha č. 4 – Grafický přehled měst a míst vydaných starých tisků

Příloha č. 5 – Grafický přehled jazykové skladby starých tisků.

Příloha č. 6 – Dobřany: Kostel sv. Mikuláše

Příloha č. 7. – Dobřany: Kostel sv. Víta

Příloha č. 8 - Ukázka uložení knihovního fondu farního úřadu Dobřany

Příloha č. 9 - Ukázka titulního listu Charakteristick der Bibel

